

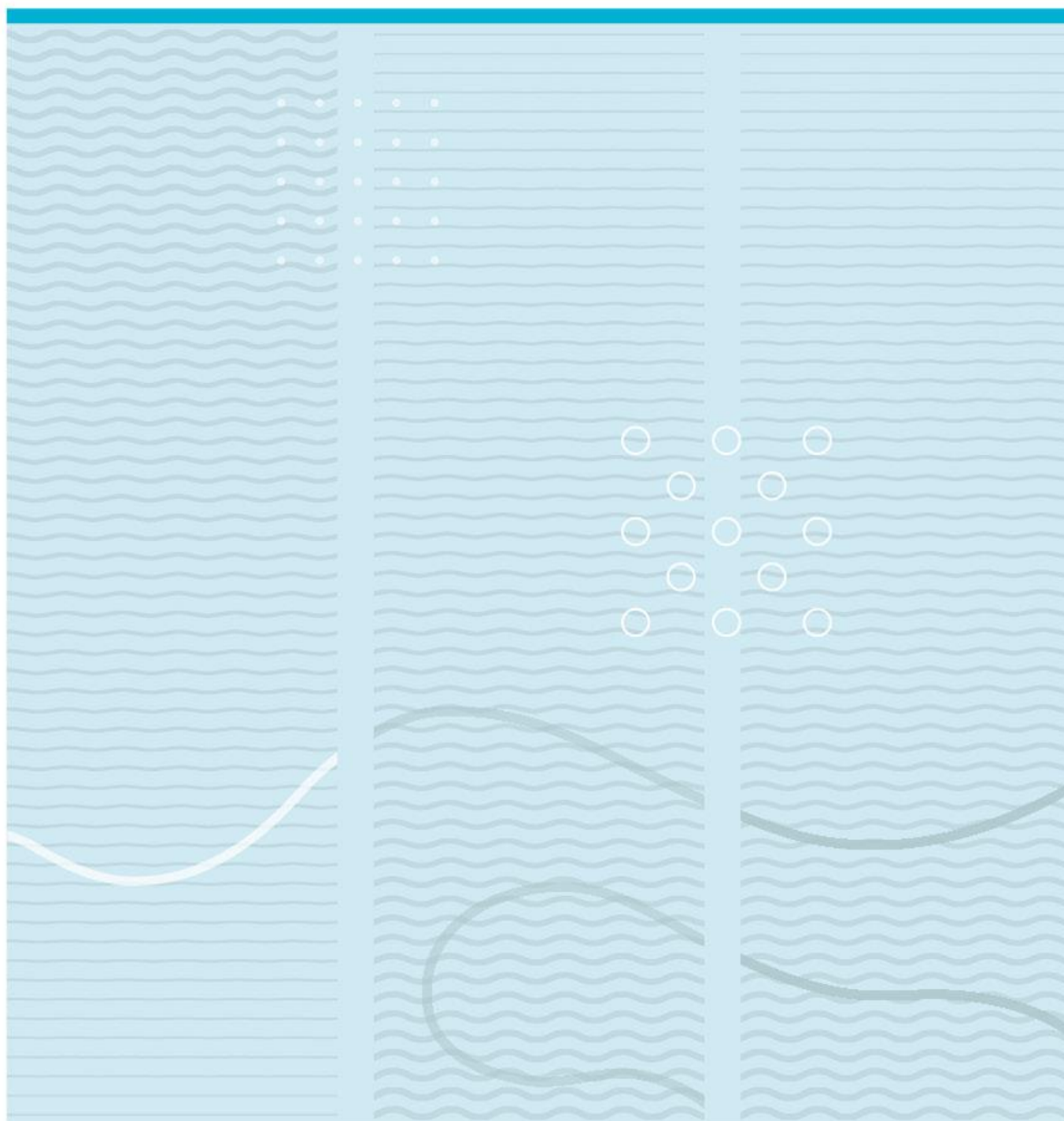
Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for Humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap

Mastergradsavhandling
Studieprogram: MKARV600
Vår 2019

Aina Maria Kristiansen

Karrierelæring i den videregående skolen

Aksjonsforskningsprosjekt

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for Humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap

Institutt for Kultur, religion og samfunnsfag

Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2019 Aina Maria Kristiansen

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Sammendrag

Dette studie startet på bakgrunn av at jeg hadde et ønske om å forbedre nåværende praksis med å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen. Det henvises til at «*Karriereveiledning er hele skolen ansvar*», altså et kollektivt ansvar. Min uro rundt dette er grunnlaget for dette studie. Hvilke muligheter har jeg som karrierelærer til å gjøre noe med min praksis, som kan vise til eksempler, på hvordan det kan legges til rette for karrierelæring i den videregående skolen? Det er skoleeier og skoleledelse som har et hovedansvar, men hver enkelt lærer har også et ansvar med å synliggjøre muligheter i sitt fag. På en slik måte at elevene utvikler karrierekompetanse over tid, for at de skal være bedre forberedt til hvilke krav samfunnet og arbeidslivet stiller. Med å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen ønsker jeg i dette studie å vise til noen didaktiske utprøvinger der jeg benytter meg av RIASEC koden og tegning som verktøy i karriereundervisningen. Studiet viser til utprøvinger i faget YFF i den videregående skole der elevene forsker på egne interesser med RIASEC koden og tegning som et verktøy. Dette for å bli kjent med seg selv, sine interesser og utvikle valgkompetanse over tid. Vi, jeg som karrierelærer og elevene jobber sammen i et aksjonsforskningsprosjekt. Ved å vise til hvordan karrierelæring kan jobbes med, inspirert av David Kolbs erfaringsbaserte læringsmodell er håpet å forbedre nåværende praksis. Dette studie vil vise til et aksjonsforskningsprosjekt som trekker fram hvordan elevene i denne sammenheng har bidratt med data, gjennom deltagelse og hvordan elevene har medvirket i analyse av data i dette studie. Hovedfunn viser til at elevene gjennom dette aksjonsforskningsprosjektet har hatt nytte av å forske på sine interesser gjennom bruk av RIASEC koden som verktøy, samtidig som det viser til flere læringsfremmende områder som det henvises til i kap. 6. Hovedfunn viser også til at karrierelæring kan arbeides med parallelt med andre skolefag, ikke hver for seg, det var et interessant funn. Måten vi arbeidet på gjennom inspirasjon av Kolbs lærings sirkel bidro til at vi arbeidet med karrierelæring og fag systematisk, elevene ga uttrykk for at de lærte å lære i dette aksjonsforskningsprosjektet. De opplevde det å være medforskere som inkluderende og nyttig. Alle elevene påvirket hver aksjon med innspill og erfaringer som dannet grunnlag for veien videre i de tre aksjonene som studie henviser til. Jeg som karrierelærer la til rette for en struktur og elevene bidro med selve innholdet. Ut i fra funn i dette studie ser jeg at skolen i dag har mange muligheter til å legge til rette for karrierelæring i flere skolefag. Skolene må finne en struktur for at dette er et kollektivt ansvar, kanskje vil rammeverket for karrierekompetanse som i disse dager er ute til høring bidra til dette fremover i tid.

INNHALDFORTEGLESE

Sammendrag	3
Forord.....	6
1.0 INNLEDNING	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema	7
1.2 Problemstilling	9
1.3 Begrepsavklaring	9
1.4 Disposisjon.....	10
2.0 TEORETISK FORANKRING.....	11
2.1 Faget YFF	11
2.2 Overordnet del av læreplanverket	12
2.3 Meld.St.nr. 28 (2015-2016).....	13
2.4 NOU 2016:7 Norge i omstilling – Karriereveiledning for individ og samfunn	13
3.0 GENERELLE LÆRINGSTEORIER OG KARRIERETEORIER	15
3.1 Sosiokulturell og sosialkognitivt læringsperspektiv	15
3.2 Karriereteorier.....	20
3.3 Karriereverktøy i dette studie	25
4.0 FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE	30
4.1 Pedagogisk aksjonsforskning.....	30
4.2 Datainnsamling i dette studie	32
4.3 Analyse av data	36
5.0 GJENNOMFØRINGSDEL	40
5.1 Aksjon 1	40
5.2 Aksjon 2	49
5.3 Aksjon 3	56
6.0 ANALYSE AV FUNN.....	66
6.1 Samtalen som verktøy i medvirkning i analyse av data	67
6.2 Presentasjon av hovedfunn	70
7.0 DRØFTING	71
7.1 Drøfting i forhold til teoretisk forankring.....	71
7.2 Drøfting av generelle læringsteorier og karriereteorier	73
7.3 Drøfting av forskningstilnærming og forskningsmetode	77
7.4 Drøfting av gjennomføring og funn	78
8.0 VEIEN VIDERE.....	81

LITTERATURLISTE	82
Oversikt over figurer/ Illustrasjoner	85
Vedlegg nr.1	86
Vedlegg nr.2	86
Vedlegg nr.3	91
Vedlegg nr. 4	93
Vedlegg nr. 5	94
Vedlegg nr. 6	95
Vedlegg nr. 7	96
Vedlegg nr.8	97

Forord

Et spennende studie er snart over, noe som jeg i skrivende stund er glad for, men som har gitt meg masse påfyll av kunnskap. Å skrive en masteroppgave er for alle en langvarig prosess. Veien frem til målet har bydd på ulike utfordringer av ulike art, men nå er jeg snart i mål. Karrierelæring har vært et område som har interessert meg fra oppstart av denne utdanningen, så tema i denne masteroppgaven er av stor interesse for forfatteren. Hvordan jeg sammen med en gruppe elever kan vise til eksempler på hvordan vi kan jobbe med karrierelæring i den videregående skolen, hadde ikke blitt til uten en gjeng med flotte elever, takk til dere alle. Masteroppgaven har underveis hatt mange former og innhold, men med god veiledning og inspirasjon fra min veileder Kjartan S. Kversøy har oppgaven kommet i mål. Takk til Trine, min studentkollega som har vært en flott støttespiller underveis og bidratt med gode innspill gjennom hele studietiden. Jeg vil også takke Trude min gode turvenn, nabo og tidligere kollega for gode samtaler underveis som har bidratt til at jeg har fullført veien mot målet. Denne gode turvenn, nabo og tidligere kollega har også bistått med kloke innspill til oppgaven, korrektur og gjennomlesning på jakt etter den røde tråden. Takk til mann og barn for at dere holder ut med en evig student.

Aina Maria Kristiansen

Juni 2019

1.0 INNLEDNING

Dette er min besvarelse master i karriereveiledning vår 2019. Jeg vil i dette kvalitative studie fokusere på hvordan jeg som karrierelærer kan legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen. Dette arbeidet vil vise til didaktiske utprøvinger der jeg vil forske på egen praksis. Jeg vil benytte meg av RIASEC koden som verktøy der elevene bruker denne koden som et utgangspunkt for å utvikle å reflektere over egne interesser der de arbeider videre med å konstruere egne interesser og bli kjent med seg selv. Videre vil jeg prøve ut tegning som verktøy der elevene skal bruke tegning kombinert med ord, en multimodal tekst i arbeidet med karrierelæring. De didaktiske utprøvingene vil gjennomføres høst/vinter 2018 ved en videregående skole i faget YFF. Dette arbeidet vil vise til didaktiske utprøvinger over en kort periode med fokus på elevmedvirkning og demokratiske prosesser i karrierelæringen. Elevene som deltar i dette prosjektet har fått god informasjon om prosjektets formål og hvordan jeg som forsker ivaretar anonymisering av data. Det vil i dette arbeidet ikke være av interesse å henvise til skolens navn, linje eller navn på elever da dette ikke bidrar til å belyse viktige funn i dette arbeid. Prosjektet er da ikke meldepliktig til NSD da det på ingen måte i dette prosjektet er nødvendig å behandle personopplysninger.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for dette interesseområde er tidligere erfaring som kan vise til en usystematisk og til tider en ubevisst praksis på hvordan vi legger til rette for karrierelæring i den videregående skole. Det å legge til rette for at elevene skal utvikle karrierekompetanse er viktig i dag og fremover i en tid som er i rask endring. Noen yrker vi i dag kjenner til vil forsvinne og nye yrker vil dukke opp i fremtiden. Det vil da være viktig at vi i skolen legger til rette for karrierelæring slik at elevene takler skolehverdagen og blir kjent med seg selv og sine interesser. Skolen er en viktig arena for de unge der de skal utvikle seg til å bli noen og noe. Med dette mener jeg at det handler ikke bare om karrierevalg, men identitet og bli kjent med seg selv. Som lærer i den videregående skolen opplever jeg utfordringer der jeg møter elever som står i fare for å droppe ut av skolen av ulike årsaker, de kan ha valgt feil linje, de trodde linjen handlet om andre ting. Noen elever opplever de i liten grad får arbeide med oppgaver som er innenfor deres interesseområde eller de opplever de mangler kunnskap innenfor det å mestre eget liv. Mine erfaringer i skolen er at elevene vet lite om seg selv og sine styrker spesielt og de gir ofte uttrykk for at det de trenger å lære mer om å ta egne valg og mestre en

hverdag i samhandling med andre. På bakgrunn av disse erfaringer velger jeg ut karrierekompetanse innenfor spesielt tre områder som er fokuset i dette studie, det er:

- Bli kjent med seg selv
- Bli kjent med sine interesser
- Utvikling av valgkompetanse

Vi i skolen har som oppgave å legge til rette for karrierelæring slik at elevene skal utvikle karrierekompetanse til å forstå og utvikle seg selv som menneske, de skal lære å håndtere eget liv utforske livet, læring og arbeid (Haug, 2014, s.14). Jeg underviser i faget YFF (yrkesfaglig fordypning) og dette studie vil ta utgangspunkt i didaktiske utprøvinger der jeg som karrierelærer legger til rette for karrierelæring gjennom bruk av RIASEC koden og tegning som verktøy i karrierelæringen.

For noen elever kan det være vanskelig å uttrykke hva de ønsker eller vil i fremtiden med tanke på yrker, da de kanskje er usikker på sine interesser. Hvis man spør en ungdom på 16 år, hva vil du bli? Hva ønsker du å jobbe med? Så får man ofte svar som indikerer på at de ikke vet, og at de ikke vet hva de er flinke til. Dette er noe av bakgrunnen for dette studie, jeg ønsker å legge til rette for at eleven oppdager sitt potensiale og interesser. Med å legge til rette for karrierelæring slik at elevene blir stimulert til å bli kjent med seg selv og sine evner og la de utfolde seg med det de brenner for.

Det jobbes i dag med å utarbeide et kvalitetsrammeverk for karriereveiledning, hensikten med dette arbeidet er å utarbeide et rammeverk som skal være et verktøy for karriereveiledere og andre som arbeider innenfor denne tjenesten. Kunnskapsdepartementet har gitt Kompetanse Norge dette oppdraget. Et av hovedmålene er å se på hvilke karrierekompetanser Norges befolkning trenger for å håndtere sin karriere sett i et livslangt perspektiv. Arbeidsgruppen skal også diskutere hvordan karrierelæring kan jobbes med slik at det utvikles karrierekompetanse hos den enkelte. Det henvises fra arbeidsgruppen at det som blir jobbet frem skal være lett tilgjengelig for alle som ønsker å arbeide mer systematisk og helhetlig med karrierelæring (Kompetanse Norge, 2018). Slik jeg tolker dette så kan mitt arbeid bidra til å vise til en måte å arbeide med karrierelæring på i den videregående skolen.

Min motivasjon for å jobbe med dette tema er at jeg ser behovet for å legge til rette for karrierelæring på en mer systematisk måte i den videregående skolen ved å gjøre et praksisnært og nyttig prosjekt der elevene får jobbe med å bli kjent meg seg selv og egne interesser. Min bakgrunn i skolen som lærer og rådgiver har bidratt til min interesse innenfor

fagfeltet. Gjennom studiet master i karriereveiledning har jeg fått økt innsikt og mer forståelse om viktigheten av karrierelæringsteorier og hvordan dette kan benyttes i praksisfeltet for å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen.

1.2 Problemstilling

Hvordan legge til rette for karrierelæring i faget YFF, i den videregående skolen?

Forskningsspørsmål

Hvordan kan RIASEC koden brukes som verktøy i karriereundervisning med fokus på og utforske karrieremuligheter basert på egne interesser?

Hvordan kan tegning som verktøy benyttes i karriereundervisning?

1.3 Begrepsavklaring

I denne oppgaven vil fokuset være hvordan jeg som karrierelærer kan utvikle nåværende praksis med å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen. Dette for å styrke elevenes karrierekompetanse innenfor valgkompetanse, egne interesser og selvbevissthet.

Karrierelæring - vil i denne sammenheng være hvordan jeg som karrierelærer legger til rette for læringsprosessen for at elevene utvikler karrierekompetanse.

Karrierekompetanse - vil i denne sammenheng være kompetanser til å forstå og utvikle seg selv, utforske livet, læring og arbeid, samt håndtere liv, læring og arbeid i forandringer og overganger (Thomsen, 2014, s.4).

Karriereundervisning- Vil i denne sammenheng være undervisning med fokus på å legge til rette for karrierelæring.

RIASEC koden- Er et system for utforskning av egne interesser og yrker. John Holland utviklet denne modellen der han viser til hver bokstav beskriver en personlighetstype. I denne sammenheng er fokuset å bruke denne modellen til å forske på egne interesser og utforske karrieremuligheter basert på sine interesser.

YFF- Faget yrkesfaglig fordypning- er et fag som skal gi elevene mulighet til å prøve ut ett eller flere aktuelle lærefag. På vg1 nivå som dette studie omhandler kan YFF brukes til opplæring i kompetansemål fra læreplaner for opplæring i bedrift og vg3 i skole fra eget utdanningsprogram eller kompetansemål fra andre utdanningsprogram (Utdanningsdirektoratet, 2016, s.2). Elevene som gruppe i YFF faget i dette studie er 15 elever fra tre ulike vg1 klasser.

1.4 Disposisjon

Først vil jeg innledningsvis si noe om bakgrunn for valg av tema og begrunne mitt valg av fokusområde, videre vil jeg henvise til en problemstilling og to forskningsspørsmål i dette studie. Kap. 2.0 vil omhandle teoretisk forankring knyttet til videregående opplæring med fokus på faget YFF og relevant teori med fokus på prosjektets problemstilling. Kap. 3 vil vise til generelle læringsteorier og karriereteorier for å vise til hvordan jeg bruker teoriene når jeg skal legge tilrette for karrierelæring og vise til hvilke karriereverktøy jeg benytter meg av. Kap. 4 vil vise til hvilke forskningstilnærming og forskningsmetode som er benyttet i dette kvalitative studie, samt datainnsamling, metoder og hvordan jeg har analysert data. Kap. 5.0 vil vise til presentasjon av tilretteleggingen av karrierelæring, gjennomføring med refleksjon fra hver utprøving. Kap.6.0 vil jeg presentere hovedfunn fra innsamlig av data i dette studie, dette vil jeg presentere med å trekke ut sitater fra de ulike aksjonene og fra historiefortellingen som er analysert i samarbeid med mine informanter. Kap.7.0 Drøfting. Kap.8.0 Vil jeg vise til veien videre.

2.0 TEORETISK FORANKRING

Jeg vil i dette kapittel vise til teori knyttet til styringsdokumenter og elevenes rettigheter i den videregående skolen knyttet opp til problemstillingen i dette studie. Det vil her vises til faget yrkesfaglig fordypning og hva forskriften henviser til. Videre vil jeg henviser til den overordnede delen av læreplanen, Meld.St.nr.28 og NOU 2016:7, dette for å presisere viktigheten av elevene sine rettigheter i skolen knyttet opp til studiets problemstilling.

2.1 Faget YFF

Jeg vil her kort vise til Forskrift om yrkesfaglig fordypning (YFF) som ble gjeldene fra 1.8.2016, forskriften er gjeldene for Vg1 og Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram i den videregående skolen. Forskrift henviser til at:

Yrkesfaglig fordypning skal gi elevene mulighet til å prøve ut ett eller flere aktuelle lærefag. De skal få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer yrkene utdanningsprogrammet kvalifiserer dem for, og få mulighet til å fordype seg i kompetansemål fra læreplanene på Vg3-nivå. (Utdanningsdirektoratet, 2016, s.1)

I dette sitatet vil jeg belyse hva vi i skolen har ansvar for å legge til rette for slik at elevene får mulighet til å prøve ut ulike lærefag for å finne sine interesser. Videre viser forskriften til hvordan faget skal brukes innenfor vg1 og vg2 nivå. Siden dette prosjektet dreier seg om yrkesfaglig fordypning på vg1 nivå er det interessant å henviser og presisere at forskriften viser til at på vg1 skal yrkesfaglig fordypning brukes til:

Opplæring i kompetansemål fra læreplanene for opplæring i bedrift og Vg3 i skole fra eget utdanningsprogram

Eller

Opplæring i kompetansemål fra læreplaner for opplæring i bedrift og Vg3 i skole fra andre utdanningsprogram. (Utdanningsdirektoratet, 2016, s.2)

Det vil si elevene ved vg1 kan bruke faget YFF også til å forske på sine egne interesser utenfor eget utdanningsprogram de har valgt. Dette vil igjen bidra til at vi i skolen bør ha økt fokus på å systematisere karrierelæringen i den videregående skolen. Mine erfaringer er at mange tenker kun eget utdanningsområde når vi snakker om tilrettelegging av faget YFF på vg1 nivå i den videregående skolen. Et systematisk arbeid med karriereveiledning på skolen der man fordeler ansvarsområder kan dette faget være en av mange muligheter til å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen.

Det vil være mange andre muligheter også med tanke på å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen, men jeg vil i dette arbeidet kun henviser til faget YFF.

2.2 Overordnet del av læreplanverket

Den overordnede del av læreplanverket viser til verdier og prinsipper for grunnopplæringen, det ble fastsatt ved kongelig resolusjon 1. september 2017. I dag er det den Generelle delen av læreplanen som er gjeldende, den overordnede del av læreplanverket vil tre i kraft når fornyelsen av læreplanene trer i kraft 2020 (Utdanningsdirektoratet, 2018, s.1). Det vil i denne sammenheng være viktig å reflektere over hvordan dette studie kan henvises til i presiseringer i den overordnede delen. Dette er viktig å henviser til da den overordnede delen beskriver det grunnsynet som skal prege den pedagogiske praksisen gjennom hele grunnopplæringen i fremtiden. Helt fra 1. klasse på barnetrinnet og videre i all videregående opplæring også der opplæringen foregår i bedrift og arbeidsliv. Jeg velger likevel ikke å utdype alle punktene, men spesielt de jeg opplever kommer tydeligere frem enn i den Generelle delen av læreplanen som er viktig å henviser til med tanke på hensikten med dette studie. Under punktene opplæringens verdigrunnlag er det henviser til viktigheten av å legge til rette for at elevene får utvikle sin identitet i et fellesskap. Det at det legges til rette for skaperglede, utforskertrang og engasjement gjennom medvirkning og demokratiske prosesser har i dette studie vært viktig i tilretteleggingen av karrierelæring. Under prinsipper for læring, utvikling og dannelse henvises det til at skolen skal legge til rette for at elevene skal lære å lære. I dette studie har det blitt lagt til rette for at elevene skal utvikle seg i samhandling med hverandre, der de reflekterer over egen læring og andres læring, på denne måten blir elevene mer bevisst på egen læringsprosess. I denne prosessen er det viktig at vi i skolen legger til rette for sosial læring slik at elevene får utvikle seg i samhandling med andre. Under prinsipper for skolens praksis vises det til at skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav. Skolen må legge til rette for et godt læringsmiljø og tilpasse undervisningen til den enkelte. For å gjennomføre dette kreves dette et profesjonsfellesskap i skolen som har fokus på skolens utvikling (Utdanningsdirektoratet 2017, s. 17).

Sett i denne sammenheng vil min studie vise til eksempler på hvordan man kan jobbe med karrierelæring i skolen og veien videre vil være hvordan vi i skolen kan arbeide videre med dette for å utvikle skolens praksis innenfor dette området. Jeg opplever i den overordnede delene at det henvises mer til et profesjonsfaglig fellesskap der lærere og andre ansatte skal

reflekterer og videreutvikler sin praksis. Dette kan bidra til at lærere og andre ansatte i skolen må vise til mer refleksjon over egen praksis i et fellesskap der skoleutvikling er et fokus.

2.3 Meld. St.nr. 28 (2015-2016) Fag - Fordypning - Forståelse - En fornyelse av Kunnskapsløftet

I denne meldingen henvises det til at utdanningssystemet er samfunnets viktigste bidrag der barn og unge får utvikle ferdigheter, kunnskap og holdninger som et grunnlag for å mestre eget liv i et demokratisk og mangfoldig samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Det vil da være avgjørende i denne sammenheng at vi i skolen legger til rette for at elevene får utvikle seg og delta aktivt i planlegging av undervisning slik at de gis rom for å takle ulike utfordringer sett i et livslangt perspektiv. Kompetansebegrepet som det henvises til i samme melding, viser til en utdypende forståelse:

Kompetanse er å tilegne seg og anvende kunnskap og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner.

Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.

(Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 28)

Det vil være departementets definisjon av kompetansebegrepet som vil ligge til grunn i fagfornyelsen. Dette er noe jeg ønsker å ha fokus på når jeg skal legge til rette for karrierelæring, der elevene løser oppgaver med ønske om å utvikle sin karrierekompetanse innenfor valgkompetanse, bli kjent med egne interesser og seg selv, gjennom refleksjon og kritisk tenkning.

2.4 NOU 2016:7 Norge i omstilling - Karriereveiledning for individ og samfunn

Det vil i denne sammenheng være relevant å henvise til noe fra denne fagrapporten som viser til ulike målsetninger karriereveiledning kan ha. Det kan være snakk om å bistå den enkelte veisøker i valgsituasjoner, men også bistå den enkelte med å utvikle karrierekompetanse med hensikt om at han/henne kan håndtere karriererelaterte utfordringer sett i et livslangt læringsperspektiv (NOU 2016:7, s. 50). Det interessante her slik jeg tolker dette, er et ønske om et kvalitetsrammeverk som ivaretar en karriereveiledning i et bredt perspektiv der utvikling av karrierekompetanse er i fokus.

For å sikre helhet og sammenheng i tjenestene når det gjelder kvalitet, bør det etableres et kvalitetsrammeverk basert på en forståelse av at alle har ulike roller i et helhetlig system for karriereveiledning. Dette bør inkludere nasjonale

kompetansestandarder – både felles standarder og aktørspesifikke standarder. Det må etableres et utdanningstilbud for karriereveiledere i tråd med kompetansestandardene, i form av et fleksibelt utdanningstilbud med både grunn- og videreutdanning. Det bør også utarbeides en rammeplan for karrierekompetanser, som del av et kvalitetsrammeverk. (NOU 2016:7, s.10)

Dette sitatet viser til noe av det jeg opplever i hverdagen, der karriereveiledningen ses på som hele skolens ansvar, men det er ikke tydelig definert hvilke roller vi i skolen har i det helhetlige arbeidet med karriereveiledning sett i et bredt perspektiv.

Utvalget vurderer at elevers tilgang til og utbytte av karriereveiledning, veilederes kompetanse, koordinering og samarbeid mellom aktører i skolens karriereveiledning, er felter som har et betydelig utviklingspotensial. Disse områdene er sentrale elementer for god karriereveiledning. (NOU 2016: 7, s.143)

Slik jeg tolker dette får jeg her en bekreftelse på at karriereveiledningen som hele skolens oppgave har utviklingspotensialet, dette er i tråd med hvordan jeg ønsker vi i skolen skal legge til rette for en mer tydeligere ansvarsfordeling mellom aktører i skolen. Med ulike aktører mener jeg i denne sammenheng ansatte i skolen og utenfor skolen som kan bidra med relevant kompetanse slik at elevene utvikler sin karrierekompetanse. De ulike aktørene kan være, rådgiver, faglærere, kontaktlærere, helsesøster, rådgiver, miljøkoordinator, PPOT, lokalt næringsliv og opplæringskontor. Men dette krever tydelig forankring i skolens ledelse og et internt nettverk som samarbeider godt, dette studie kan vise til eksempler på hvordan en faglærer i faget YFF kan arbeide med karrierelæring i den videregående skole.

Denne rapporten viser til mange anbefalinger fra fagutvalget som har skrevet denne rapporten. I april 2019 ble det lagt ut et høringsforslag til et Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. Kompetanse Norge har fått i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å lede utviklingen av et nasjonalt, tverrsektorielt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. I denne høringsrapporten er det arbeidet videre med forslagene som ble utarbeidet i NOU 2016:7. Høringsuttalelsen til, Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning (2019), vil jeg henviser til mot slutten av kapittel 3. Jeg vil i neste kapittel henviser til generelle læringsteorier og karriereteorier, dette for å vise til hvordan dette kan ses i sammenheng i planlegging av didaktiske utprøvinger i dette studie.

3.0 GENERELLE LÆRINGSTEORIER OG KARRIERETEORIER

Jeg vil her henwise til generelle læringsteorier og hvilken betydning jeg mener dette har i planleggingen av de ulike karrierelæringsaktivitetene. Det er en sammenheng med generelle læringsteorier og karrierelæreteorier slik jeg ser det. For å kunne legge tilrette for karriereundervisning vil jeg her vise til hvordan karriereteorier og generelle læringsteorier kan ses i sammenheng og hvordan disse kan påvirke hverandre. Jeg vil begrunne mine valg av teorier som jeg mener har vært anvendelige med tanke på studiets formål. Studie vil være preget av læringsteorier innenfor både den sosiokulturelle og sosialkognitiv teorien.

3.1 Sosiokulturell og sosialkognitiv læringsperspektiv

Jeg vil her kort si noe om sosiokulturell og sosialkognitiv læring og vise til noe teori rundt dette. Vi har alle en erfaring med læring fra vi ble født til denne verden, med dette henviser jeg til en grunntanke om at læring skjer gjennom hele livet i sosiale omgivelser. Det å stå i et samspill med de sosiale omgivelsene er sentralt for individet for å kunne tilegne seg kunnskap. En teoretiker innenfor dette feltet er Lev.S.Vygotsky, han viser til en sosiokulturell teori der mennesker hele tiden kan utvikle seg i samspill med andre (Imsen, 2014, s. 188). Slik jeg forstår hans teori konstruerer vi vår tidligere kunnskap med nye praksiser som vi tar til oss i samspill med andre gjennom språket som redskap.

En annen teoretiker som henviser til viktigheten av å lære i et felleskap er Albert Bandura,

Fig. nr.1. Banduras triadiske teori, (Imsen,2014, s.106)

hans teori fra 70 årene viser til en sosial kognitiv læringsteori, der han viser til tre faktorer som står i samspill med hverandre, det er elevens ytre adferd, elevens indre kognitive og følelsesmessige egenskaper og de sosiale omgivelsene (Imsen, 2014, s. 107).

Hans teori henviser til viktigheten av tilbakemeldinger fra de rundt seg som en

viktig faktor i all læring, slik jeg tolker hans teori vil positive tilbakemeldinger fra de rundt seg gi elevene tro på å bygge videre på utført oppgave. Det som jeg opplever som interessante i hans teori er også at han henviser til observasjon og imitasjon som læringsfremmende faktorer. Slik jeg forstår hans forklaring til observasjonslæring, så deler han inn observasjonslæring i fire deler. Eleven legger merke til det som skjer og det som oppleves

interessant. Eleven husker det han/hun har sett og observert. Eleven klarer på bakgrunn av hva han/hun har observert å gjennomføre imitasjonen over det han/ hun har observert. Eleven må være motivert til å utføre handlingen og oppleve at han/hun er tjent med å utføre handlingen (Imsen, 2014, s.108). Denne teorien vil være relevant i dette studie da ønsket er å legge til rette for karriereundervisning med fokus på læring i samhandling med andre, der elevene opplever opplæringen som relevant og meningsfull sett i et livslangt læringsperspektiv. Ikke bare her å nå, men en opplæring de mener de kan være tjent med fremover i tid.

Motivasjon for læring

Innenfor pedagogikk spesielt er det forsket mye på motivasjon og dens betydning for drivkraften til læring. For at elevene skal oppleve motivasjon til læringsarbeidet, vil jeg legge til rette for at karriereundervisningen legges opp slik at den ivaretar elevenes individuelle interesser. Interesser og motivasjon henger sammen og er grunnlag for all læring og da avgjørende for hva eleven kan oppnå av kompetanse (Nilsen & Sund, 2008). For at jeg skal kunne legge til rette for en karriereundervisning som gir mening og oppleves relevant for hver enkelt elev, er interessedifferensiering et nøkkelbegrep i opplæringen.

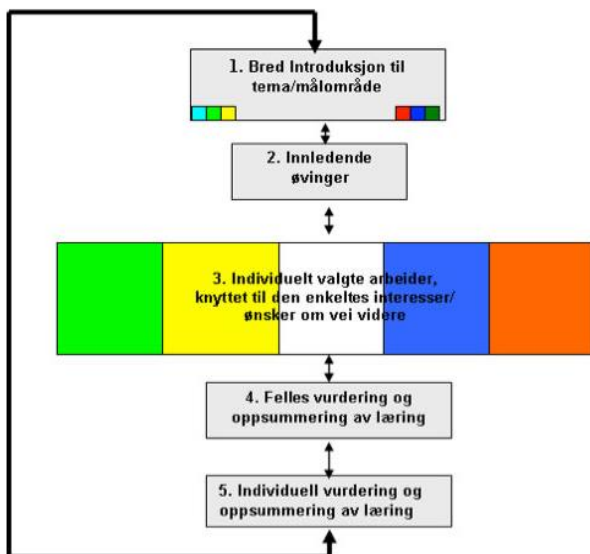

Fig. nr. 2 (Sund 2008)

innenfor å bli kjent med sine interesser, utvikle valgkompetanse og bli kjent med seg selv gjennom læringsarbeidet. Gjennom denne måten å arbeide på er ønsket at elevene skal lære å lære i samspill med hverandre. Neste fase i modellen endrer jeg slik at den passer mer inn i dette studie, jeg bytter om fase 4 og 5. Elevene starter i dette arbeidet der de først reflekterer individuelt med å skrive logg der de vurderer og oppsummerer utført læringsarbeid.

Med å benytte modellen som vist her vil jeg gjennom en bred introduksjon til tema/ målområde vise til eksempler innenfor ulike yrker der tema/målområde er i fokus og kan tolkes på flere måter. Gjennom denne brede introduksjonen ønsker jeg å inspirere til at hver enkelt elev ser hensikten med læringsarbeidet. Videre vil jeg vise til noen eksempler/øvelser hvis nødvendig. I neste fase i denne modellen vil hver enkelt elev arbeide med felles og individuelle mål innenfor tema der de har fokus på å utvikle kompetanse

Siste fase deler de sine erfaringer i plenum. Denne læringsstrategien har til hensikt å bidra til at hver enkelt elev utvikler egen identitet gjennom læringsoppgaver med fokus på individets premisser (Nilsen & Sund 2008, s. 82).

Med denne måten å arbeide på vil elevene være delaktige i planleggingen. Med å legge til rette for elevmedvirkning i karriereundervisningen vil motivasjonen for læring styrkes hos den enkelte elev. Elevene vil i dette arbeidet inviteres til å medvirke til hvilke fokusområder vi skal ha i karrierelæringen.

Erfaringsbasert læring

Erfaringsbasert læringsteori har vært endel av planleggingen av det didaktiske arbeide med å legge tilrette for karriereundervisning, samtidig som erfaringslæring har vært en metode i karriereundervisningen. Med dette mener jeg at gjennom bruken av David Kolb sin lærings sirkel vil jeg systematisere karrierelæringen og samtidig gjennom erfaringsdeling etter hver aksjon får elevene uttrykke sine erfaringer og opplevelser med sine medelever der de lærer av hverandres arbeid. Gjennom dette studie har jeg som karrierelærer lagt tilrette for

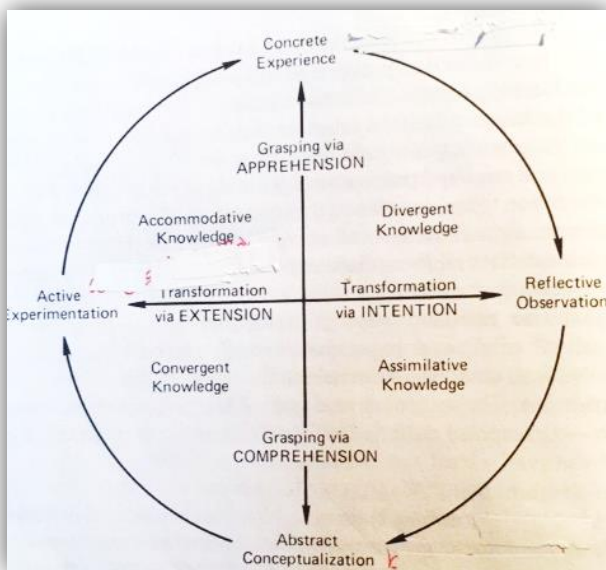

Fig. nr 3 Kolbs lærings sirkel (1984 s.42)

læringsbasert karriereutvikling, med hensikt at elevene skal lære gjennom deltagelse og dele sine erfaringer med hverandre. Læring er en sirkulærprosess, med dette mener jeg at vi alle har kunnskap om noe som blir utviklet videre gjennom erfaring. "Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience." (Kolb 1984, s. 41). Med dette sitatet til Kolb tolker jeg dette som at han viser til at all læring alltid er erfaringsbasert, og at læring er en prosess der tidligere kunnskap konstrueres gjennom erfaring. Haug (2018) henviser til en artikkel skrevet av Atkison & Murell som argumenterer for Kolbs erfaringslæringsteori som kan brukes som en metamodel for karriereutvikling. Atkison & Murell begrunner bruken av begrepet metamodel på følgende måte:

læringsbasert karriereutvikling, med hensikt at elevene skal lære gjennom deltagelse og dele sine erfaringer med hverandre. Læring er en sirkulærprosess, med dette mener jeg at vi alle har kunnskap om noe som blir utviklet videre gjennom erfaring. "Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience." (Kolb 1984, s. 41). Med dette sitatet til Kolb tolker jeg dette som at han viser til at all læring alltid er erfaringsbasert, og at læring er en prosess der tidligere kunnskap

Kolbs experiential learning theory offers the career counselor a meta-model with which to structure career exploration exercises and ensure a thorough investigation of self and the world of work in a manner that provides the client with an optimal amount of learning and personal development. (Atkison & Murell, sitert i Haug 2018, s. 70)

Slik jeg tolker dette sitatet vil denne modellen være et verktøy for meg som karrierelærer når jeg skal strukturere karriereundervisning i de ulike utprøvingene der elevene får utvikle seg i samhandling med hverandre med hensikt om utvikling av læring og personlig utvikling.

Læringssirkelen til Kolb kan brukes i planlegging av karriereundervisning, det vises til en fremgangsmåte med konkrete forslag til hvordan elevene kan arbeide enten individuelt eller i grupper i hvert stadie i Kolbs læringssirkel i boken til Haug (Haug 2018, s. 99). Jeg har valgt en litt annen måte å arbeide med denne modellen slik at den passer inn i dette prosjektet. Jeg har tatt utgangspunkt i Kolbs læringssirkel, men systematisert og organisert de fire områdene i sirkelen slik at det passet inn i dette studie. Jeg vil her vise til en modelle som visualiserer hvordan jeg har valgt å jobbe med Kolbs læringssirkel for at den skal passe inn i dette studie.

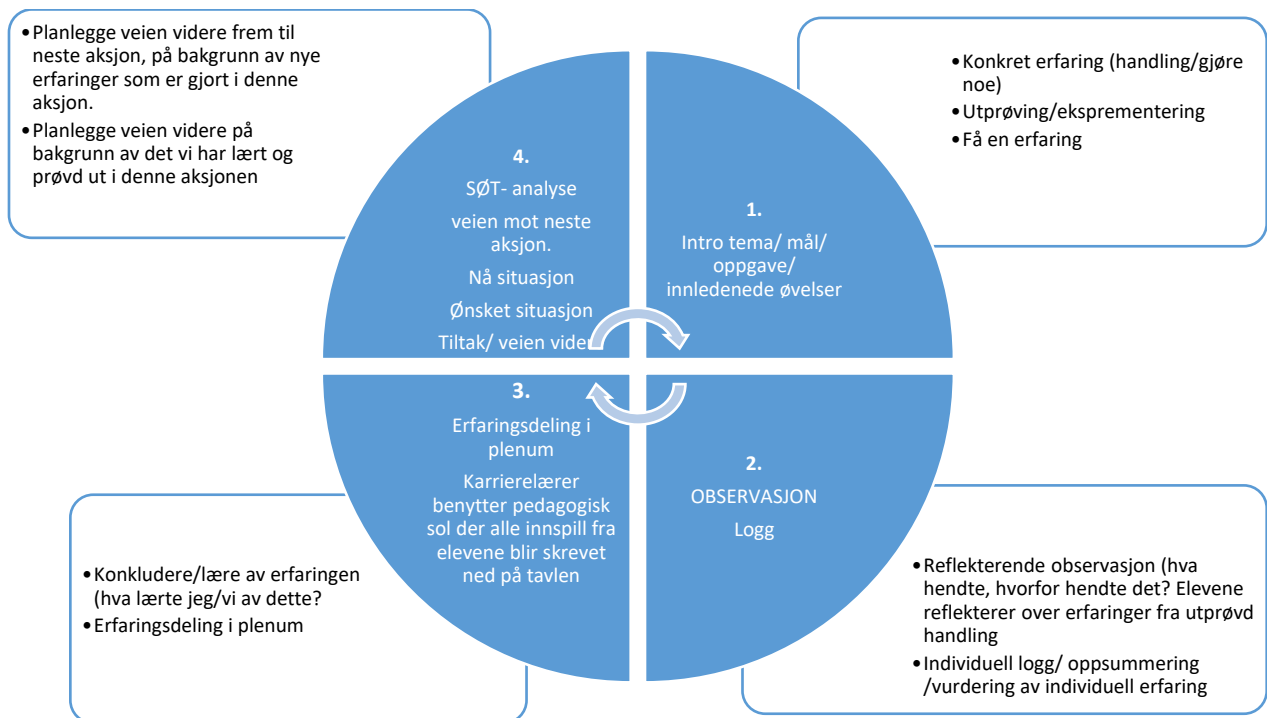

Fig. nr 4 Egen visuell modell med inspirasjon fra Kolbs læringssirkel

Haug (2018, s. 99) henviser til variasjonsmuligheter i bruken av Kolbs læringssirkel, slik sett vil jeg si jeg er inspirert av Kolbs læringssirkel, men har endret spesielt punkt 4. Jeg har valgt å ha fokus på at elevene i denne sammenheng har mulighet til å presentere sine tanker rundt hva

de har lært og erfart i karrierundervisningen, og hva de ønsker seg fremover og hvilke tiltak de mener er viktig å ha fokus på for å nærme seg ønsket situasjon. På bakgrunn av dette punktet vil det planlegges en ny aksjon (karriereundervisning) der elevene får en ny konkret erfaring på bakgrunn av en ny utprøving/eksperimentering. Denne måten å jobbe med karriereundervisning på vil jeg presentere senere senere da de ulike aksjonene skal presenteres i kapitell 5. Gjennom denne måten å legge tilrette for karriereundervisning og elevene sin logg etter hver karriereundervisning vil være et grunnlag til erfaringsdeling i gruppe, der elevene får dele sine erfaringer over dagens karriereundervisning. På denne måten har jeg et ønske om at elevene skal lære av hverandre og bli mer bevisst på egen læring og at læring er en sirkulærprosess. Med en sirkulærprosess mener jeg i denne sammenheng at elevene lærer i alle de ulike fasene i læringssirkelen og oppdager noe nytt som vi kan arbeide videre med eller utvikle videre i neste karriereundervisning. Det å legge tilrette for at elevene skal lære å lære er henvist til spesielt i den overordnede del av læreplanverket. Dette kan være en modell som kan bidra til at elevene lærer å lære, noe jeg vil finne ut av i dette studie og vise til senere i kapitell 5.

Kollektiv veiledning

Jeg har i dette arbeidet valgt å benytte begrepet kollektiv veiledning, med bruk av en kollektiv veiledningsstrategi er målet å utnytte elevenes ulikheter slik at disse ulikhetene kan gjøres til en styrke og fremme læring hos den enkelte elev. Med kollektiv veiledning beveger veileder seg inn i eksisterende fellesskaper der fokuset på veiledningen vil være konkrete levende erfaringer fra skolehverdagen og hverdagslivet generelt (Nordentoft et al., 2019). Det å legge tilrette for kollektiv veiledning vil elevene oppdage hverandres styrker og utnytte fellesskapets ressurser. En annen som henviser til denne måten å tenke på er Peavy, han viser til en sosiodynamisk veiledningsstrategi (Thomsen, 2013). Å legge til rette for kollektiv veiledning vil i denne sammenheng være en måte å arbeide på i etterkant av en presentasjon av fagstoff som danner grunnlag for dialog. Jeg som karrierelærer presenterer tema med en vid introduksjon som danner grunnlag for en dialogisk tilgang til læring som kollektiv veiledning bygger på (Nordentoft et al., 2019, s.25). Det vil si den teorien eller introen elevene får i starten av karriereundervisningen er det et ønske at elevene skal tilegne seg noe faglig som de skal arbeide videre med i grupper, det er jeg som karrierelærer som organiserer rommet og elev gruppene. Dette vil jeg begrunne og si noe mer om i kapitell 5.

3.2 Karriereteorier

Det vil være nødvendig i denne sammenheng å henvise til hvilke karriereteorier dette studie henviser til og hvorfor disse karriereteorier passer inn til hvordan jeg som karrierelærer har lagt til rette for karrierelæring i den videregående skolen.

En teoretiker som i noen sammenhenger blir omtalt som karriereveiledningens far er Frank Parson, hans bok ble gitt ut året etter hans død i 1909, med tittelen «Choosing a vocation», i denne boken presenterer han en teori om karriereveiledning som bygger på kunnskap om seg selv og sin egen identitet og kunnskap om arbeidslivet som viktig element i valg av yrke- og utdanning. Det henvises til Parsons teori delt inn i tre kategorier:

1. En klar forståelse av seg selv, sine anlegg, sine ferdigheter, interesser, ambisjoner, ressurser, begrensninger og årsak til disse.
2. En kunnskap om kravene og suksesskriteriene, fordelene og bakdelene, kompensasjon, muligheter og fremtids utsikter innen forskjellige typer arbeid.
3. Ekte refleksjon over forholdene mellom disse to gruppene av informasjon.

(Røyset & Kleppestø, 2017, s. 259)

Det som er interessant i denne sammenheng er at vi også i dag ser viktigheten av å legge til rette for at elevene utvikler karrierekompetanse innenfor områder som Parson henviste til, dette med kunnskap om seg selv og utvikling av egen identitet som viktig for videre arbeid med yrkesvalg. Teorien til Parson dannet et grunnlag for veien videre i utviklingen av karriereteorier som brukes i dag. Jeg vil her trekke frem noen teoretikere som har utviklet denne teorien videre med hensikt om å legge til rette for gode læringsprosesser.

John L. Holland sin teori blir ofte satt i kategorien matching teori, med dette mener jeg at teorien bygger på personlighetstyper kobling til jobbmiljøer. Mange av dagens testprogrammer som blant annet Vip24, Jobpics og Karriereverktøy, bygger på teorien til Holland. Denne teorien bygger videre på teorien til Parson og bygger videre på hvordan person og miljø påvirker hverandre. Det viktigste i denne teorien er kjennskap til seg selv for å komme videre med tanke på karrierevalg. Hans teori bygger på en modell kalt RIASEC der hver bokstav beskriver personlighetstype som han har plassert innenfor ulike yrkesgrupper.

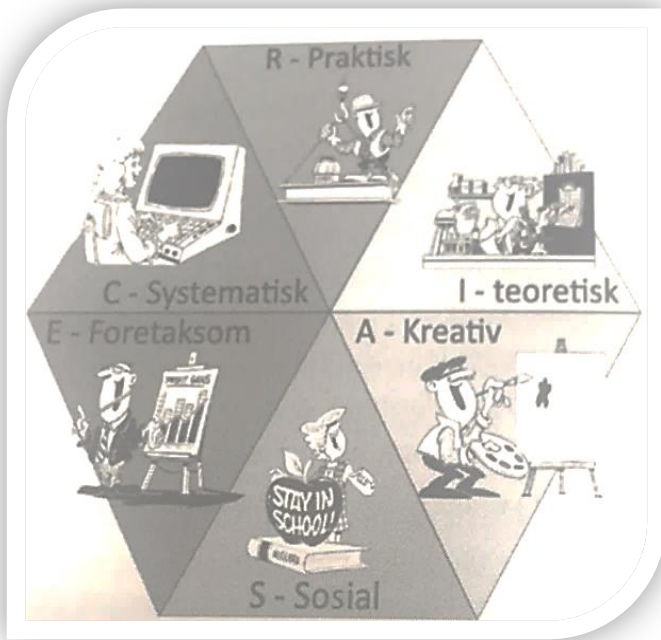

Fig. nr. 5 RIASEC, (Svendsrud, 2015, s.74)

Modellen tar utgangspunkt i at vi mennesker er en kombinasjon av disse seks personlighetstypene og at vi vil ha en overvekt av en eller to av disse. Bruken av denne teorien i nyere tid vil være å gå bort fra personlighetstyper og mot interessekategorier (Svendsrud, 2015, s.86). Det er slik jeg har jobbet med denne teorien i dette studie, der jeg har hatt fokus på å bruke denne teorien slik at elevene

jobber med RIASEC som et interesseverktøy, der eleven finner sine

interesser og jobber videre med dette for å utvikle seg videre. Man flytter da fokuset fra å teste interesser, men bruker det i arbeid med å konstruere egne interesser og bli kjent med egne interesser. Dette er noe som blir henvist til i boken til Svendsrud (2015) og boken til Røyset & Kleppestø (2017). Sistnevnte bok henvises det til andre teoretikere som John Krumboltz og Mark Savickas og hvordan dagens tilnærming til RIASEC kan brukes i lys av deres karriereteorier. Det viktige i denne sammenheng er å fremme denne måten å arbeide på med RIASEC som verktøy i arbeid med å utvikle interesser og ikke se på dette som et verktøy for å teste interesser. I boken til Svendsrud (2015) henviser det til Savickas som viser til at man bruker RIASEC systemet som en pedagogisk metafor og et pedagogisk begrepsapparat for å bygge opp et språk og systematisere tenkning om interesser og personlighet (Svendsrud, 2015, s.92). Denne måten å arbeide med RIASEC systemet på vil jeg presentere senere under i dette kapitel.

Trenger vi kunnskap om ulike karriereteorier?

Det vil i denne sammenheng være relevant å henvise til viktigheten av å inneha kunnskap om ulike karriereteorier hos den som skal drive karriereundervisning, som veileder vil man trenge ulike teorier for å kunne utøve en profesjonell og faglig god karriereundervisning. En som mener noe om dette er Anders Loven, han viser til viktigheten av å inneha kunnskap om ulike karriereteorier. Loven henviser til i sin artikkel at en veileder bør inneha spesielt tre typer innsikt, det er personlig innsikt, teoretisk innsikt og metodeinnsikt (Loven, 2011, s. 53).

Dette er noe jeg støtter meg til da jeg gjennom masterstudiet har tilegnet meg mer teoretisk kunnskap innenfor karriereteorier og om veiledning generelt, som har vært helt nødvendig i arbeid med karriereundervisning og karriereveiledning. Min kunnskap innenfor karriereteorier har gjennom studie gitt meg mer forståelse av viktigheten av å kjenne til ulike teoritradisjoner, metoder og verktøy. Gjennom mer kunnskap om de ulike karriereteoriene har jeg blitt en tryggere veileder og dette bidrar igjen til det Loven legger mest vekt på i sin artikkel veileders selvinnsett (Loven, 2011, s. 53). Jeg vil videre her henvise til noen flere karriereteorier som er relevante med tanke på studiet formål. Det vil være flere karriereteorier som vil være nødvendig å henvise til for å vise forståelse for å utøve en profesjonell og faglig god karriereundervisning.

Super sin livsløpsteori, denne teorien er igjen videreutvikling av Hollands teori. Slik jeg tolker Super sin teori viser han til enighet med Holland rundt dette med at egenskaper og trekk ved mennesker gjør at de kan passe bedre til noen yrker enn andre yrker. Et kjennetegn med Super sin teori er mennesket utvikling av selvet, og at mennesket utvikler selvet i ulike livsfaser. Med Super sin teori blir fokuset satt mer inn i en sosial kontekst, der selvet endrer seg hos mennesket som en følge av ulike erfaringer mennesket opparbeider seg i livet (Røyset & Kleppstø, 2017, s. 263). I dette studie vil elevene være i utforskningsstadiet som ifølge Super er fra 14-24 års alder. Elevene som starter opp i den videregående skolen trenger naturlig nok utvikling av ulike karrierekompetanser og spesielt takle overganger, bli kjent med seg selv og sine interesser og utvikling av valgkompetanse. Det vil da som veileder være viktig å kunne noe om Supers teori innenfor denne livsløpsteorien for å forstå i denne sammenheng viktigheten av at elevene i den videregående skolen fortsatt er i utforskningsfasen. Dette vil slik jeg ser det være individuelt hvor hver enkelt elev er i sin utvikling, men med denne teorien får jeg en mer forståelse av den utviklingsorienterte tradisjonen. Med et slikt perspektiv så vil jeg som veileder ha mer kunnskap om hvor mennesket er i sin utvikling og livsløp. I den utviklingsorienterte tradisjonen legger man grunnlaget for læring om en karriere, og her bør en tenke at dette er viktig når man skal legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen. Hvem er jeg, hva er mine interesser og hvordan blir jeg påvirket av venner, familie og hvilke andre faktorer som spiller inn? Med dette vil jeg poengtere viktigheten av å kunne noe om mange karriereteorier for å utøve karrierelæring på en profesjonell måte.

Vi lever i et samfunn som stadig er i endring, og det vil være mer viktig i dagens veiledningspraksis at vi i skolen legger til rette slik at elevene blir i stand til å håndtere valg av

utdanning og yrke flere ganger framover sett i et livslangt perspektiv. Det å legge til rette for karrierelæring slik at de lærer å ta valg og lærer å takle overganger og endringer vil eleven bli bedre rustet til å takle sin karriere og eget liv. En teoretiker som jeg opplever sier en del om dette er Krumboltz, han sier at oppgaven er å lære noen grep som gjør at man får en mer tilfredsstillende karriere og personlig liv (Krumboltz, 2009). Han viser til viktigheten av nysgjerrighet over å lære som en viktig ferdighet noe som er relevant å trekke inn i dette studie. Det at jeg som karrierelærer legger til rette for at elevene blir nysgjerrige over å lære både individuelt og av hverandre har vært viktig i dette studie. Samtidig som dette studie viser til noe av det Krumboltz henviser til i sin teori, at all utdanning og karriere ikke alltid kan planlegges. Med dette forstår jeg hans siste karriereteori som heter *Happenstance Learning Theory* (Krumboltz, 2009), der han henviser til dette at karriere ikke alltid kan planlegges, men at dette kan snus til noe positivt. Med dette forstår jeg hans teori slik at vi ikke kan veilede noen til et mål vi ikke vet hva er, vi som veiledere må hjelpe veisøker til å se muligheter, vekke nysgjerrighet, lære å oppdage og forske på egne interesser. Det at jeg som karrierelærer legger til rette for karriereundervisning der elevene utvikler nysgjerrighet, pågangsmot og glede over å lære kan henvises til hva Krumboltz henviser til i denne teorien. «The goal of career counseling is to help clients learn to take actions to achieve more satisfying career and personal lives- not to make a single career decision» (Krumboltz, 2009, s.142). Det viktige er ikke en karriereavgjørelse, men å lære å lære og ta tak i eget liv. Dette er i tråd med hvordan jeg tenker tilretteleggingen for karrierelæring i dette studie, der elevene skal bli kjent med seg selv, egne interesser og utvikle valg kompetanse.

Det vil være vanskelig og ikke nevne Law & Watts DOTS teori i denne sammenheng da deres teori har noe tilfelles med Krumboltz, med dette mener jeg kort fortalt at begge teoriene henviser til viktigheten av selvinnsikt og flere ferdigheter som eleven bør lære seg sett i et livslangt perspektiv. DOTS teorien blir i ulike fagbøker referert til den europeiske definisjonen av CMS (Career Management Skills). DOTS modellen er basert på fire kompetanseområder:

- *Valgkompetanse (Decision learning)*
- *Mulighetsoppmerksomhet (Opportunity awareness)*
- *Kompetanse i å takle overganger i karrieren (Transition learning)*
- *Selvbevissthet (Self awareness)*

(Haug, 2018, s. 41)

Videre i boken til Haug presenterer han beskrivelsene av Watts & Law meningsinnholdet av de fire ulike kompetanseområdene. Dette velger jeg ikke å henvide til i denne sammenheng, men vil trekke frem denne teorien da den er enkel å forstå og kan settes i sammenheng med andre karriereteorier og viser til en ryddig oversikt over karrierekompetanse begrepet. I Norsk sammenheng har vi ikke et nasjonalt rammeverk for karrierekompetanse, men som jeg henviste til innledningsvis jobbes det i disse dager frem forslag av en faggruppe ved Kompetanse Norge som har fått i oppdrag av Kunnskapsdepartementet om å utvikle et nasjonalt kvalitetsrammeverk for karrierekompetanse. Arne Svendsrud har utviklet et system som han omtaler som Norske karriereferdigheter som henvises til i boken til Erik Haug (2018) dette systemet viser til likhetstrekk til det Australske systemet, som jeg ikke velger å utdype i denne sammenheng. Når det gjelder arbeidet med utvikling av et nasjonalt kvalitetsrammeverk for karrierekompetanse, vil Kompetanse Norge i samarbeid med fageksperter i skrivende stund levere et forslag til Kunnskapsdepartementet. I begynnelsen av april vil forslaget til nasjonalt kvalitetsrammeverk publiseres på Kompetanse Norge sine hjemmesider. Der kan alle komme med sine innspill. Sommeren og høsten 2019 er satt av til revidering av forslaget i henhold til innspillene som har kommet inn. Kvalitetsrammeverket (det endelige) vil deretter sannsynligvis lanseres i november 2019. I dette studie har jeg ikke fordypet meg i selve innspillsrunden til kvalitetsrammeverket da det først ble lagt ut 10.04.2019. Men vil tekke inn noe som er relevant spesielt innenfor karrierekompetanse og karrierelæring.

Karrierekompetanse

I rapporten henvises det til hvordan begrepet karrierekompetanse har vært definert over en periode frem til i dag (Kompetanse Norge, 2019, s. 44), slik jeg tolker dette så er det mye likheter til definisjonen som nå er kommet frem som et forslag:

Karrierekompetanse er kompetanse som setter mennesker i stand til å håndtere sin karriere i forandring og overganger. Det er kompetanse til å kjenne og forstå seg selv og sin kontekst, til å handle og ta valg og til å håndtere dilemmaer og spenninger knyttet til liv, læring og arbeid. Det inkluderer innsikt i at den enkelte formes av sine livsvilkår og handlinger, men også kan påvirke og forme egen og fellesskapets framtid. (Kompetanse Norge, 2019, s 42)

Denne definisjonen av begrepet karrierekompetanse slik jeg ser det, ivaretar mer hvordan de ulike kompetanseområdene kan påvirke og forme egen og fellesskapets framtid. Dette opplever

jeg som en positiv utvikling av begrepet, og er noe jeg ønsker å drøfte etter gjennomføringen av de ulike aksjonene.

Karrierelæring

Definisjonen som er henvisning til i ulike fagbøker vil det være snakk om den læringen som knytter seg til utvikling av karrierekompetanse altså selve læringsprosessen. Kompetanse Norge viser til en modell som skal vise til strukturert karrierelæring. Modellen tar utgangspunkt at alle mennesker allerede har karrierekompetanse og har opplevd karrierelæring (Kompetanse Norge, 2019, s.49). Dette er interessant og nytt fokus og er i tråd med å legge til rette for en karriereundervisning på en strukturert og bevisst måte i skolen i denne sammenheng.

Karrierelæring er i vår forståelse en kontinuerlig pågående læringsprosess som skjer uformelt og ustrukturert, simpelthen ved at man lever og erfarer. Samtidig kan karrierelæring, som all annen læring, legges til rette for og struktureres. Slik strukturert karrierelæring kan dreie seg om å lære noe nytt, men også om å bli bevisst på, og aktivere, den kompetansen en allerede har. Det er muligheten for å understøtte karrierelæring gjennom ulike strukturerte læringsaktiviteter som blir satt i fokus i modellen. (Kompetanse Norge, 2019, s.49)

Det vil i denne oppgaven være fokus på å legge til rette for karrierelæringsaktiviteter i karriereundervisningen der hensikten er at elevene skal utvikle sin karrierekompetanse. Jeg vil drøfte modellen som Kompetanse Norge henviser til noe i drøftingen kap. 7, men ikke utdype dette kvalitetsrammeverket mer i denne omgang.

3.3 Karriereverktøy i dette studie

Jeg skal her presentere de verktøyene jeg har benyttet meg av i dette arbeidet og begrunne mine valg. Som karrierelærer har jeg i dette arbeidet vært nysgjerrig på å prøve ut noen verktøy med hensikt å forbedre min praksis med å legge til rette for karrierelæring i faget YFF.

RIASEC koden

Jeg vil her si noe om bruken av RIASEC koden i karriereundervisning der fokuset er å finne frem til interesser som man kan arbeide videre med for å konstruere egne interesser. Denne måten å tenke på er inspirert av Holland sin matching teori, men satt inn i dagens tilnærming til RIASEC som kan relateres til teoretikere som Krumboltz og Savickas (Røyset & Kleppstø

2017, s. 263). Jeg viser her til en modell som viser til Hollands inndelinger i RIASEC og hvordan de er oversatt til tilsvarende norske betegnelser, dette oppsettet er satt sammen med henvisninger fra to steder, begge utarbeidet av Arne Svendsrud, Karriereverktøy og Yrkeslisten (2011).

Forkortelse	Amerikansk betegnelse	Norsk betegnelse	Beskrivelse
R	Realistic	Praktisk	Praktisk, fysisk, flink med hendene, kan håndtere verktøy og maskiner
I	Investigative	Teoretisk	Analytisk, intellektuell, vitenskapelig, utforskende
A	Artistic	Kreativ	Bruke og uttrykke kreativitet, skapende, nytenkende
S	Social	Sosial	Arbeid med mennesker, hjelpe, undervise, veilede
E	Enterprising	Foretaksom	Salg, service, overtalelse, ledelse, politikk
C	Conventional	Systematisk	Detaljorientert, nøyaktighetsarbeid, system og rutinearbeid.

Fig. nr.6 Hentet og satt sammen fra Karriereverktøy og Yrkeslisten (2011) (26.02.2019)

Arne Svendsrud henviser til at RIASEC brukes originalt når man snakker om forkortelsen om interessekategorier da dette er en innarbeidet tradisjon i interessefeltet internasjonalt (Svendsrud & Hagerup, 2011, s.1). I denne yrkeslisten er det en mer utfyllende tabell som viser til en kort gjennomgang av innholdet i de 6 interessekategoriene. Yrkeslisten har jeg benyttet aktivt i arbeidet når elevene har arbeidet med å forske på sine interesser (Svendsrud & Hagerup, 2011, s.4-5).

Jeg vil i dette arbeidet benytte RIASEC koden som et verktøy der elevene forsker på egne interesser, elevene skal bli kjent med egne interesser og ulike muligheter. Koden de kommer frem til kan de forske videre på med å bytte rekkefølgen på koden slik at de kan bli kjent med ulike muligheter og bli mer kjent med seg selv og sine interesser.

Det vil da være en måte å arbeide med RIASEC koden på som legger til rette for at elevene kan utvikle seg videre med å konstruere egne interesser. Men denne måten å arbeide på vil jeg prøve ut hvordan elevene selv er mer aktive i denne prosessen der de arbeider i grupper der de er delt inn i interesser etter RIASEC koden. Hvordan jeg som veileder legger til rette for denne strategien vil bli presentert i gjennomføringsdelen i kapitel 5.

SØT - modellen

Bruk av SØT- modellen kan være et verktøy i arbeidet med karrierelæringen, jeg vil her kort si noe om hvordan denne modellen er benyttet i dette arbeidet både av meg som tilrettelegger

og hvordan mine informanter har benyttet denne modellen. Jeg henviser her til modellen der den viser til de ulike fasene i modellen. Modellen starter som oftest med:

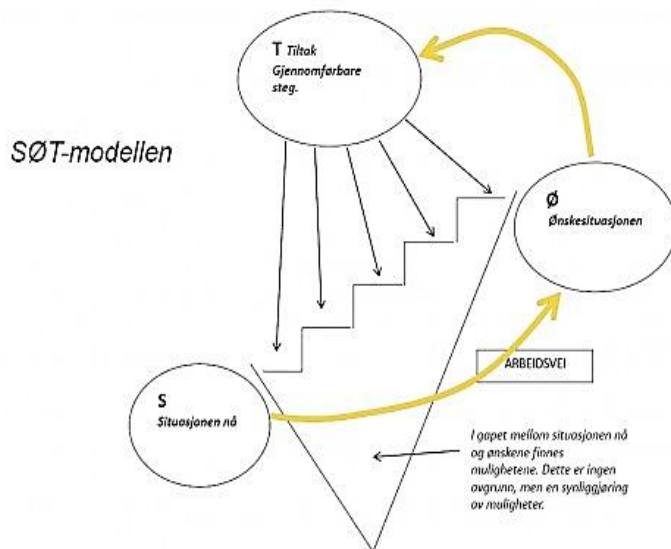

Fig.7: SØT – modellen Hartviksen & Kversøy (2008)

Nå situasjonen der jeg som karrierelærer i denne sammenheng avklarer med mine elever hvordan de opplever Nå situasjonen videre går vi til Ønsket situasjon- hva ønsker vi oss videre? Videre arbeider vi med Tiltak, hvilke tiltak må settes i verks for å nærme oss ønsket situasjon. Denne modellen er arbeidet med på ulike måter i dette studie. Jeg har i tidligere oppgaver benyttet SØT-modellen og jeg har i den senere tid også sett nytte verdien av bruken av modellen i arbeid med karrierelæring. Kort fortalt er SØT- modellen en modell som er videre utviklet av Marit Hartviksen (Hartviksen & Kversøy, 2008). SØT- modellen slik jeg opplever det har mye til felles med Peavy sin versjon av konstruktivistisk veiledning. Med å legge til rette for konstruktivistisk veiledning ser man på mennesket/veisøker som en aktivt handlende vesen som konstruerer sin egen virkelighet. «For å kunne bygge seg opp en fremtid må man ønske en fremtid og være aktiv selv for å bidra til å virkeliggjøre» (Peavy, 2005, s.78). SØT-modellen og Peavy sin henvisning til visualisering og kartlegging av leve- rommet har mye til felles slik jeg ser det. Begge modellene bidrar gjennom dialog, skrive/tegne til at eleven blir oppmerksom på sin nå situasjon, for så videre tenke ut sine drømmer og hvilke tiltak som bør settes inn for å nå sine ønsker frem i tid. Med å benytte SØT- modellen er hensikten at jeg som karrierelærer legger til rette for struktur og elevene med selve innholdet. Dette har jeg prøvd ut i flere sammenhenger, men i dette arbeidet går jeg litt videre. Jeg vil her vise til flere områder jeg benytter SØT- modellen i karriereundervisningen.

1. En kartlegging av Nå situasjonen, hva ønsker de å lære mer om slik at de kan utvikle karrierekompetanse for å mestre fremtidig arbeid/ eget liv? Som igjen danner grunnlag for hvilke tiltak vi skal sette i gang videre i dette arbeidet.
2. Jeg vil prøve ut tegning som verktøy med SØT- modellen som en ramme.
3. Bruk av SØT- modellen i erfaringsdeling etter hver karriereundervisnings økt der vi evaluere hver aksjon og veien videre.

Tegning som verktøy

Tegning kan brukes i ulike sammenhenger, når jeg startet dette arbeidet var jeg fasinert av visuell/ grafisk fasilitering etter en samling vår 2018 med Anne Holm- Nordhagen ved USN. Jeg tenkte først å prøve ut dette verktøyet som en del av utprøvingen i dette studie, men jeg valgte dette bort som et verktøy for elevene. Jeg begrunner dette med at denne teknikken kan virke krevende å lære for noen og hensikten er ikke at verktøyet nødvendigvis skal ha et bestemt uttrykk, bare den oppleves som relevant for den enkelte elev. Jeg valgte å ha fokus på at tegning i seg selv er et verktøy som kan kombineres med ord og uttrykk for å gi et visuelt bilde av noe. Både tegning og visuell fasilitering er verktøy som kan brukes som kommunikasjonsverktøy, jeg som karrierelærer har brukt noen eksempler fra visuell fasilitering i arbeid med å sette i gang en prosess med mine elever. Dette for å synliggjøre hvordan de kan kombinere ord og enkle tegninger i ulike prosesser som kan visualisere tanker og ideer for å nå et mål i karrierelæringen. Med å trene på å uttrykke seg med tegning som verktøy er det viktig at elevene trener på å bruke tegning som et prosessverktøy, der de oppdager nye sider og utfordringer de må ta tak i selv i sin livsverden.

Mange elever opplever det med å sette ord på følelser eller tanker som vanskelig, derfor har

Fig. nr. 8 Nielsen, et al.,2(016, s.63)

jeg et ønske å prøve ut dette verktøyet i karrierelæringen.

Bildet til venstre visualiserer tanken rundt å bruke tegning som verktøy, der hensikten er å uttrykke seg. Det er ikke alltid teksten alene får frem hele

historien, da det for noen kan være vanskelig å uttrykke seg kun med ord. Det visuelle språket har eksistert lenger enn skriftspråket, så langt tilbake som 40 000 år før vår tid kan gamle hulemalerier fra Frankrike vise til dette sett i europeisk sammenheng (Nielsen, Søndergaard, Nielsen & Moltke 2016, s. 27). Det første skriftsystemet viser til at det inneholdt bildetegn. Dette er interessant da vi også i dag i et postmoderne samfunn benytter oss av ord og bilder i ulike sammenhenger vi kommuniserer. I digitale kommunikasjonssystemer benytter vi ofte emojis- ikoner som av noen blir sammenlignet med hieroglyfer som er billedskriftegn brukt i det gamle Egypt (Evans 2015, sitert i Nilsen et al., 2016, s. 30). Med å kombinere bilder/ikoner og ord i arbeid med karrierelæring innenfor ulike temaer kan dette bidra til å se sammenhenger og lage en visuell karrierefortelling. En som har forsket en del på det visuelle språket er Robert E. Horn, han er en amerikansk forsker som hevder det «nye språket» i det

21. århundre viser til at folk kommuniserer på en annen måte med mer bruk av visuelle virkemidler. Han hevder at når ord og visuelle elementer veves sammen, oppdager vi noe nytt og dette kan igjen bidra til en ny forståelse og bidra til at vi husker innholdet (Horn 2001, sitert i Nilsen et al., 2016, s.47). Vi er forskjellige og opplever ting ulikt, men ifølge Horn opplever vi det visuelle bilde umiddelbart, direkte og det kan sette i gang følelse i oss, mer enn det ord alene kan gjøre (Horn 1998, sitert i Nilsen et al., 2016, s.51). Tenker dette er noe jeg ønsker å prøve ut, da jeg opplever mange sliter med å uttrykke seg muntlig og skriftlig. Jeg tenker det vil være interessant å prøve ut, hvordan elevene opplever tegning som verktøy der de kan kombinere ulike visuelle uttrykk kombinert med ord i sitt arbeid. Min erfaring er at det har kommet tilbake en del visuelle uttrykk i skriftspråket spesielt i ungdomskulturen, slik at med å legge til rette for tegning som verktøy er ønsket at dette kan bidra til å sette ord på hva de tenker og føler når de skal arbeide med karrierekompetanse som selvinnsikt, valgkompetanse og bli kjent med sine interesser. Hvordan dette ble jobbet med presenteres i gjennomføringsdelen kapitel 5. Neste kapitel vil jeg presentere mitt valg av forskningstilnærming og hvilke metoder jeg har benyttet meg av.

4.0 FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE

Jeg vil her begrunne hvorfor og hvordan jeg har benyttet meg av kvalitativ metode når jeg har innhentet data underveis i dette masterprosjektet. Kvalitativ metode vil slik jeg forstår dreie seg om observasjon, intervju, samtaler og analyse av dokumenter og denne metoden kan vi si bygger på en humanistisk tenke måte (Thagaard, 2013). Med en humanistisk tenke måte mener jeg i denne sammenheng en metode som gir meg som forsker nærhet til forskningsobjektet og gjennomføringen i selve forskningsarbeidet bygger på samspill mellom meg som forsker og deltagere. Jeg vil først begrunne mitt valg av forskningstilnærming der jeg vil henwise til hvordan jeg tenker denne tilnærmingen passer dette prosjektet og begrunne mitt valg og knytte dette opp mot relevant teori, videre vil jeg si noe om personvern. Jeg vil videre i dette kapittel henwise til hvilke metoder jeg har benyttet meg av når jeg innehenter data som har ført til oppdagelser i aksjonsforskningsprosessen. Dette kapittel avsluttes med en presentasjon av hvordan analyse av funn er jobbet med gjennom medvirkning fra mine informanter.

4.1 Pedagogisk aksjonsforskning

Jeg har tidligere arbeidet med aksjonsforskning og mine erfaringer med pedagogisk aksjonsforskning viser til at denne forskningsstrategien kan bidra til å systematisere min praksis. Hensikt vil i denne sammenheng da være å legge tilrette for en reflekterende og demokratisk praksis der elevene som deltagere kan oppleve inkludering og annerkjennelse i et felleskap. I aksjonsforskning vil det være fokus på å endre praksis, det vil være fokus på å utvikle forståelsen av praksis og om å endre konteksten. Begrepene aksjonsforskning og forskning og utviklingsarbeid blir ofte brukt synonymt av noen (Postholm & Moen, 2009, s.33). Aksjonsforskere og teorien generelt er inspirert av Kurt Lewin, og denne praksisen var utbredt spesielt i USA. Kvalitativ forskning ble på 80- tallet mer annerkjent og det vokste frem en ny læreforskningbevegelse i Nord- Amerika. Det henvises til at denne læreforskningsbevegelsen viste til en forskning der lærerne selv definerte og styrte prosjektene i samarbeid med et reflekterende fellesskap (Hiim, 2010, s. 97).

Hvordan og hvilke metoder som gir oss kunnskap om «virkeligheten», er avhengig av eget ståsted og hvilke virkelighetsoppfattelse vi selv innehar. Det vil være en slik form for aksjonsforskning jeg jobber for i dette studie, der det vil være meg som forsker/karrierelærer som styrer og definerer prosjektet der det reflekterende felleskapet er i fokus, der mine elever er medforskere og deltar i det reflekterende fellesskap.

Aktørene i aksjonsforskningen vil være de som er eksperter i eget praksisfelt og som selv registrerer og dokumenterer aksjonsforskningsarbeidet. Gjennom refleksjon og dialog vil slik jeg tolker aksjonsforskning være endel av essensen som vil vise til flere perspektiver. Med å jobbe på denne måten vil jeg som forsker legge til rette for åpne, ikke-lineære utviklingsprosesser der vi lærer av hverandres erfaringer underveis i de ulike aksjonene. «Å forske på egen praksis betyr ikke at den enkelte reflekterer over sin praksis som noe individuelt og subjektivt» (Hiim, 2010, s.171). Slik jeg tolker dette er det felles for pedagogisk aksjonsforskning å dokumentere demokratiske refleksjons og utviklingsprosesser i fellesskap. Med dette tenker jeg alle som deltar, deler sine erfaringer i fellesskap etter hver aksjon der medforskerne også deltar mer aktivt inn i analyse arbeidet. Dette vil jeg si noe mer om senere i oppgaven. I min forskning handlet det om utvikling av didaktiske eksempler på hvordan vi i den videregående skole kan legge tilrette for karrierelæring som er basert på erfaring fra mine informanter og meg som forsker. Jeg vil i denne sammenheng henvise til

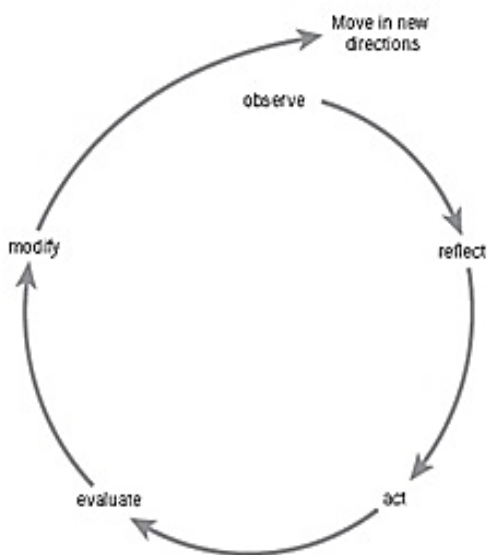

Fig.nr. 9 McNiff & Whitehead, (2006, s.9)

for så å planlegge en ny aksjon på bakgrunn av erfaringer fra en aksjon. Det vil her da være snakk om å legge tilrette for sirkulære demokratiske utviklingsprosesser sammen med mine informanter. Det er viktig å være bevisst på forskerrollen i pedagogisk aksjonsforskning da jeg som forsker må ha fokus på mine roller både som forsker og lærer.

Henviser til Hiim der hun skriver:

Nødvendigheten av at læreren som forsker leder og dokumenterer læringsprosessene som samarbeidene, sirkulært strukturert aksjonsforskning, der prosessens gyldighet blir fokusert på av deltakerne underveis. (Hiim, 2010, s. 277)

aksjon og refleksjonssirkelen (McNiff & Whitehead, 2006). Her henvises det til de ulike stadiene i en aksjon og viser til hvordan jeg som forsker legger tilrette for en sirkulær prosess der jeg sammen med mine informanter har et ønske om å forbedre nåværende praksis. Gjennom de ulike aksjonene vil jeg sammen med mine informanter observere, reflektere, prøve ut noe, evaluere, gjøre endringer/justeringer

Dette er noe jeg også henviser til senere i denne oppgaven der jeg presenterer hvordan jeg og mine informanter analyserer data i dette studie.

I boken til McNiff (2014) henvises det til punkter som er relevante når man skal sette opp en plan for prosjektet. Jeg har valgt å sette opp denne planen her fritt oversatt av meg, slik at planen passer inn i mitt prosjekt (McNiff, 2014, s.78). Denne planen legger jeg med som vedlegg for å henviser til hvordan jeg har laget et plan for dette aksjonsforskningsprosjektet (Vedlegg nr. 1).

Personvern i forskning

Jeg som karrierelærer har presentert for elevene i forkant hensikten med prosjektet og hvorfor jeg ønsker å legge til rette for karrierelæring i faget YFF. Jeg har videre utarbeidet en informasjonsskriv til elev og foresatte om prosjektets hensikt og formål (vedlegg nr. 3). Etter første samling masterstudie høst 2018, ble det presentert viktigheten av dette med personvern og innmelding av prosjekt til NSD. Før man søker må man ha klart for seg en konkret problemstilling og plan for sitt prosjekt. Noe jeg ikke var klar for å løse meg til så tidlig i prosessen. Jeg brukte en del tid i starten i veiledningssamtaler og skrivearbeid før jeg kom frem til en problemstilling som jeg kunne presentere for NSD og en projektskisse. Etter gode råd fra min veileder ble jeg oppfordret til å ta kontakt med NSD pr. telefon eller Chat i første omgang. Jeg valgte Chat og fikk raskt svar på mange spørsmål og fikk en bekreftelse på at mitt prosjekt ikke skal meldes inn, dette fordi prosjektet ikke inneholder personopplysninger. Enkelt forklart så fikk jeg beskjed om at når man ikke behandler personvernopplysninger trenger man ikke behandlingsgrunnlag for å få lov til å behandle disse, og samtykkeerklæring via signatur er overflødig (vedlegg nr. 2). Derfor har det i dette prosjektet vært viktig for meg å informere elevene om mitt prosjekt, men at de er deltagere i et obligatorisk undervisningsopplegg i skolen, med et ønske om å forbedre nåværende praksis og at de kan bidra gjennom sine anonyme tilbakemeldinger på hvordan de opplevde denne tilretteleggingen og hva de lærte av dette. Skolens navn, linjen eller navn på elevene eller annen sensitiv informasjon blir ikke nevnt i masteroppgaven.

4.2 Datainnsamling i dette studie

I dette arbeidet har jeg benyttet meg av ulike datainnsamlingsmetoder som deltagende observasjon, dokumentanalyse av logger fra erfaringsdeling i plenum, samtaler, lærerlogg, SØT -modellen og individuelle samtaler. All data har jeg samlet til en narrativ

historeifortelling , en fortelling som har en stam struktur der jeg strukturerer innholdet fra de ulike aksjonene. Tanken med denne historiefortellingen er å utarbeide en tekst der erfaringene plasseres kronologisk etter hver aksjon der jeg bruker multimodal tekst, for at elevene i denne sammenheng skal oppleve fortellingen gjenkjennelig og troverdig. Jeg vil videre presentere hvordan jeg har lagt tilrette for medvirkning i analyseprosessen. Med dette mener jeg mine informanter og jeg arbeider kontinuerlig med analysearbeidet underveis i hver aksjon og etter hver aksjon. Hvordan vi arbeidet med analysedelen vil presenteres avslutningsvis og det vil henvises til relevant teori.

Elevlogger

Etter hver undervisningsøkt fikk mine informanter utdelt en mal på en logg (vedlegg 4-6). Malen hadde jeg utarbeidet på forhånd til hver undervisnings økt slik at mine informanter kunne ta utgangspunkt i noen spørsmål og evt. fylle på med annet de syntes var viktig å notere ned fra dagens økt. Disse loggene ble benyttet som verktøy for elevene i erfaringsdelingsprosessen etter hver aksjon. I erfaringsdelingen ble felles data med innspill fra alle elevene sine logger skrevet ned i en pedagogisk sol, som vil være en del av datagrunnlaget i dette studie.

Lærelogg fra erfaringsdeling i plenum

Gjennomføring av erfaringsdeling felles i plenum ga meg som karrierelærer mulighet til å notere ned det elevene delte med hverandre. Dette var en krevende prosess, da jeg fungerte som prosessleder i selve erfaringsdelingen, der jeg ledet selve erfaringsdelingen slik at alle fikk deltatt med innspill samtidig som jeg skulle dokumentere hva elevene kom med av informasjon. I dette arbeidet benyttet jeg meg av pedagogisk sol som verktøy og noterte ned på ei tavle, slik at det ble visuelt for elevene. Da kunne de gjennom hele denne prosessen kunne komme med påfyll eller korrigeringer underveis. Dette var viktig for at oppsummeringen av erfaringsdelingen skulle bli riktig og ha en gyldighet iht. funn som presenteres senere i denne oppgaven. Etter erfaringsdelingen i plenum benyttet jeg det jeg hadde skrevet ned på tavlen og finskrev dette inn i læreloggen til videre arbeid med analyse av funn.

Pedagogisk sol som metode

I dette studie har jeg benyttet pedagogisk sol som verktøy i erfaringsdelingen og SØT - analysen etter hver aksjon. Med pedagogisk sol mener jeg i denne sammenheng en

arbeidsmåte som er benyttet der vi deler erfaringer i plenum fra hver aksjon og i SØT - analysen etter erfaringsdelingen. Med å benytte denne arbeidsmåten får vi samlet viktig data i dette studie, samtidig som karrierelærer og elever deler erfaringer fra aksjonene. Denne måten å arbeide på kan bidra til sosial inkludering sett i et klassemiljø der de alle bidrar med innspill. Alle deler med hverandre og er lyttende til det den enkelte har å si, på denne måten lærer de av hverandre og kanskje ser tema på en annen måte enn de hadde tenkt på før (Grendstad, 1990, s.177). Slik jeg velger å bruke pedagogisk sol i dette studie er i tråd med hvordan jeg opplever Grendstad henviser til i sin bok, der han viser til arbeidsmåten som kan fremme inkludering i et klassemiljø, og at hver enkelt lærer av hverandre og gis mulighet til å oppdage nye sider innenfor et bestemt tema. I dette studie blir da pedagogisk sol benyttet som en didaktisk arbeidsmåte samtidig som utfylt pedagogisk sol blir tatt bilde av og benyttet som metode i innhenting av data i dette studie.

Observasjon som metode

I dette arbeidet har jeg benyttet meg av deltagende observasjon i innhenting av data. Jeg har reflektert over to krav det henvises til for at jeg kan forsvare denne metoden som en forskningsmetode, det er at jeg som forsker er ærlig i det jeg observerer og notere ned i selve situasjonen som jeg kan bruke i erfaringsdeling med elevene. Det neste kravet er at elevene som er mine informanter må kjenne seg igjen i situasjonene som jeg presenterer for elevene i erfaringsdelingen i etterkant av hver undervisnings økt for å bekrefte om mine observasjoner er riktige og analysen av funn er gjenkjennelige for mine informanter. Noen hevder at deltagende observasjon er den mest egnede metoden til å innhente data der forsker kommer deltagerne nært inn på livet (Aase, T. H. 2006, s. 68). Med denne metoden å innhente data på får jeg sammen med elevene i etterkant av hver utprøving begrepsfestet viktige observasjoner, på en slik måte at elevene blir invitert inn i selve analysearbeidet, på denne måten blir elevene stemme mer synlig.

Samtalen som verktøy i erfaringsdeling i plenum

Gjennomgående i alle aksjonene i dette studie har det foregått diskusjoner og samtaler mellom meg og mine informanter, i presentasjonen av gjennomføringsdelen vil noen av sitatene fremkomme, der det er relevant. Etter hver aksjon gjennomførte vi erfaringsdeling i plenum der samtaler kan ses på som et verktøy for å komme frem til punkter som ble skrevet ned på tavlen i en visuell form. På denne måten ble samtalen et viktig verktøy der alle elevene fikk si

noe om sine opplevelser av karriereundervisningen. Noen sitater fremkommer som sitater i aksjonene som blir presentert i kap.5.

SØT – modellen

Etter hver aksjon hadde vi gjennom erfaringsdeling kommet frem til mange innspill fra elevene på hvordan de hadde opplevd karriereundervisningen. SØT – modellen var et verktøy vi benyttet etter erfaringsdelingen der de reflekterte og kom med innspill på følgende på bakgrunn av sine erfaringer fra de ulike aksjonene:

- Hva var situasjonen nå?
- Hvilke ønsker har de for veien videre?
- Hva må hver enkelt gjøre for å nærme seg ønske for veien videre?

Dette ble visuelt fremstilt på tavlen og tatt bilder av meg, slik at det kan vises til hvordan vi arbeidet i gjennomføringsdelen kap. 6 og som et grunnlag til analyse av funn.

Individuelle samtaler

Individuelle samtaler vil i denne sammenheng være samtaler som jeg gjennomførte med hver enkelt elev etter de har lest igjennom aksjonsforskningsfortellingen som var utarbeidet av meg ut ifra data fra erfaringsdeling i plenum, SØT - analyse fra de tre aksjonene i karriereundervisningen. Aksjonsforskningsfortellingen er et utarbeidet datamateriale fra erfaringsdeling i plenum, der eleven har delte sine erfaringer i felleskap, SØT – modellen etter hver aksjon i plenum. Mine informanter fikk tilsendt det bearbejdede materialet som resulterte i det jeg her kaller en aksjonsforskningsfortelling, der de ble invitert til å lese og kommentere frem til individuell samtale skulle gjennomføres. Selve samtalerne ble gjennomført fortløpende med hver enkelt elev ca. 14 dager etter siste aksjon ble gjennomført. Det som var hensikten med denne samtalen var om mine informanter kjente seg igjen i historiefortellingen fra de tre aksjonene. De ble oppfordret til å skrive ned kommentarer på det de evt. ikke kjente seg igjen i eller komme med supplerende informasjon som de mente var fraværende. Gjennom samtalerne ble alle innspill notert ned av meg som gjennomførte de individuelle samtalerne, slik at endringer ble gjort etter alle innspill fra informantene. Med å legge det opp slik legges til rette for at mine informanter deltar aktivt i analysen av data gjennom kommunikative handlinger gjennom prosjektet.

Habermas er en teoretiker som sier noe om dette, slik jeg tolker hans teori så viser han til viktigheten av språket som medium i en kommunikasjonsprosess der aktørene refererer til sin oppfatning av livsverden (Habermas, 1999, s. 57). Med å legge til rette for medvirkning også i

analysedelen så kan mine informanter både komme med supplerende relevant informasjon over hvordan de opplevde de ulike aksjonene og gi informantene et læringsutbytte på ulike områder. Kversøy skriver noe om dette i sin artikkel, *Relevant forskning for hvem? Relevans for dem forskningen involverer gjennom utvidede muligheter for medvirkning* (Kversøy, 2018), denne artikkelen vil jeg henvise til mer i avsnitt under analyse av data.

4.3 Analyse av data

I dette arbeidet har jeg lagt vekt på å finne ut spesielt hva hver enkelt deltager mener har vært spesielt nyttig og lærerikt. Jeg kunne ha gjennomført kvalitative intervjuer der jeg utarbeidet en intervjuguide og fått svar på de spørsmålene jeg på forhånd hadde valgt meg ut. Men dette valgte jeg bort da jeg ønsket å invitere mine deltagere mer inn i analysedelen, dette skriver Kversøy noe om i sin artikkel (Kversøy, 2018). Denne artikkelen henviser til viktigheten av å sette fokuset på hvem forskningen skal være relevant for og setter fokuset på medvirkning og relevans for deltagerne i prosjektet. Sett i sammenheng med mitt prosjekt så ønsker jeg at mine deltagere skal delta mer i analysedelen nettopp for å vise til en måte å arbeide på som fremmer relevans og medvirkning for alle deltagere i prosjektet. Kversøy henviser til Kurt Aagaard Nilsen (2004), der han i sin artikkel, *Aktionsforskningens videnskapsteori- forskning som forandring*, henviser til Kurt Lewins intensjoner med sine eksperimenter i aksjonsforskningen (Kversøy, 2018, s.5).

I stedet for eksperimenter, der tilrettelægges af en neutral forsker, som selv kontrollerer sit forskningsdesign, foreslog han, at eksperimentets videnskabelige værdi kan involvere en forandring af deltagerne, der i forskningsprocessen skal blive mere myndige, dvs. bedre i stand til at dirigere deres relasjon til gruppen eller organisasjonen. (Nielsen, 2004, s. 517)

Dette er noe jeg har prøvd ut i dette studie, der mine informanter skulle være mer deltagende i selve forskningsprosessen der de reflekterer i fellesskap i plenum og medvirker i analyse av data i dette studie. Kversøy (2018) henviser til Lewin i sin artikkel, der han henviser til at han etterspør alternative måter å forstå vitenskapelig verdi på, der han hevder at vitenskapelig teori kan være det som deltageren opplever er av verdi for seg selv. «Deltagerne i forskningsprosjektet skal ideelt sett ha noe igjen for å delta» (Kversøy, 2018, s. 5). Jeg som forsker vil legge til rette for en struktur og deltagerne med selve innholdet, der de medvirker gjennom hele forskningsprosessen også i analysen av data. Hvordan deltagerne i dette studie medvirket i analyse av data vil jeg presentere på neste side.

Produksjon av data og analyse av data

Kversøy skriver i sin artikkel (2018), at produksjon av data og analysen kan betegnes som deler av en samlet helhetlig prosess. Dette er noe som for meg virker relevant da spesielt i denne sammenheng der informantene er deltagerne også i analysedelen. Kversøy henviser videre til at han i sin forskning delte forskningsprosessen i syv ledd, der alle ledd handlet om dataproduksjon og analyse (Kversøy, 2018, s.11). Jeg er inspirert av denne måten å arbeide på i analysedelen, men har tilpasset det Kversøy henviser til som syv ledd i hans forskning og avgrenset dette til slik at det passer inn i dette prosjektet. Kversøy sin fremstilling av de syv ledd er presentert slik for å gi et helhetlig bilde av analyseprosessen slik den ble utviklet i prosjektet som det vises til i hans artikkel. Det vil i denne sammenheng henvises til fire ledd, da dette prosjektet er av mindre omfang. Jeg vil her vise til de fire ledd som jeg har tilpasset dette studie for å gi et helhetlig bilde av hvordan medvirkning og analyseprosessen utviklet seg i dette prosjektet. Med å legge til rette for at mine informanter skal være deltagende i fortolkning og analysearbeid var tanken fra oppstart av prosjektet. Med dette mener jeg måten vi arbeider på i et aksjonsforskningsprosjekt krever medvirkning i ulike faser fra oppstart til evaluering, men også analysearbeid, dette er viktig med tanke på prosjektets krav til validitet.

Del 1- Erfaringsdeling i plenum etter hver aksjon, elevene benytter logg som verktøy i etterkant av karriereundervisningen, denne loggen bruker de som verktøy når de skal dele sine erfaringer i plenum. Etter hver aksjon deler de sine logger i plenum og jeg som karrierelærer benytter en pedagogisk sol på tavlen der jeg noterer ned alle elevene sine innspill og erfaringer etter hver aksjon. Denne pedagogiske solen tar jeg bilde av etter hver aksjon. Etter erfaringsdeling fra hver aksjon benyttet vi SØT – modellen som verktøy i analyseprosessen, dette for å analysere etter hver aksjon, ny Nå situasjon, Ny ønsket situasjon og Tiltak for veien videre. Slik sett ble SØT - modellen brukt som et verktøy for å drive aksjonsforskningsprosjektet videre. Samtidig som det kom frem nyttig informasjon med tanke analyse av funn rundt hva elevene oppdaget etter hver aksjon og hvordan dette påvirket veien videre frem til neste aksjon. Jeg tar bilder av SØT- modellen som jeg benytter meg av videre i neste analyse del. Ingen navn eller personlig data fremkommer av disse data, elevene har i forkant av oppstart på prosjektet fått info rundt dette. Jeg som forsker henviser til at all rådata blir oppbevart forsvarlig av meg frem til prosjektet er ferdig og vil da makuleres.

Del 2- Etter hver av de tre aksjonene, benyttet jeg meg av lærerlogg som verktøy der jeg systematiserte dagens aksjon etter hva som kom frem av erfaringsdelingen i plenum, hva som

kom frem av SØT- modellen etter erfaringsdelingen, deltagende observasjon og sitater gjennom dagen fra mine informanter gjengitt av meg. Målet med å benytte meg av en lærerlogg som ble skrevet av meg etter hver aksjon var at det skulle lette arbeidet når jeg skulle samle dette til en felles aksjonsforskningshistorie. For at jeg skulle få til en sammenheng mellom hva som faktisk skjedde og innspill fra alle elevene i erfaringsdelingen som fremkom i form av ord på tavlen var dette nødvendig. Det samme med SØT- modellen og analysen av innholdet som kom frem. Etter de tre aksjonene var gjennomført og alle lærerloggene var skrevet, startet arbeidet med å skrive en helhetlig aksjonsforskningsfortelling som viste til det som kom frem gjennom erfaringsdeling, deltagende observasjon og SØT- modellen etter hver aksjon i dette studie.

Del 3- Alle informanter ble invitert til å lese igjennom aksjonsforskningshistorien som var skrevet av meg på bakgrunn av erfaringsdeling i plenum, deltagende observasjon og SØT – modellen etter hver aksjon. Alle informantene fikk utlevert denne i papirutgave ca. 14 dager etter siste aksjon var gjennomført. Elevene ble invitert til å lese igjennom teksten og streke under evt. steder i aksjonsforskningsfortellingen de ikke kjente seg igjen i eller notere ned punkter fra hver aksjon de mente var fraværende og som de savnet.

Inspirasjon fra Kversøy (2018) der han viser til at han stiller sine informanter noen spørsmål som kan bidra til oppklaring virket for meg relevant og nyttig (Kversøy, 2018, s.16). Jeg har valgt en litt annen vinkling, men etter inspirasjon fra hans forskning. Mine informanter fikk følgende spørsmål i forkant av samtalen som de skulle reflektere rundt når de leste fortellingen, det var kun ment som et forslag:

1. Kjenner du deg igjen i fortellingen?
2. Er det noe i fortellingen som du ikke forsto?
3. Hva tenker du fortellingen mangler?

Med å legge til rette for en samtale med mine informanter i etterkant var hensikten at mine informanter og jeg kunne enes og oppnå en felles forståelse av hendelsesforløpet fra de ulike aksjonene. Dette for å kvalitet sikre data og vise til validitet, som i forskningssammenheng viser til gyldighet og relevans (Dalland, 2008, s.50). En annen teoretiker som henviser til viktigheten av samtalen når det er et ønske om å gjøre krav på gyldighet er Habermas, slik jeg tolker han diskursetikk vil det være viktig å jobbe med en grunntanke om å innhente samtykke hos alle berørte parter, han henviser til en enkle «*grundsætning*» (Habermas,1996, s. 86).

I denne sammenheng vil det slik jeg tolker det være viktig å invitere de berørte i denne sammenheng elevene inn i analysen av data der de får uttrykke seg og komme med viktige innspill, dette vil bidra til å synliggjøre gyldighet og validitet i forskningen.

Aksjonsforskningshistorien ble endret etter tilbakemelding fra alle elevene etter utført individuelle samtaler. Det kom inn ulike innspill inn, både punkter de mente manglet og noen presiseringer innenfor noen punkter fra de ulike aksjonene. Det ble da neste analyse del å redigere aksjonsforskningshistorien slik at den tok hensyn til alle elevenes innspill.

Del 4- Arbeid etter de individuelle samtalene, da gjorde jeg de endringer etter innspillene som kom frem. Dette studie hadde 15 informanter det var 5 informanter som kom med innspill på forslag til endringer i form av at de mente noe manglet dette var nyttige og viktige innspill. De andre viste til presiseringer i samtalen fra de ulike aksjonene som styrket validiteten og fremmet spesielt informantenes medvirkning i analysedelen, de opplevde å bli sett og hørt i hele prosessen.

Siden de tre aksjonene ble gjennomført over en periode så jeg det som hensiktsmessig å samle all data inn i en historiefortelling. Når jeg gjennomførte individuelle samtaler hadde informantene lest igjennom historiefortellingen på forhånd, disse samtalene gjennomførte jeg fortløpende de to ukene etter siste gjennomførte aksjon. På denne måten fikk mine informanter mulighet til å skrive noe ned i forkant som de enten mente manglet eller ikke kjente seg igjen i. Med å invitere mine informanter mer inn i analysedelen gis det mer rom for at de får uttrykt sine subjektive meninger med å beskrive hvordan han/hun har opplevd de ulike karriereverktøyene. I tillegg får jeg som forsker kommet nærmere innpå informantens livsverden med tanke på opplevelsen av tilretteleggingen.

Gjennom samtalen får jeg som forsker kvalitet sikret data og gjort endringer som mine informanter mener er viktig med tanke på forskningens validitet. Selve presentasjonen av forskerresultatene blir presentert i kapittel 6.0. Jeg vil i neste kapittel presentere hvordan tilretteleggingen av karrierelæring i faget YFF ble gjennomført høst/vinter 2018.

5.0 GJENNOMFØRINGSDEL

Jeg vil her presentere hvordan tilretteleggingen av karrierelæring ble gjennomført høst/vinter 2018. Jeg vil først si noe om hvordan jeg sammen med mine informanter ble enig om fokusområder innenfor karrierekompetanser de selv mener de trenger mer kunnskap om.

Videre vil jeg presentere hvilke verktøy jeg benyttet meg av og hvordan elevene jobbet med disse verktøyene. Utprøvingen ble gjennomført i faget YFF høst/vinter 2018, med en gruppe på 15 elever i en klasseromsituasjon. Med å legge til rette for karrierelæring i klasserommet, var ønsket at elevene skulle få prøve ut ulike karriereverktøy og gjennom dette delta i hverandres karriereutvikling. Jeg som karrierelærer har en unik mulighet til å legge til rette for karriereutvikling i klasserommet der det fokuseres både på fag og utvikling av karrierekompetanser for å mestre jobb og eget liv generelt.

Når jeg presenterer de ulike aksjonene i dette studie vil jeg henviser til en oversiktsmodell som er utarbeidet av meg med inspirasjon fra David Kolbs erfaringsbaserte læringsmodell, denne modellen ble presentert i kap.3, (figur.3). Denne modellen vil jeg presentere visuelt i oppstart av hver aksjon for å vise til hvordan det er lagt til rette for systematisk karriereundervisning. Det vil i de ulike aksjonene henvises til noen elevsitater, disse sitatene vil være fra samme dato under hver aksjon.

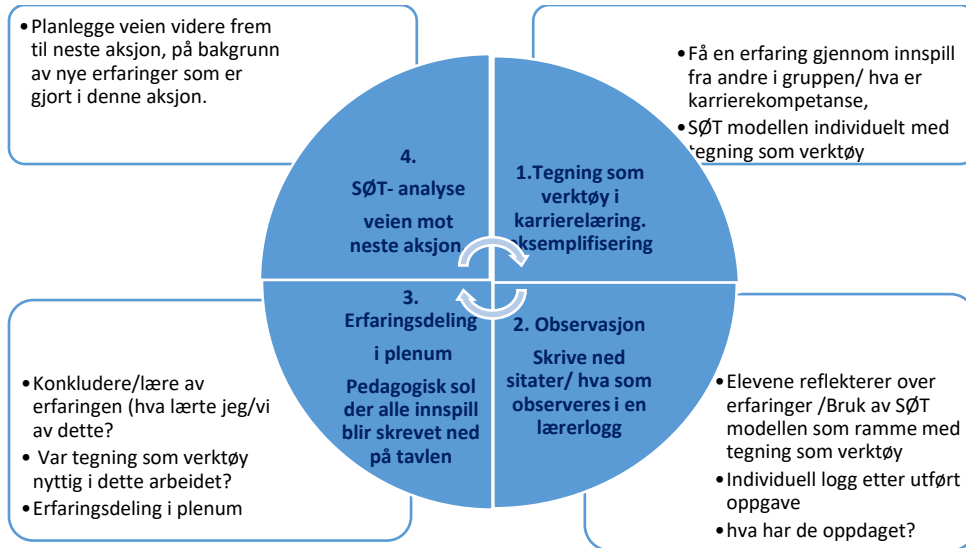
5.1 Aksjon 1

Jeg ønsker som karrierelærer å forbedre nåværende praksis sammen med en gruppe elever, med å planlegge, gjennomføre, reflektere og vurdere systematisk de ulike aksjonene i dette arbeidet. Dette med hensikt om at elevene sine ønsker blir i varetatt i planlegging av karrierelæring, slik at de opplever karriereundervisningen relevant og nyttig for seg selv og fremtidig karriere. Elevene i denne gruppen er sammensatt fra tre ulike klasser, men fra samme utdanningsprogram.

Ved oppstart av karriereundervisningen ble det avklart hensikten med dette prosjektet. Etske utfordringer ble drøftet dette for å avklare anonymisering og at elevenes/linje og skolens navn ikke ville deles. I forkant av oppstarten av prosjektet har elevene og foresatte fått informasjonsskriv om prosjektets formål. (Vedlegg 3)

Oversiktsmodell aksjon 1

Oversiktsmodellen er ment som en visuell oversikt over hvordan aksjon 1 vil presenteres videre under hvert punkt i denne modellen for å kunne vise til en systematisk karriereundervisning. Modellen vises her:

Aksjon 1: Tegning som verktøy i karrierelæring

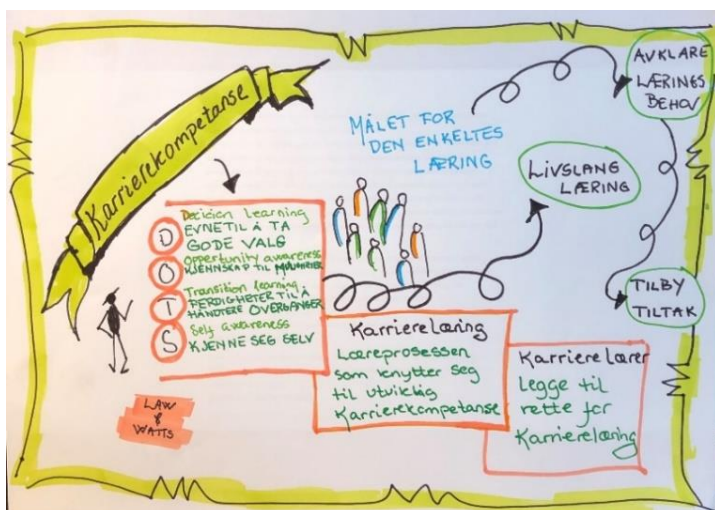
Jeg som karrierelærer ønsket å prøve ut tegning som verktøy i karriereundervisning der elevene skulle jobbe med karrierekompetanse innenfor valgkompetanse, bli kjent med seg selv og bli kjent med egne interesser. Oppgaven de skulle arbeide med i denne aksjonen var lagt opp slik:

- Intro fra karrierelæreren med visuell eksempelfiksering og begrepsavklaring rundt hva kan karrierekompetanse være? De tre områdene som dette studiet har fokus på er valgkompetanse, bli kjent med seg selv og sine interesser.
- Elevene startet med å arbeide i grupper etter inndeling av meg, der de satt klassevis i tre grupper. Hensikt med dette arbeidet var at de skulle diskutere i grupper hva de mener ligger i disse begrepene, få innspill av hverandre for så å arbeide videre individuelt.
- Elevene arbeider videre med SØT- modellen individuelt med tegning som verktøy for å utarbeide en visuell fortelling der de viser til hvilke utvalgte områder den enkelte selv tror er lurt å jobbe videre med for å nærme seg sine ønsker innenfor karrierekompetanse.

1. Konkret erfaring (Handling/ gjøre noe)/ utprøving/ eksperimentering/ få en erfaring

Jeg startet med å introdusere tema karrierelæring og karrierekompetanse, dette for å begrepsavklare og forklare hensikten med det videre arbeidet. I dette arbeidet jobbet elevene med en oppgave i gruppe der de diskuterte hva karrierekompetanse kunne være innenfor tre områder som valgkompetanse, bli kjent med seg selv og bli kjent med sine interesser. Dette for at de selv skal reflektere over hva de selv mener de trenger mer kunnskap om for å mestre eget liv og arbeid fremover i tid. I dette arbeidet skulle de jobbe videre individuelt der de benyttet SØT -modellen og tegning som verktøy i refleksjon over hva de selv mener de trenger å jobbe videre med for å nærme seg sine ønsker med tanke på hvilke karrierekompetanser de selv mener de bør jobbe med fremover.

Når jeg som karrierelærer skulle introdusere tema karrierelæring og karrierekompetanse, benyttet jeg tegning som verktøy som vist på neste side.

Bilde viser min fremstilling på hvordan tegning som verktøy kan brukes i karriereundervisning både for meg som karrierelærer og hvordan elevene kan bruke tegning i sitt arbeide med å utvikle ideer til faglig arbeide og et visuelt tankekart i karrierelæring. Videre presenterte jeg dagens oppgave der de først startet diskusjon i grupper for så

videre arbeide individuelt der de brukte SØT - modellen og tegning som verktøy. Hensikten med gruppediskusjon først var at elevene skulle komme litt i gang å få innspill av hverandre som de kunne jobbe videre med individuelt. Tanken var at elevene ved hjelp av SØT - modellen og tegning som verktøy skulle oppdage hva som var viktig for den enkelte og hva de selv tror kan være lurt å jobbe videre med innenfor utvalgte områder innenfor karrierekompetanse.

Etter intro om dagens tema og oppgave fra karrierelærer, arbeidet elevene først i grupper klassevis også individuelt med å prøve ut tegning som verktøy. Når de skulle starte å arbeide individuelt var alle elevene kjent med SØT - modellen så denne modellen kjente de godt fra tidligere. Det som var nytt for de i denne sammenheng var å bruke tegning som verktøy der de

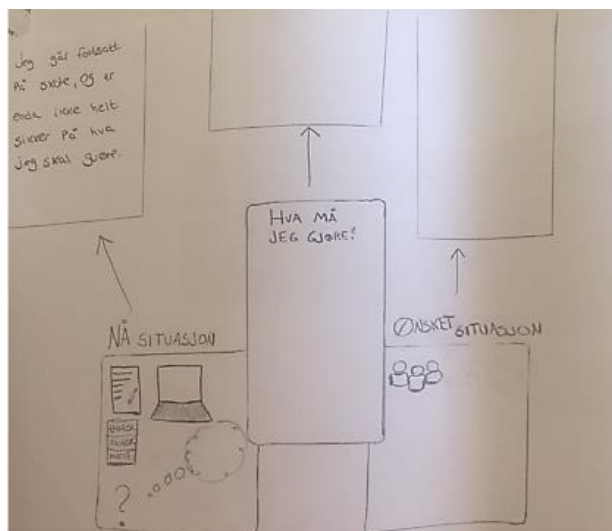
skulle lage seg et visuelt tankekart ved hjelp av SØT -modellen som en ramme. Elevene trente noe på enkle teknikker for å lage seg en individuell visuell historie.

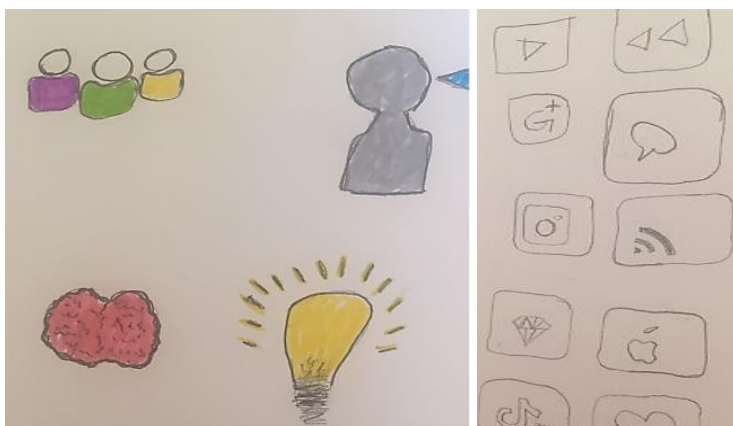
For å få dette til, var det viktig at vi brukte noe tid på at elevene fikk opparbeidet en type ikon bibliotek slik at tegningen i seg selv ikke skulle resultere i et pent produkt, men hensikten var en forenkling, slik at eleven kunne bruke ikoner, farger og noen ord. Bilde til venstre viser til et eksempel jeg viste til elevene i denne prosessen

som jeg selv hadde tegnet for å vise som eksempel.

Jeg vil her vise til noen eksempler fra elevenes utprøvinger med å bruke tegning som verktøy.

Tegning 1. Her vises et arbeid fra en elev som skisserte seg en ramme av SØT modellen der hun startet med å fylle inn ikoner og enkle tegninger som skal visualisere et meningsinnhold. Denne er ikke ferdig, men er tenkt i denne sammenheng å vise til hvordan de ulikt arbeidet med sine tegninger.

Tegning 2 og 3. Viser til to elever som hadde behov for å trene noe på visuelle uttrykk/ikoner før de jobbet videre med å sette det inn i en visuell fortelling med SØT-modell som ramme.

Tegning over nr. 4, 5 og 6. Viser til en elev som har tegnet i stort format, men som jeg har valgt å dele opp i mindre bilder med tanke på anonymisering. Men som bildene viser til har denne eleven benyttet tegning som verktøy kombinert med ord der det vises til et visuelt tankekart med SØT - modellen som en ramme.

2. Reflekterende observasjon (Hva hendte, hvorfor hendte det? Reflektere over erfaringen)

Jeg som karrierelærer observerer og noterer ned innspill i form av sitater underveis, som jeg deler i felles erfaringsdeling. Elevene reflekterer over utført handling og noterer ned i en individuell logg som de deler i plenum når vi gjennomførte erfaringsdelingen. Med å legge til rette for at de først skulle arbeide i gruppe og videre individuelt opplevde mange som positivt da det for noen oppleves vanskelig å komme i gang på egenhånd. Jeg vil her trekke inn noen elevsitater som bekrefter dette, alle elevsitatene er fra samme dato:

- *Jeg syntes det var bra vi fikk snakke i gruppe først, det ble lettere for meg.*

En annen elev uttrykte det slik:

- *Når vi fikk snakket sammen rundt de ulike områdene var det bra for meg at flere opplevde spesielt det å bli kjent med sine interesser som viktig.*

En annen elev hadde fokus på dette:

- *Jeg syntes det å bli kjent med seg selv hørtet veldig rart ut, kjenner vi ikke oss selv liksom?.. Men når vi snakket i grupper så skjønnte jeg litt mer hva dette kunne bety.*
(Tre elevsitater, 08. november 2018).

De fleste elevene opplevde det å jobbe i grupper i startfasen som nyttig som disse tre sitatene bekrefter. De jobbet med å reflektere og finne mening med hvilke karrierekompetanser de selv mener er viktig for de der de er i livet akkurat nå. I denne fasen reflekterte elevene en del rundt ulike begreper og muligheter og krav som stilles i noen yrker og utdanning.

De reflekterte også en del over seg selv som menneske og hvilke egenskaper de har i dag og hva de eventuelt kanskje må kunne noe mer om. Elevene delte i plenum noe av det de hadde

diskutert i gruppen, jeg vil her kort sitere til noen elev kommentarer som bekrefter noen refleksjoner. Som en elev ga uttrykk for:

- *Jeg tenker det er viktig å finne ut av hva jeg like å drive med fremover og hva de som har en slik jobb mener er viktig at jeg kan.*

En annen elev:

- *Jeg vil lære noe mer om ulike oppgaver innenfor flere yrker før jeg skal søke til våren.*

En annen elev mente:

- *Jeg kjenner meg selv når det gjelder flere ting spesielt er jeg kanskje litt lat, men jeg er usikker på mine interesser og hva jeg må kunne fremover.*

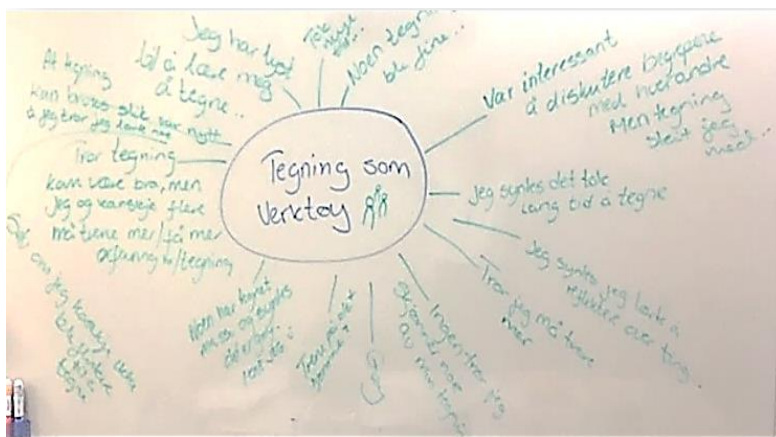
(Tre elevsitater, 08. november 2018).

Slik sett ser det ut som de fleste opplever det å bli kjent med seg selv, sine interesser og valgkompetanse som relevante temaer innenfor utvikling karrierekompetanse frem i tid.

3. Erfaringsdeling i plenum.

Konkludere/ lære av erfaringen (Hvilke konklusjoner kan trekkes? Hva lærte jeg/vi av dette?)

Elevene delte sine erfaringer med hverandre og jeg som karrierelærer henviste til mine observasjoner over dagen. Dette for å kvalitetssikre om mine observasjoner stemte med elevenes oppfatning av de ulike situasjonene som kom frem i denne karrierelæringsundervisning. Tanken var at elevene ved hjelp av SØT - modellen og tegning som verktøy skulle oppdage hva som var viktig for den enkelte og hva de selv tror kan være lurt å jobbe videre med innenfor utvalgte områder innenfor karrierekompetanse. I forkant av erfaringsdelingen fikk elevene utdelt en logg der de reflekterte individuelt, tanken er at de skal bruke denne loggen som et verktøy i erfaringsdeling i plenum. Erfaringsdeling i plenum har fokus på at alle elevene fikk uttrykke hvordan de opplevde diskusjonen i gruppe. Spesielt rundt de tre områdene innenfor karrierekompetanse og tegning som verktøy og hvordan de tenker dette kan jobbes med videre. Under vises det til pedagogisk sol fra erfaringsdeling der elevene kom med sine innspill.

De fleste elevene ga uttrykk for at de syntes dette med tegning tok tid, de fleste brukte lang tid på tegningene. Samtidig som de opplevde dette som nyttig, viste flertallet til at de ikke ønsket å bruke så mye tid på dette med tegning.

Jeg vil her vise til noen sitater som kom frem i plenum fra elevene. Som en elev uttrykte:

- *Jeg er ikke så flink til å tegne så jeg syntes jeg bruker for lang tid på dette, men tenker det kan være nyttig, men må lære mer om tegning.*

En annen elev:

- *Piler, ord, farger og ulike former hjalp meg i å reflektere over hva jeg trenger å jobbe videre med spesielt innenfor mine interesser, for jeg vet egentlig ikke hva som interesserer meg..men tror ikke noen andre enn meg skjønner noe av mine tegninger.*

Videre sa en annen elev følgende:

- *Jeg tenker vi lærer mye av å sitte litt med dette for oss selv, men tenker vi kan trene på dette hjemme? På skolen vil vi gjerne jobbe med noe mer praktisk.*

(Tre elevsitater fra erfaringsdeling, 08. november 2018).

Det var her interessant å se hvordan elevene selv reflekterer over hvordan dette verktøyet kan benyttes og videreutvikles. At noen elever opplever at sin egen tegning ikke er tolkbar av andre enn en selv er et viktig poeng, da det er noe av hele hensikten med å bruke tegning som et verktøy i karrierelæringen, det er ikke fokus på å tegne fine tegninger. Men i dette arbeidet er tegning som verktøy tenkt som et prosessverktøy i karrierelæringen. Som en elev sier så er det ikke andre enn han/hun selv som kan tolke tegningen, det er hele poenget hvis eleven selv mener verktøyet er nyttig. Det viser seg at de fleste elevene opplever verktøyet som nyttig for seg selv og at det kanskje kan benyttes mer på et individuelt plan for å utvikle dette videre. Men de fleste elevene mente dette tok for lang tid og de ønsket å arbeide mer konkret innenfor de ulike områdene. Jeg som karrierelærer erfarte også dette i starten når jeg startet opp med dette prosjektet, jeg lot meg inspirere av visuell fasilitering som verktøy, men dette var en teknikk som tok tid å lære seg. At elevene opplever noe av det samme, selv om fokuset er vinklet mer på tegning generelt er viktig å ta med seg videre i dette prosjektet.

Det vil i denne sammenheng ikke være hensiktsmessig å jobbe videre med dette verktøyet i denne omgang da elevene ønsker andre oppgaver.

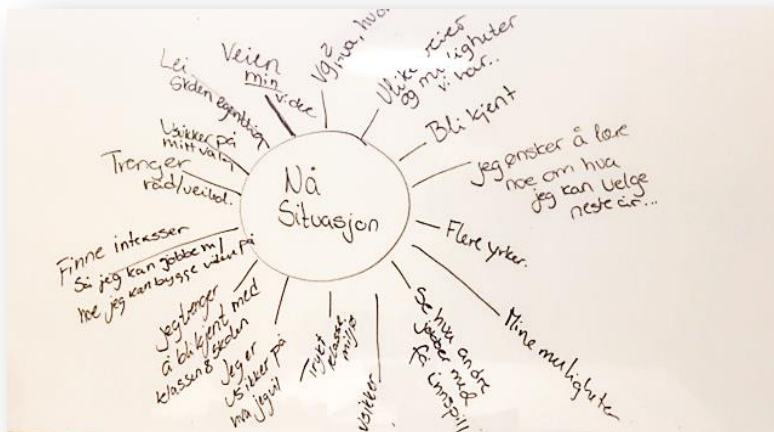
4. SØT- modellen / Veien mot neste aksjon

Planlegg veien videre frem til neste aksjon, på bakgrunn av erfaringer/ det vi har lært og prøvd ut i denne aksjonen.

Etter erfaringsdeling i plenum benyttet vi SØT - modellen for å kartlegge Nå situasjonen, Ønsket situasjon og hvilke Tiltak som kan settes i gang for å nærme oss ønsket situasjon.

Dette var nødvendig med tanke på å planlegge innhold og tema for neste karriereundervisning.

Nå situasjon

Bilde viser ulike områder elevene har reflektert en del rundt i denne aksjonen, slik sett viser dette til elevenes sin Nå situasjon som de har blitt mer bevisst på i aksjon 1. elevene gir uttrykk for at de etter denne

aksjonen ser viktigheten av å bli kjent med hverandre, jobbe for et godt klassemiljø til å bli mer kjent med egne interesser og flere yrker og hva de kan velge neste skoleår er områder som går igjen hos flere av elevene.

Ønsket situasjon

Bilde viser hva elevene ønsker fremover i tid, her viser de til ønsker som å ville bli noe, bli kjent med flere mennesker, finne drømmejobben og finne ut hva de er gode på. Dette er noen områder som går igjen i

innspillene. En elev gir uttrykk for at ønske er ut i praksis da hun/han har bestemt seg for yrkesvalg. Dette ble avklart i denne aksjonen og eleven jobbet fremover med individuelle mål frem til praksisplassen var i orden for denne eleven. De elevene som mente det å tjene «fett» eller «høy lønn» ble det viktig å reflekterte en del rundt hva som kreves av de for at de skal få ønsket oppfylt frem i tid. En elev gir uttrykk for at hun/han ønsker å lære mer rundt det å bestemme seg i denne sammenheng vil dette dreie seg om å utvikle valgkompetanse, trene på å gjøre valg fremover vil for denne eleven og kanskje flere være et viktig område.

Tiltak

Bilde viser hvilke tiltak som elevene mener kan være nyttig å legge til rette for i karriereundervisningen for at de skal nå sine ønsker frem i tid. Det vises til tiltak som oppgaver der de kan jobbe med noe de har lyst til, å bli

kjent med ulike verktøy. Videre viser elevene oppgaver der de kan jobbe med å bli kjent med ulike yrker, materialer og verktøy. Noen mener tiltak som å bli kjent med yrker og bli sikrere på sine valg fremover er viktige tiltak. Klassemiljø er også noe flere mener er et viktig tiltak.

Innspill som bedriftsbesøk inne på skolen og besøke ulike bedrifter kom også frem som viktige innspill. Spesielt de to siste velger jeg bort i denne sammenheng, men sparer det til etter dette studie er gjennomført. Dette argumenterer jeg med at noe alt er avtalt med tanke på besøk av bedrifter inn på skolen som vil skje en uke etter aksjon 3 er gjennomført, så dette er viktige områder som vil bli prioritert.

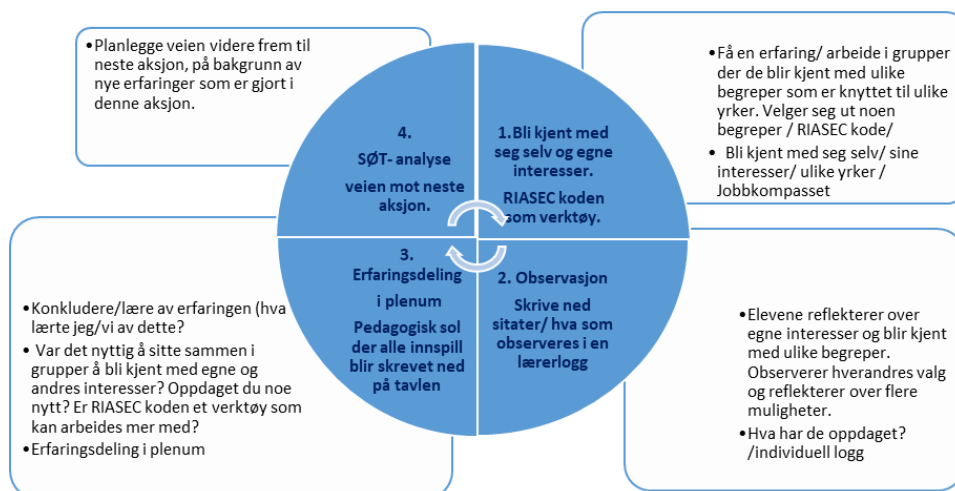
Gjennom dette arbeidet ble de kjent med ulike begreper, de ble kjent med tegning som verktøy. De fikk igjennom dette arbeidet muligheten til å reflektere over eget behov for utvikling av karrierekompetanser over tid og hva dette vil si for den enkelte med tanke på fremtidige yrkesvalg. Det å bli bevist på egne interesser, bli kjent med seg selv gjennom å reflektere over viktigheten av ulike karrierekompetanser de har jobbet med i denne aksjonen som kan være nyttig fremover i tid. De fleste elevene gir uttrykk for at de ønsker å bli kjent med flere yrker og at de trenger mer kunnskap om det å ta valg og finne ut noe de har lyst å jobbe med.

5.2 Aksjon 2

Planlegging av aksjon 2 ble gjort etter innspill fra elevene etter gjennomført aksjon 1, der elevene delte sine erfaringer fra aksjon1 i plenum og videre viste til SØT - modellen der de tilslutt kom med konkrete tiltak for veien videre. På bakgrunn av disse innspill ønsker jeg å legge til rette for at eleven skal bli mer kjent med seg selv og sine interesser.

Oversiktsmodell aksjon 2

Oversiktsmodellen er ment som en visuell oversikt over hvordan aksjon 2 vil presenteres videre under hvert punkt i denne modellen for å kunne vise til en systematisk karriereundervisning.

Tema: Bli kjent med seg selv og egne interesser gjennom RIASEC koden som verktøy

Tema for denne aksjonen har elevene medvirket til valg av fokusområde etter gjennomføring av aksjon 1. Erfaringsdeling i plenum og SØT - modellen som verktøy etter aksjon 1, viste til interesse for å jobbe videre med egne interesser og bli kjent med ulike muligheter.

Karriereundervisningen vil i denne aksjonen være å prøve ut RIASEC kode som et karriereverktøy, valg av verktøy er valgt av meg som karrierelærer. Elevene får utdelt en oppgave der de skal bli kjent med seg selv og egne interesser, med dette mener jeg de fleste i denne gruppen viser til usikkerhet over valg videre og sine interesser. Jeg som karrierelærer vil ha fokus på en kollektiv veiledningsstrategi der fokuset vil være å skape en dynamikk i klasserommet på en slik måte at elevene lærer av hverandre i fellesskap (Nordentoft, et al., 2019, s.25). Med å arbeide med denne veiledningsstrategien får jeg som veileder mulighet til å skape et godt sosialt miljø og elevene får innspill fra hverandre gjennom praktiske øvelser og språklig samhandling som de kan utvikle videre. Det interessante med dette arbeidet er at elevene deltar aktivt med å bli kjent med seg selv og sine interesser. Oppgaven jeg utarbeidet har jeg hentet inspirasjon fra boken til Røyset & Kleppstø (2017, s.106-111). Elevene får i denne oppgaven mulighet til å bli kjent med ulike interesseområder og yrker, de blir på denne måten kjent med ulike muligheter og hvordan alle disse mulighetene kan passe inn med egne interesseområder. Elevene skal i denne oppgaven bli kjent med sine interesser og knytte sine interesser til et yrkesområde. Oppgaven går ut på følgende:

- Elevene sitter i grupper
- Elevene får utdelt laminerte kort, der det på den ene siden er listet opp ulike begreper som er knyttet til hver yrkespersonlighet. Denne teorien som bygger på John Holland sin teori som er nærmere beskrevet i kap. 4. Den andre siden på kortet er det en bildecollage satt sammen av ulike yrker som etter Holland sin teori passer med de ulike yrkespersonlighetene.
- Elevene skriver ned de ord som de mener passer til seg selv ned på et ark.
- Elevene får veiledning av karrierelærer på hvilke kategorier ordene de har valgt ut tilhører og hvilke kategori de har flest ord fra. De vil nå komme frem til en RIASEC kode, som de skal forske videre på.
- Elevene bruker «Jobbkompasset», som verktøy i videre arbeid der de forsker videre på hvilke yrker som kan passe inn i de forskjellige kategoriene. Det viktige her er at elevene bør forske på RIASEC koden sin, bytte om på bokstav nr.1 og 2 for å se hva som skjer med tanke på eleven sine interesser.

1. Konkret erfaring (Handling/ gjøre noe)

Jeg som karrierelærer starter med å presentere oppgaven og hensikten med denne dagen. Jeg hadde på forhånd laget kort som jeg hadde laminert, på disse kortene hadde jeg skrevet ned begreper som er knyttet til hver yrkespersonlighet. Dette kunne jeg ha valgt å gjøre på mange måter, men jeg valgte kort.

Hver elev skal da velge seg ut 6-7 kort med ulike begreper disse skriver de ned og sender

kortene videre. Alle elevene vil få veiledning på hvilken kategori deres utvalgte begreper tilhører. Elevene selv setter opp hvilken kategori ordene de har valgt tilhører og hvem kategori som de har flest ord fra. I dette arbeidet blir de kjent med ulike begreper og får en konkret erfaring med de ulike RIASEC kategoriene, som de skal jobbe videre med.

Her har jeg valgt ut noen av kortene for å vise til hvordan de var utformet. Den ene siden er det skrevet noen begreper, den andre siden er bilder som visualiserer hvilke yrker disse begrepene kan passe til.

Elevene benyttet videre «Yrkeslisten» (Svendsrud & Hagerup, 2011) som oppslagsverk til å finne ulike yrker og utdanningsmuligheter som passet til sine interessekategorier. Etter at elevene hadde kommet frem til en RIASEC kode, ble elevene utfordret til å tenke igjennom og reflektere over hva denne koden betydde og hvordan de tenker de kan arbeide videre med denne koden. Elevene prøver ut hvordan de kan arbeide med disse interessekodene der hensikten er å konstruere egne interesser og blir mer kjent med seg selv. Elevene hadde da fått en RIASEC kode de skulle forske litt på å eksperimentere litt med. Med det mener jeg at de kan flytte om på bokstav 1 og 2 i

Fig. nr. 10 Hefte Yrkeslisten (2011)

RIASEC koden for å se hvordan dette forandrer interessekategoriene og eksempler på yrke og utdanning. Gjennom å forske aktivt på RIASEC koden på denne måten der man finner frem til slektskap av interessekategorier og yrkes muligheter, er ønsket at elevene opplever dette som nyttig og relevant med tanke på å bruke RIASEC koden som et refleksjonsverktøy til å bli

kjent med egne interesser. Elevene forsket videre med sin RIASEC kode med å benytte «Jobbkompasset» som verktøy, dette fordi vi i klassesammenheng kun har en yrkesliste, så når alle elevene hadde kommet frem til sin RIASEC kode utforsket de yrker som passet inn i de forskjellige kategoriene de hadde valgt. Etter dagens aksjon hadde alle kommet frem til sin nåværende RIASEC kode, som et utgangspunkt for videre refleksjon.

2. Reflekterende observasjon (Hva hendte, hvorfor hendte det? Reflektere over erfaringen)

I arbeid med denne oppgaven fikk elevene mulighet til å reflektere over sine interesser og bli kjent med ulike begreper. Gjennom denne måten å arbeide på var tanken at elevene gjennom observasjon av hverandres valg også reflekterte over flere muligheter de selv har for veien videre. Etter denne økten evaluerte vi denne karrierelæringsaktiviteten der elevene kort skrev ned i en logg hvilke erfaringer de fikk med denne måten å arbeide på.

Elevene delte i grupper de kategoriene de hadde valgt ut og gruppen kom med innspill på hvilke yrker dette kunne passe til, jeg vil her kort sitere til noen elevkommentarer som bekrefter noen refleksjoner fra dagens aksjon.

Som en elev ga uttrykk for:

- *Jeg har aldri jobbet med dette før, hvorfor har vi ikke det? Jeg syntes dette var nyttig..*

En annen elev:

- *Gøy å jobbe med dette, også stemte RIASEC koden jeg fikk med det jeg liker*

En annen elev reflekterte over:

- *Jeg oppdaget noe jeg vil prøve ut, som jeg syntes virket interessant..*

En annen elev:

- *Jeg opplevde at vi ble litt bedre kjent i klassen, når vi arbeidet slik.*

(Fire elevsitater, 15. november 2018).

Kort oppsummert etter dagens aksjon, virket det som de fleste elevene reflekterte en del over ulike begreper fikk satt dette i et system og forsket på egne interesser og yrkesmuligheter gjennom bruk av RIASEC koden.

Vil her henviser til en elev som delte sine erfaringer i plenum, hvordan han reflekterte rundt tidligere erfaringer med å jobbe med egne interesser:

- Dette var nyttig, vi har jobbet lite med interesser tidligere, når vi hadde utdanningsvalg på ungdomsskolen hadde vi bare skygge dager. Der vi skulle skygge et yrke, jeg skygget regneskapsfører, men det var jeg ikke interessert i... Hvis vi ikke selv fant noen å skygge, måtte vi skygge vaktmesteren på skolen og følge med på hans arbeidsoppgaver..

(Et elevsitat fra erfaringsdeling, 15. november 2018).

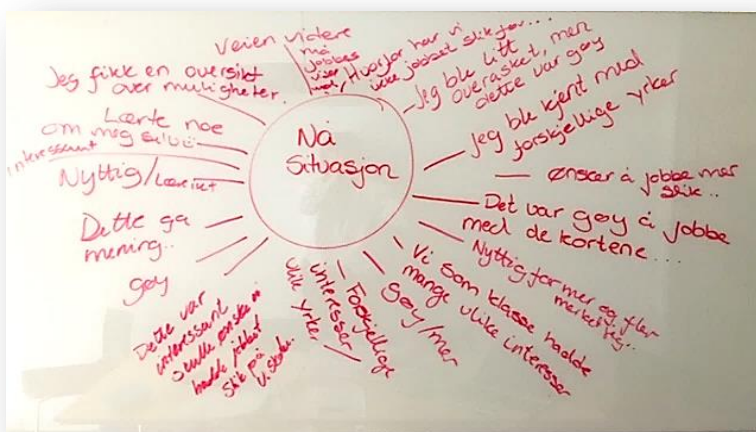
De fleste elevene reflekterte en del rundt dette å jobbe med interesser og opplevde karriereundervisningen som nyttig og viktig i dag og frem i tid. Flere av elevene henviste til at de på ungdomsskolen ikke hadde jobbet slik med interesser og de reflekterte en del rundt at dette var viktig for å kunne ta en fremtidig karrierevalg. Etter erfaringsdelingen jobbet vi med SØT- modellen i plenum som et analyseverktøy der vi kom frem til tiltak frem til neste aksjon.

4. SØT- modellen / Veien mot neste aksjon

Planlegge veien videre frem til neste aksjon, på bakgrunn av erfaringer/ det vi har lært og prøvd ut i denne aksjonen.

Etter erfaringsdeling i plenum benyttet vi SØT- modellen for å kartlegge Nå situasjonen, Ønsket situasjon og hvilke Tiltak som kan settes i gang for å nærme oss ønsket situasjon. Dette var nødvendig med tanke på å planlegge innhold og tema for neste karriereundervisning.

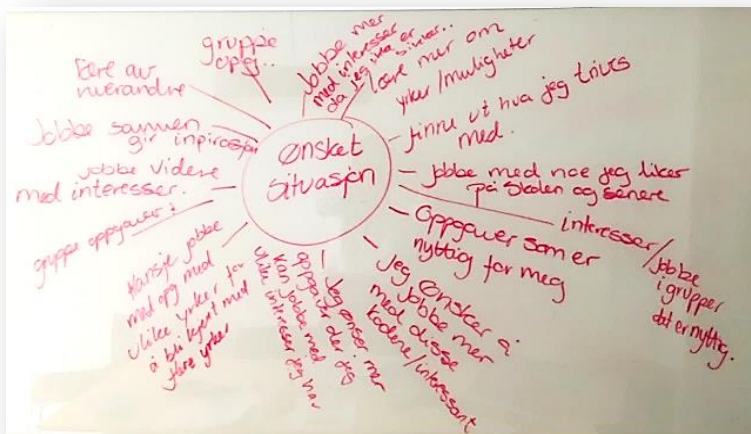
Nå situasjon

Bilde viser ulike områder elevene har reflektert en del rundt i denne aksjonen, slik sett viser dette til elevenes sin Nå situasjon som de har blitt mer bevisst på i aksjon 2.

De fleste elevene gir uttrykk for at de etter denne aksjonen ser viktigheten av å bli mer kjent med egne interesser og flere yrker og hva de kan velge neste skoleår er områder som går igjen hos flere av elevene. Det kommer frem at de gjennom å jobbe med sine interessekoder ble kjent med sine og andres interesser, noe de selv mener de trenger mer kunnskap om videre. De lærte noe av hverandre når de delte sine utvalgte begreper som var knyttet til hver yrkespersonlighet i gruppen, de ble kjent med flere yrker og interesseområder.

Ønsket situasjon

Bilde viser hva elevene ønsker fremover i tid, her viser de til ønsker som å jobbe videre med sine interesser og mange ønsker å jobbe i grupper da de ønsker å lære av hverandre.

Sitat fra en elev:

- *Jeg syntes det at vi jobbet i grupper ga mening og jeg fikk inspirasjon av de andre i gruppen (Elevsitat, 15. november 2018).*

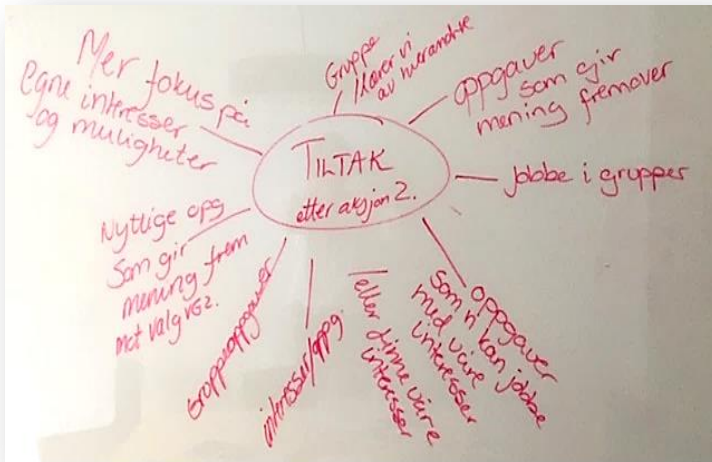
Det var flere elever som kom med innspill om at de ønsker å jobbe videre i grupper da de opplever de lærer mer av hverandre og får nyttige innspill som kan bidra til å ta et valg.

Som en annen elev sa:

- *Jeg ønsker å jobbe med oppgaver som er nyttig for meg..*
(Elevsitat 15. november 2018).

Dette er et viktig poeng som jeg som karrierelærer vil ta med meg spesielt, det at elevene opplever oppgavene de får på skolen som nyttig, vil være avgjørende for hva elevene lærer.

Tiltak

Dette bilde viser hvilke tiltak som elevene mener kan være nyttig å legge til rette for i karriereundervisningen for at de skal nå sine ønsker frem i tid. Det vises til tiltak som oppgaver der de kan jobbe med sine interesser og muligheter fremover. Jobbe i gruppe lære av hverandre.

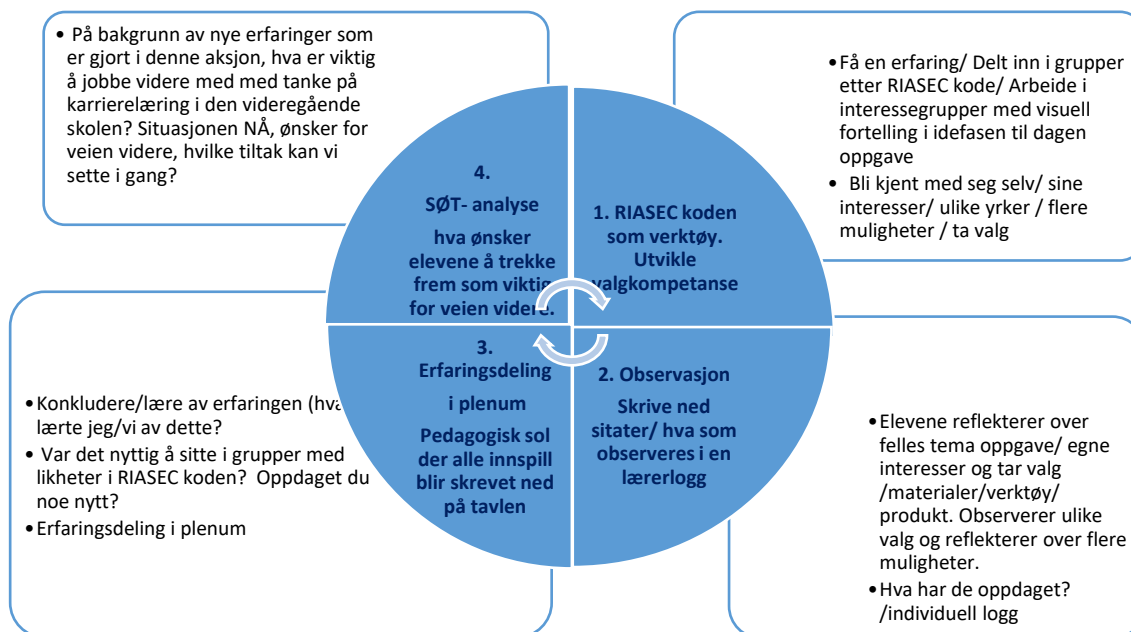
I aksjon 1 kom tiltak som å bli kjent med ulike verktøy, materialer innenfor ulike yrker frem, jeg tenker i aksjon 3 legge til rette for dette samtidig som elevene får arbeide i grupper og forske videre på sine interesser å kunne ta ulike valg.

5.3 Aksjon 3

Planlegging av aksjon 3 ble gjort etter innspill fra elevene etter gjennomført aksjon 2, der elevene delte sine erfaringer fra aksjon 2 i plenum og videre viste til SØT - modellen der de tilslutt kom med konkrete tiltak for veien videre. På bakgrunn av disse innspill ønsker jeg å legge til rette for at eleven skal forske mer på egne interesser ved hjelp av RIASEC koden og bli bedre kjent og utvikle et godt klassemiljø. Det vil i denne aksjonen legges til rette for at elevene får arbeide med en temaoppgave der de får et felles tema, men må velge yrke/produkt ut i fra egne interesser. De må også velge materialer/verktøy som er hensiktsmessig til sitt utvalgte produkt/yrke. Dette med å bli kjent med ulike materialer og verktøy innenfor ulike yrker gruppen representerer, var et av tiltakene som kom frem i aksjon 1.

Oversiktsmodell aksjon 3

Oversiktsmodellen er ment som en visuell oversikt over hvordan aksjon 3 vil presenteres videre under hvert punkt i denne modellen for å kunne vise til en systematisk karriereundervisning. Modellen vises på neste side.

Tema: Utvikling av valgkompetanse

Denne dagen skulle elevene sitte i grupper etter RIASEC koden, dette med hensikt å dele interesser og jobbe frem eksempelyrker til sine interesser. Jeg som karrierelærer hadde plassert elevene i grupper etter RIASEC koder som de selv kom frem til i aksjon 2. Jeg organiserte klasserommet med å dele inn med 3 gruppebord. Hvert gruppebord var delt inn i fargekoder med elevenes navn, slik at alle fant frem til sine plasser når dagen startet. Elevene vil her da bli bedre kjent med hverandre på tvers av klasser der de blir utfordret til å bli mer kjent med egne og andres interesser. Dette interesseområde ble avklart i erfaringsdeling fra aksjon 1 og 2, elevene ønsket å forske videre på sine interesser gjennom refleksjon over RIASEC koden de jobbet frem i aksjon 2. Siden vi i aksjon 1 kom frem til at de ikke ønsket å arbeide med tegning som verktøy selv, utarbeidet jeg som karrierelærer frem noen maler de kunne benytte. Dette var tenkt som hjelp der de gjennom refleksjon over RIASEC koden og interesser skulle utarbeide et veikart ved hjelp av SØT -modellen. Dette for å visualisere et bilde av hvordan hver enkelt elev tenker seg veien videre og bli bevist på hvilke valg de bør gjøre for å nå sine mål.

Hensikt med oppgaven

1. En visuell fortelling i idefasen

- Hvilke yrke ønsker du å finne ut noe mer om?
- Tenk ut et uttrykk eller produkt
- Bruk utdelte ark eller lag deres egne i idefasen
- Kommuniser med hverandre i interessegrupper etter RIASEC koden

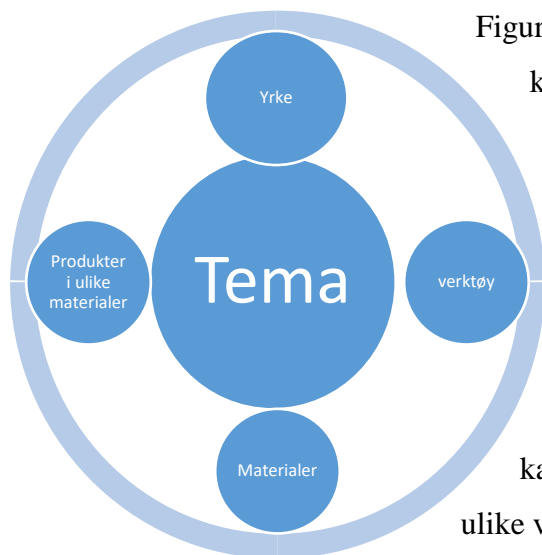

Øvelse og aktiviteter i gruppe kan bidra til å bli kjent med egne interesser og utvikle karrierekompetanse

2. Bli kjent med ulike materialer/verktøy
3. Jobbe frem egne ideer innenfor eget interesseområde/ yrke
4. Kommunisere med hverandre
5. Jobbe frem et produkt fra ide til ferdig resultat

1. Konkret erfaring (Handling/ gjøre noe)

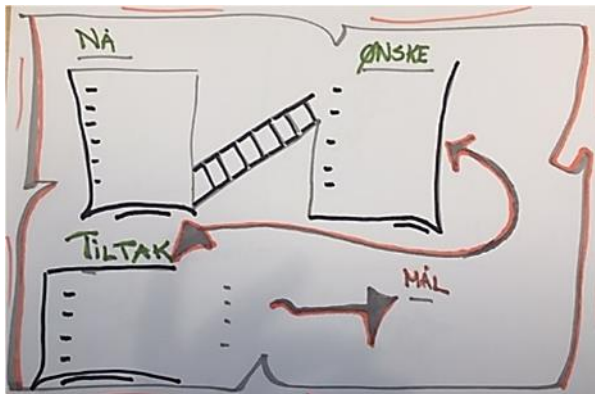
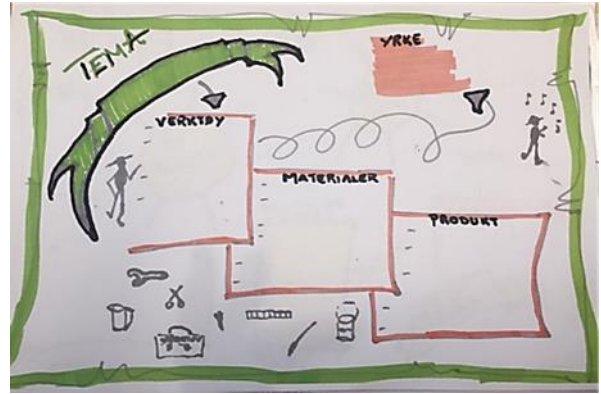
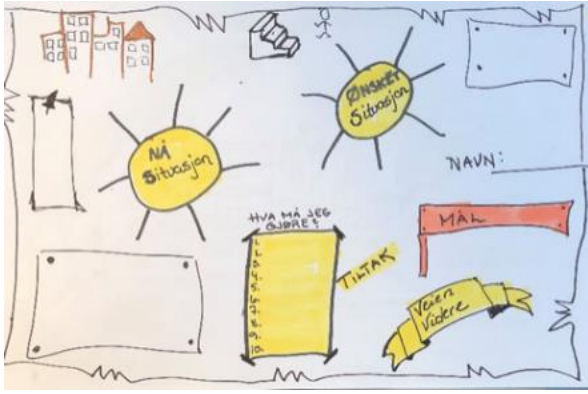
Elevene ble møtt denne dagen med inndelinger i grupper etter RIASEC koden de hadde kommet frem til sist karriereundervisning fra aksjon 2. Dette opplevdes som noe skummelt med det samme, da plassene var endret siden sist uke, men dette tok de veldig fint. Jeg startet dagen med en bred introduksjon (Fig.nr.2) med tanke på dagens oppgave. De fikk et felles tema, men skulle velge fritt med tanke på yrkesinteresse. Jeg startet med å vise til mange eksempler på hvordan dagens tema kunne vinkles med tanke på ulike yrker. De var nå satt i interessegrupper etter RIASEC koden, så dette var nytt både for meg og elevene. Tanken var at de med likheter i sin RIASEC kode, likhetstrekk innenfor interesseområder kunne bidra med viktige innspill til hverandre i ide fasen og under arbeid, men også se bredden i valg av interesseområde.

Figur.11 til venstre, viser til hvordan jeg som karrierelærer introduserte felles tema, der elevene kom med innspill på yrkesinteresser, hvilke verktøy var relevante å benytte til de ulike yrkene/produktene elevene ønsket å lage. Elevene kom med innspill på hvilke materialer som de mente var relevante innenfor de interesseområdene som de delte i plenum. Jeg som karrierelærer viste til en kort teori økt rundt ulike verktøy og materialbruk med å vise til produkter innenfor ulike yrkesgrupper denne gruppen representerte.

Fig, nr. 11 Egen utarbeidet mal

Elevene hadde prøvd ut tegning som verktøy i karriereundervisningen i aksjon 1 og vi avklarte i aksjon 1 at det kanskje kunne være aktuelt å teste dette ut senere i en annen form. Elevene jobbet da med noen maler jeg hadde laget for så videreutvikle sine egne uttrykk for å se om denne måten å arbeide på kan bidra til å reflektere, systematisere hver enkelt elev sin nå situasjon, ønsket situasjon og tiltak. Dette var tenkt som en start på valg videre med tanke på tema oppgaven der de skulle velge fritt med tanke på egne interesseområder. Elevene prøver ut hvordan de kan arbeide med disse interessekodene i grupper der hensikten er å konstruere egne interesser og blir mer kjent med seg selv og utvikle valgkompetanse fremover i tid. Gjennom å benytte utarbeidede maler fikk de testet ut hvordan de kunne utarbeide en plan og tanker mot et fremtidig valg, med å bruke SØT- modellen som verktøy i en billedlig fortelling. Slik sett kan elevene gjennom eksperimentering bli mer bevist på hva de selv må gjøre med sin nå situasjon på denne måten er hensikten at de skal utvikle kompetanse til å ta noen valg. De må trene slik at de utvikler valgkompetanse både med tanke på karrierevalg videre men også gjennom SØT - modellen som et visuelt verktøy. I arbeid med temaoppgaven blir elevene utfordret til å velge hvordan de skal løse aktuell oppgave innenfor et bestemt tema, men de får velge fritt hvilken yrkesretning de vinkler tema mot.

Her vises det til tre eksempler på maler elevene kan bruke i idefasen til temabasert oppgave som er utformet av karrierelærer der elevene jobber etter et felles tema, men får velge fritt med tanke på sine interesser, i pedagogisk sammenheng en interessedifferensiert oppgave. Elevene testet ut malen som et visuelt verktøy i ide fasen for

å utvikle valgkompetanse innenfor yrkesfaglige oppgaver.

2. Reflekterende observasjon (Hva hendte, hvorfor hendte det? Reflektere over erfaringen)

Etter elevene hadde jobbet med sin utvalgte mal eller laget sin egen mal og utarbeidet et visuelt bilde av sin SØT modell, så delte gruppene dette med hverandre. Da de delte dette visuelle bilde var tanken at de skulle tenke igjennom om dette hadde noen sammenheng med RIASEC koden og sammenheng med de som var plassert på samme gruppe med likheter i sin RIASEC kode. Her reflekterte de en del med hverandre og ble overasket over at de hadde mange felles interesser og tanker om fremtidig utdanning og vei videre.

Når de startet med temaoppgaven kom de med gode innspill til hverandre, som en elev uttrykte:

- *Jeg kommuniserer mye med hun som sitter ved siden av meg når vi jobber og vi synes det er lærerikt og koselig. Jeg kommuniserer også med andre som jobber i samme interessegruppe spesielt og vi gir hverandre komplimenter. Vi får også inspirasjon av hverandre.*

Dette sitatet viser til at de i grupper lærer å kommunisere med hverandre og blir kjent. Videre at de i grupper får nyttige innspill og inspirasjon av hverandre.

En annen elev reflekterte slik etter dagens økt:

- *Jeg synes at det er fantastisk at vi kan jobbe med det vi vil og at alle kan få velge selv innenfor interesse. Før jeg kom her så fikk vi bare en oppgave som kanskje ikke alle likte, men her kan man jobbe med det som man er interessert i som jeg synes er supert.*

Dette sitatet viser til en elev som i liten grad har fått arbeide med oppgaver som er interessedifferensiert, noe det i denne aksjonen er lagt til rette for.

En annen elev:

- *Når folk gjør forskjellige ting i gruppen, kan man lett bli inspirert av andre og bli kjent med egne interesser og utvikle egen karrierekompetanse.*

At denne eleven her benytter begrepet karrierekompetanse er interessant, dette hadde ikke denne eleven reflektert over tidligere, men har fått en innføring i hva begrepet betyr og ser hensikt og mening med å arbeide med å utvikle karrierekompetanse.

En elev:

- *Jeg opplevde det å dele min tegning var lettere nå som jeg brukte en mal, da kunne jeg bare sette inn piler, ord og begreper når jeg skulle fortelle i gruppen hva jeg tenkte jeg skulle lage eller jobbe med i denne oppgaven.*

En annen elev uttrykte det slik:

- *Jeg reflekterte mer tror jeg når jeg måtte bruke denne malen til å systematisere ideen min frem til ferdig produkt, eks. hva tenkte jeg, hva trenger jeg av materialer og verktøy osv..*

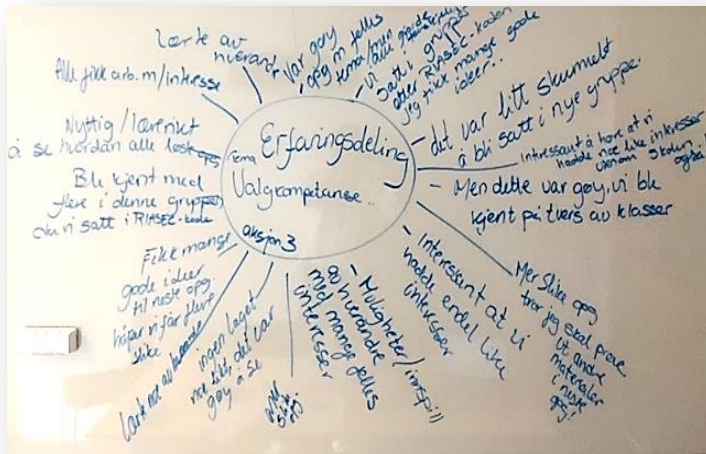
Disse to sitatene viser til elever som opplevde dette med maler som lettere i ide fasen i oppstart av tema oppgaven, dette var det stor enighet om i denne gruppen, to av elevene som er veldig glad i å tegne selv benyttet ikke malen.

(Alle fem elev sitater er fra, 22. november 2018).

3. Erfaringsdeling

Konkludere/ lære av erfaringen (Hvilke konklusjoner kan trekkes? Hva lærte jeg/vi av dette?)

Elevene i de 3 ulike gruppene erfarte at de hadde masse likheter med tanke på interesser og tanker om veien videre. Gjennom denne måten å arbeide på og forske på RIASEC koden var tanken at elevene skulle lære av hverandre og utvikle seg og konstruere egne interesser mot et fremtidig yrkesvalg. Etter denne økten evaluerte vi denne karrierelæringsaktiviteten der elevene kort skrev ned i en logg hvilke erfaringer de fikk med denne måten å arbeide på. Elevene delte sine erfaringer med hverandre og jeg som karrierelærer henviste til mine observasjoner over dagen dette for å kvalitetssikre om mine observasjoner stemte med elevenes oppfatning av de ulike situasjonene som kom frem i denne

karrierelæringsaktiviteten. Vi benyttet pedagogisk sol der vi skrev ned alle sine innspill. Bilde her viser til innspill fra alle elevene i erfaringsdelingen i plenum. Det som gikk igjen spesielt her var at mange elever opplevde dette med å sitte i grupper med likheter i

RIASEC koden var nyttig. Det kom tydelig frem at det var lærerikt å se hvor ulikt man kan løse en temaoppgave når man får velge ut i fra egne interesser/ yrke. En elev uttrykte det slik:

- *Jeg fikk mange gode ideer når jeg jobbet i gruppe med de andre med samme eller ganske lik RIASEC kode som meg selv.*

Dette sitatet viser til hvordan denne eleven opplevde å lære noe av å sitte i gruppe med elever med likheter i RIASEC koden. I erfaringsdelingen kom det frem flere bekreftelser på at de gjennom å sitte i grupper med samme RIASEC kode var lærerikt.

Som en annen elev sa:

- *Jeg lærte masse av gruppen, da vi alle jobbet med ulike materialer og verktøy, våre produkter ble ulike og det syntes jeg var gøy å se. Jeg fikk mange gode ideer til neste oppgave så håper vi får flere slike oppgaver..*

Sitat fra en annen elev:

- *Jeg oppdaget at jeg ville prøve ut et annet yrke enn jeg først tenkte, dette fordi yrket jeg først tenkte ikke kom opp i yrkeslisten, på denne måten fikk jeg lyst til å prøve noe annet. Men tror kanskje jeg skal prøve ut det jeg først tenkte i neste oppgave..*

Som begge disse sitatene viser til så lærere de mye av hverandre og oppdager nye ting, enten at det de først hadde tenkt kanskje hadde vært mer interessant å jobbe med eller at de fikk innspill av hverandre til å teste ut nye materialer og verktøy i neste oppgave.

En annen elev sa:

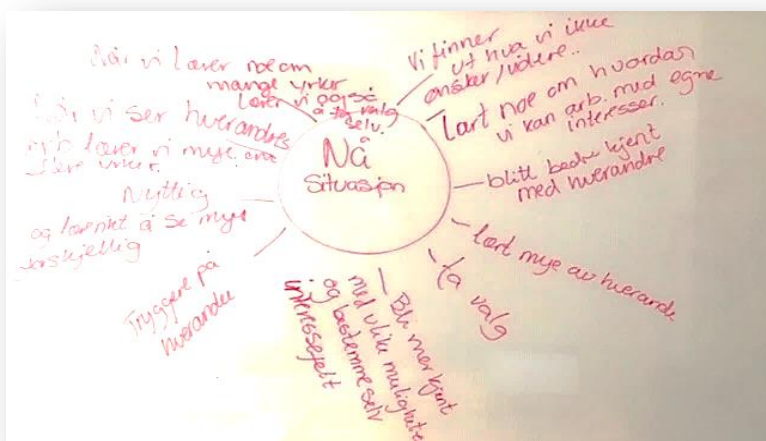
- *Jeg syntes det var gøy at vi ble litt mer kjent med på tvers av klasser, når vi jobbet i grupper med samme RIASEC kode opplevde jeg at vi hadde også noen like interesser på fritiden... (Fire elev sitater fra erfaringsdeling, 22. november 2018).*

Som denne eleven sier var det interessant å jobbe i interessegrupper med likheter i RIASEC koden, da dette også viste til at de hadde like interesser også på fritiden, dette var interessant. Med denne måten å arbeide på viser det til at elevene erfarte denne aksjonen som nyttig og lærerik på flere områder som det vises til i pedagogisk sol fra denne erfaringsdelingen som det er henvist til.

4. SØT- modellen / siden dette var siste aksjon er det nødvendig med en SØT analyse der elevene sine innspill på bakgrunn av erfaringer/ og det de har lært og prøvd ut i aksjonen vil være en del av datagrunnlaget i dette studie.

Etter erfaringsdeling i plenum benyttet vi SØT- modellen for å kartlegge Nå situasjonen, Ønsket situasjon og hvilke Tiltak som er viktig at vi i skolen tar med oss videre i planleggingen videre med tanke på å legge til rette for karrierelæring. Dette studie kan vise til eksempler på hvordan karrierelæring kan legges til rette i den videregående skolen, der elevenes stemme og medvirkning i de ulike aksjonene kan være en måte å arbeide på.

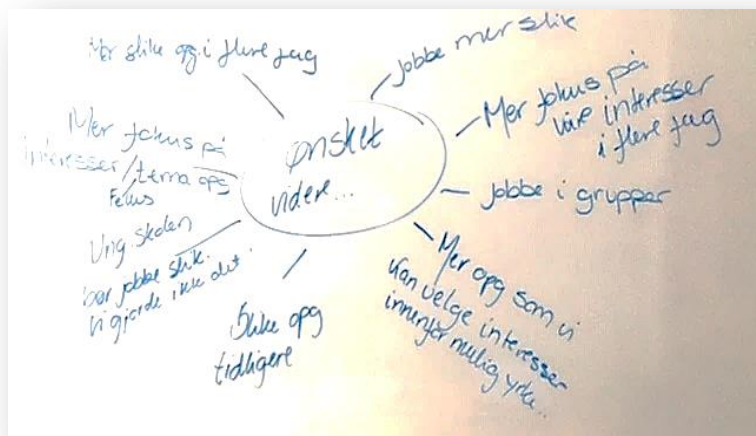
Nå situasjon

Bilde viser til hvordan elevene opplever NÅ situasjonen etter aksjon 3, til innspill der elevene viser til at de lærer av hverandre og at de får inspirasjon av hverandre. Lærer om felte yrker ved å se hverandres arbeider og vi blir bedre kjent med hverandre og

ulike yrker. Dette er noe av de innspillene elevene kom frem til etter aksjon 3.

Ønsket situasjon

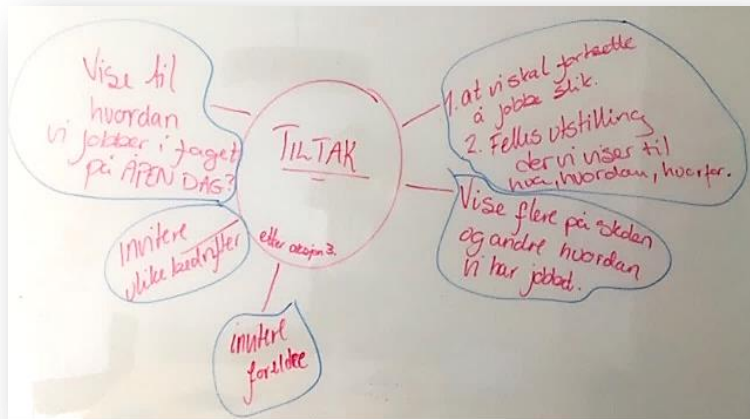

Elevene kom med ønsker videre med tanke på veien videre og tilrettelegging av karrierelæring i skolen. De fleste kommer med innspill om ønsker videre at de får arbeide med oppgaver med fokus på individuelle interesser med tanke på yrker. De fleste elevene ønsker

at de spesielt i starten av et skoleår får arbeide med RIASEC koden, da de opplevde å jobbe i interessegrupper som nyttig, både med tanke på å få inspirasjon fra hverandre og en måte å arbeide med klassemiljøet. En elev mener det er et ønske om at elevene i ungdomsskolen får arbeide slik, da blir det kanskje lettere å ta valg overgang ungdomsskolen til videregående.

De fleste kommer med innspill om ønsker om at skolen legger tilrette for tema oppgaver med valg ut i fra egne interesser også i andre skolefag.

Tiltak (forslag på tiltak for å belyse hvordan karrierelæring kan arbeides med i den videregående skolen, veien videre)

Forslag fra elevene som har deltatt i dette studie om mulige tiltak for veien videre der de tenker å vise til hvordan det kan jobbes med karrierelæring i skolen. De ønsker å vise til eksempler på hvordan de har arbeidet med

karrierelæring og hvorfor dette er viktig å arbeide med. Elevene mener det er viktig å synliggjøre for flere på skolen og andre hvordan de har jobbet med interesseutforskning med RIASEC koden som verktøy. Forslag som å vise til hvordan de har arbeidet med faget innenfor tema karrierekompetanse på "Åpen dag", vil da nå elever og lærere i ungdomsskolen samt presentere for andre på skolen både lærere og elever var noen av tiltakene som elevene mente var viktig etter aksjon 3. Det interessante her var at de alle ønsket å vise til eksempler på hvordan de har jobbet med å finne ut mer om sine interesser spesielt og at slike tema oppgaver i karriereundervisningen har gitt de eksempler innenfor ulike yrker som de enten har blitt mer bevisst på egne valg. Eller hva de tenker å prøve ut i fremtiden eller mer sikker på hva de ikke ønsker å bruke tid på fremover sett i et karrieresperspektiv.

Kap.6.0 vil jeg presentere hovedfunn fra innsamlig av data i dette studie, dette vil jeg presentere med å trekke ut sitater fra de ulike aksjonene og fra historiefortelling som er analysert i samarbeid med mine informanter.

6.0 ANALYSE AV FUNN

Her vil jeg presentere hva som kom frem i analysen av data som har betydning for resultatet i dette studie. Mine informanter har bidratt med elevlogger, erfaringsdeling og SØT - analyse fra de 3 utprøvingene dette studie viser til. Jeg som karrierelærer har skrevet lærerlogg etter hver utprøving dette for å systematisere mine observasjoner etter hver aksjon. Jeg benyttet all rådata fra hver aksjon til å utarbeide en aksjonsforskningsfortelling, med dette mener jeg en historiefortelling som viser til hvordan vi hadde arbeidet oss igjennom karriereundervisningen i hver aksjon. Historiefortellingen kan ses på som en oppsummering av innhold og fremdrift i karriereundervisningen der hensikten var å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen på en systematisk måte.

Kapitel 5 viser til gjennomføringsdelen og vil være en del av historiefortellingen. Mine informanter som i denne sammenheng er 15 elever deltok alle i karriereundervisningen og har gjennom de tre aksjonene hatt medvirkning til å forme karriereundervisningen etter deres interesse. Samtidig vil dette prosjektet vise til at mine informanter har hatt medvirkning i å analysere data underveis i prosjektet og avsluttende i prosjektet, når de leste igjennom aksjonsforskningsfortellingen i forkant av individuell samtale med meg.

Aksjonsforskningsfortellingen som ble ferdig skrevet av meg etter de gjennomførte aksjonene ble på 20 sider med bilder og tekst, elevene fikk utdelt dette i papirform i forkant av den individuelle samtalen.

Mine informanter fikk følgende spørsmål i forkant av samtalen som de skulle reflektere rundt når de leste fortellingen. Dette var kun ment som et forslag:

1. Kjenner du deg igjen i fortellingen?
2. Er det noe i fortellingen som du ikke forsto?
3. Hva tenker du fortellingen mangler?

Med disse spørsmålene var hensikten fra min side å invitere til refleksjon slik at mine informanter kunne komme med viktige innspill i analysen av data. Jeg vil først vise til samtalen som verktøy i medvirkningen i analyse av data, videre vil jeg beskrive resultatene fra dette analysearbeidet som er knyttet opp til studiets to forskningsspørsmål, og problemstilling. Jeg avslutter dette kapittel med å presentere de hovedfunnene forskningen viser til.

6.1 Samtalen som verktøy i medvirkning i analyse av data

Elevene medvirket i analyse av data underveis i hver aksjon. Gjennom individuelle samtaler etter at mine informanter hadde lest igjennom en oppsummert historiefortelling fra meg. Der jeg hadde systematisert erfaringsdeling i plenum og SØT- analysen fra de 3 aksjonene.

Samtalen som verktøy i medvirkning i analysearbeidet skal jeg presentere her, det er spesielt lagt vekt på å finne ut hva hver enkelt deltager mener har vært nyttig og lærerikt. Hva de mener ikke kommer frem i historiefortellingen og hva de eventuelt ikke kjenner seg igjen i. Jeg kunne ha gjennomført kvalitative intervjuer der jeg utarbeidet en intervjuguide og fått svar på de spørsmålene jeg på forhånd hadde valgt meg ut. Men dette valgte jeg bort da jeg ønsket å invitere mine deltagere mer inn i analysedelen.

Jeg vil her presentere hva som kom frem i samtalene som jeg systematiserte etter tema fra hver aksjon.

Aksjon 1- Tema: Tegning som verktøy i karrierelæring

I historiefortellingen som mine informanter hadde lest i forkant var det stor enighet og felles forståelse av innholdet rundt hvordan elevene hadde opplevd tegning som verktøy.

Det fremkom her at 13 av 15 elever opplevde tegning som verktøy som litt krevende, de opplevde dette tok for mye tid. To av elevene som ikke kjente seg igjen i dette var to elever som mener dette verktøyet fungerte bra for dem, dette fordi de liker å tegne og mente historiefortellingen ikke belyste dette. Det kan være faren med å analysere data og formulere dette ned i en historiefortelling. Men med å gjennomføre disse samtalene kom dette tydeligere frem som den ene eleven sa:

- *Jeg liker å tegne så for meg så var denne tegneteknikken et bra verktøy for meg, da jeg tidligere kanskje har brukt for lang tid på å tegne «pene» tegninger.*
- *Nå fikk jeg testet ut andre måter å tegne på som kan være til hjelp for meg, i oppstart av temaoppgaver for å utvikle ulike ideforslag.*
- *Med tegninger med SØT – modellen som en ramme, kan jeg reflektere over hva jeg bør jobbe videre med for å nå mine mål.*

(Tre elevsitater fra samtale 10.desember, 2018)

Disse funnene hadde jeg ikke fått med meg i historiefortellingen, det kom gjennom samtalen frem tilleggsopplysninger som må på plass. At to elever opplevde denne tegneteknikken som et godt verktøy, kan være at de hadde en del kunnskap om tegning i forkant. De 13 andre elevene syntes denne tegneteknikken tok for lang tid, men de viste interesse for å lære seg mer

om teknikken på et senere tidspunkt. De fleste reflekterte en del rundt det at tegningene deres ikke ble noe fine og at det kun var de selv som skjønnte noe av de. Det kan være at jeg som karrierelærer ikke brukte god nok tid til å avklare hensikten med disse tegningene og hvorfor tegning kan være et godt verktøy i karrierelæring.

Som en elev sa:

- *Vi har jo jobbet en del med denne SØT- modellen tidligere så syntes det har fungert å skrive og reflektere bare enkelt i selve modellen uten å tegne.*

En annen elev:

- *Jeg opplevde mange brukte lang tid på å tegne disse pilene, ikoner og disse tingene som skulle gjøre det enklere, og da tror jeg noen opplevde dette som sløsing med tiden.*

(To elevsitater hentet fra erfaringsdeling 08.november, 2018)

Dette var i samsvar med hva som kom frem i historiefortellingen, der elevene hadde medvirket i analysen gjennom erfaringsdeling og SØT analyse i plenum.

Aksjon 2 - Tema: Bli kjent med seg selv og egne interesser gjennom RIASEC koden som verktøy.

Elevene viste til stor enighet og felles forståelse av innholdet rundt hvordan elevene hadde opplevd å jobbe med RIASEC koden som verktøy i karrierelæringen.

Det fremkom her at alle 15 elevene opplevde å jobbe med RIASEC koden som lærerikt på flere nivåer noe som også kom frem i erfaringsdelingen fra aksjonen. Elevene kjente seg igjen i historiefortellingen og bekreftet innholdet. Det som kom tydelig frem fra 12 av informantene var at de mente oppgaven der de jobbet med kort med ulike begreper var lite henvist til i historiefortellingen og det var noe de savnet. Årsaken til at dette ikke kom tydelig frem kan være at det ikke kom så tydelig frem i erfaringsdelingen i plenum. Som en elev sa:

- *Jeg opplevde at vi ble kjent med mange nye begreper og mange ulike yrker når vi jobbet med denne oppgaven å det savnet jeg i historiefortellingen.. jeg opplevde mange syntes denne oppgaven var bra..(Elevsitat fra samtale 11.desember, 2018).*

Dette var det flere som kunne bekrefte med noe av det samme innholdet i sitatene. Så kort oppsummert, var dette noe jeg måtte tilføye i bearbeidet data når jeg skulle analysere funn.

Som en annen elev sa:

- *Husker dette med å bli kjent med seg selv og sine interesser som litt rart, men dette kommer tydelig frem i historiefortellingen at vi alle hadde savnet tidligere og det syntes jeg er viktig at vi får frem når vi skal dele hvordan vi har arbeidet i disse timene.. (Elevsitat fra samtale 11. desember, 2018).*

I denne sammenheng bekrefter dette sitatet at han/hun opplever at denne erfaringen fra denne aksjonen kom frem i historiefortellingen, dette var det også flere som bekreftet, men har her valgt ut et sitat. Det som er litt artig i dette sitatet er at denne eleven reflekterer over hvor viktig denne erfaringen med RIASEC koden som verktøy er; når de skal dele hvordan de har arbeidet med karriereundervisning i faget YFF.

Aksjon 3- Tema: Utvikling av valgkompetanse

Elevene syntes dette med å ta valg har vært vanskelig, men med å jobbe med de ulike oppgavene i de ulike aksjonene opplever de fleste elevene at det er viktig å starte tidlig med det å lære å ta valg. De opplevde dette som spesielt lærerikt å jobbe i grupper etter RIASEC koden, som en elev sa:

- *Jeg opplevde det å jobbe i RIASEC koden som veldig bra for meg da jeg opplevde det var gøy å bli kjent med noen som også hadde samme interesse, både på skolen og privat. Det opplevde jeg som veldig bra for meg da jeg ble kjent og trygg i gruppa. Jeg måtte ta noen valg for å komme videre med oppgaven, dette kommer kanskje ikke så tydelig frem..(Elevsitat fra samtale 10. desember, 2018).*

Som en annen elev sa:

- *På ungdomsskolen burde vi ha jobbet mer med dette, da dette kanskje hadde hjulpet oss når vi skulle velge linje på videregående skole. Tenker at det kanskje ikke kom så godt frem i historiefortellingen hvordan vårt klassemiljø endret seg på kort tid til det bedre. Jeg opplevde at vi som gruppe ble tryggere på hverandre, når vi jobbet i disse interessegruppene. Jeg mener alle hadde felles opplevelse av dette..(Elevsitat fra samtale 11. desember, 2018)*

Det siste sitatet spesielt var et innspill de fleste kom med, dette var en god opplevelse. De mente dette burde komme tydeligere frem, da de så på dette som viktig med tanke på hvor viktig trygghet og miljø er viktige elementer for læring.

Et innspill som flere var enige om var:

- *Det komme ikke så godt frem i historiefortellingen hvordan tema oppgavene ble jobbet med og hvordan vi lærte av hverandre med å arbeide i grupper etter RIASEC koden. Dette var nytt for alle oss, men vi lærte så masse av hverandre i gruppen og av hele klassen når vi delte erfaringer fra dagen. Mange fikk nye ideer til hvordan de kunne jobbe i neste oppgave osv...(Et elevsitat fra samtale 11.desember, 2018)*

Videre mente alle elevene at historiefortellingen belyste hvordan de hadde arbeidet og hva de kom med av innspill som var viktig i prosessen videre i dette studie. De ga alle uttrykk for at de opplevde dette med erfaringsdeling i plenum som nyttig. Dette var en arbeidsform som de opplevde at de ble sett og hørt, med tanke på at de fikk påvirke veien videre frem til neste karriereundervisning.

6.2 Presentasjon av hovedfunn

Jeg skal her presentere hovedfunn fra dette studie, disse funnene vil vise til hva jeg som karrierelærer har oppdaget i dette studie sammen med mine elever. Dette vil jeg presentere som 4 punkter:

1. Jeg oppdaget sammen med elevene at det var nyttig på flere områder å arbeide med RIASEC koden i grupper noe som jeg henviser til i kapitel 5
2. Jeg oppdaget sammen med mine elever at tegning som verktøy kan benyttes på flere måter i arbeid med karrierelæring.
3. Jeg oppdaget sammen med mine elever at karrierelæring og fag kan jobbes med parallelt, ikke hver for seg, gjennom inspirasjon fra Kolbs læringssirkel.
4. Jeg oppdaget at elevene ga uttrykk for at de ble sett i karriereundervisningen der fokuset var erfaringsdeling og SØT- analyse etter hver aksjon. De ga uttrykk for at dette var nyttig på det individuelle plan, også sett i sammenheng med tilrettelegging for et godt klassemiljø. Elevene opplevde de ble mer kjent med hverandre i et felleskap, ikke bare seg selv.

Disse funn vil jeg drøfte og henviser til i neste kapitel, dette for å knytte relevant teori opp imot funn og drøfte aksjonsforskningsprosessen som helhet.

7.0 DRØFTING

Jeg vil her drøfte aksjonsforskningsprosessen som helhet opp imot studiets problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg har i denne sammenheng trukket ut noen hovedbegreper fra problemstillingen og forskningsspørsmålene:

- Legge til rette for karrierelæring
- RIASEC koden som verktøy
- Tegning som verktøy

Drøftingen vil strukturertes kronologisk etter prosjektets oppbygging. Jeg starter med å drøfte hvordan teorien har påvirket arbeidet og hvordan jeg mener teorien er forankret i prosjektet. Videre vil jeg drøfte valg av forskningsstrategi og metode og hvordan dette har påvirket studie underveis. Jeg drøfter videre selve gjennomføringen av de tre aksjonene opp mot funn og relevant teori innenfor å tilrettelegge for karrierelæring og bruk av karriereverktøy i dette studie. Avslutningsvis vil jeg drøfte hvordan gjennomføring og funn ga meg svar på min problemstilling og mine forskningsspørsmål.

7.1 Drøfting i forhold til teoretisk forankring

Jeg vil her drøfte vektleggingen av teorien og dens forankring i dette studie. Når det gjelder forskrift til faget YFF oppdaget jeg noe nytt da jeg startet opp med dette studie høst 2018. Jeg har tidligere kun hatt YFF ved Vg2, så jeg tok på meg nye briller når jeg skulle i gang med karriereundervisning i faget YFF på Vg1 nivå. Jeg oppdaget at elever på Vg1 nivå har mulighet til å velge kompetansemål fra læreplanene for opplæring i bedrift og Vg3 i skole fra andre utdanningsprogram, ikke bare eget utdanningsprogram (Utdanningsdirektoratet, 2016, s.2). Dette var en viktig oppdagelse for meg, dette gir elevene en unik mulighet til å forske på sine interesser i faget YFF på Vg1 nivå. Det er i skole sammenheng viktig å forholde seg til forskrifter og lovverk generelt når man skal legge til rette for læring, det vil i denne sammenheng være overordnet i dette studie. Den overordnede delen av læreplanverket er et dokument som ikke trer i kraft før 2020, men jeg har likevel i dette studiet valgt å vise til viktige punkter, som jeg har hatt som mål å arbeide etter. I arbeidet fra de tre aksjonene, kan det vises til at elevene har arbeidet med å utvikle sin identitet. I et felleskap gjennom å bli kjent med seg selv og sine interesser, gjennom medvirkning og demokratiske prosesser i de ulike aksjonene. Dette mener jeg var med på å fremme hver enkelt elev sine muligheter til å bli mer kjent med sine evner, talenter, skaperglede og kreativitet. Videre i den overordnede delen av læreplanverket henvises det til at elevene skal lære å lære. Dette mener jeg kommer

frem i de ulike aksjonene der vi kan henvise til en systematisk tilrettelegging av karrierelæring sett i et didaktisk perspektiv. Elevene har i dette studie jobbet med å lære å lære i samhandling med andre og dele sine erfaringer med hverandre. Resultatet jeg så var et bedre klassemiljø og en god ivaretagelse og tilrettelegging for den enkelte elevs interesser. Dette arbeidet vil slik jeg ser det vise til et eksempel på hvordan lærere og andre kan systematisere sitt arbeide og reflektere over egen praksis, som er i tråd med hva den overordnede delen av læreplanverket henviser til når de viser til et profesjonfelleskap i skolen som har fokus på skolens utvikling (Utdanningsdirektoratet 2017, s. 17).

Meld. St.nr. 28 henviser til en utdypende forståelse av kompetansebegrepet, dette er noe jeg har reflekter en del rundt (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 28). Gjennom de tre aksjonene har elevene medvirket i planleggingen av karriereundervisningen der de i fellesskap har jobbet med å mestre ulike utfordringer og løse ulike oppgaver. Gjennom refleksjon og kritisk tenkning mener jeg funnene fra dette studie kan vise til resultater der elevene mener de har blitt mer kjent med seg selv og sine interesser og mer bevist rundt ulike valg.

NOU 2016:7 Norge i omstilling- Karriereveiledning for individ og samfunn er en rapport slik jeg ser det som det, som det er viktig å sette seg inn i når man skal arbeide innenfor fagfeltet karriereveiledning. Det er viktig å sette seg inn i bakgrunnsteori for å tilegne seg en dypere innsikt og forståelse innenfor fagområdet. Denne rapporten har jeg i dette studie valgt å forholde meg til, spesielt innenfor dette punktet:

Utvalget vurderer at elevers tilgang til og utbytte av karriereveiledning, veileders kompetanse, koordinering og samarbeid mellom aktører i skolens karriereveiledning, er felter som har et betydelig utviklingspotensial. Disse områdene er sentrale elementer for god karriereveiledning. (NOU 2016: 7, s.143)

Her har skolen et stort utviklingspotensial når det er snakk om hvordan hele skolen arbeider systematisk med karriereveiledning. Noen må ha det overordnede ansvaret for systematiseringen og fordeling av arbeidsoppgaver. Dette studie viser til et eksempel på hvordan vi i skolen systematisk kan arbeide med karrierelæring i faget YFF, dette kan ses på som et eksempel på hvordan en faglærer kan arbeide med karrierelæring. Kompetanseheving innenfor fagfeltet bør prioriteres, det er ulike etterutdanningstilbud som kan styrke faglærere i dette arbeidet. OsloMet har blant annet en videreutdanning som heter, *Karrierelæring og utdanningsvalg 30.stp*. Dette studie retter seg mot lærere i ungdomsskolen som underviser i

faget utdanningsvalg og til de som til daglig jobber med elevenes identitet og egenutvikling i den videregåendeopplæring. Det henvises til i denne studieplanen at hensikten med studie er at den enkelte skal utvikle sin undervisningskompetanse til å lede arbeidet med karrierelæring, dette syntes jeg er et interessant videreutdanningstilbud for lærer både ungdomsskolen og videregående. Dette er i tråd med hva NOU 2016:7 henviser til, for at vi i skolen skal samarbeide og koordinere om karriereveiledning så må det legges til rette for relevante videreutdanningstilbud for lærere, rådgivere og andre aktører som samarbeider innenfor fagfeltet. Alle må ikke ha en master i karriereveiledning, men en form for etterutdanning innenfor fagområdet ser jeg på som helt nødvendig for å få til en skoleutvikling med fokus på å legge til rette for karriereveiledning sett i et bredt perspektiv.

7.2 Drøfting av generelle læringsteorier og karriereteorier

Jeg skal her drøfte hvordan jeg har jobbet med de ulike læringsteoriene og karriereteoriene i planlegging og gjennomføring av de tre karriereundervisningsøktene dette studie viser til. Jeg har i oppstart av dette studie oppdaget sammenhengen med generelle læringsteorier og karrierelæringsteorier og hvordan disse kan påvirke hverandre. For å kunne planlegge og legge til rette for i denne sammenheng karriereundervisning der elevene skal jobbe med karrierelæring, var det viktig å belyse og begrunne hvilke generelle læringsteorier det didaktiske undervisningsopplegget vil være preget av. Den generelle læringsteorien er hentet fra tre teoretikere den ene er Vygotsky som i teorien står for sosiokulturelt læringssyn. I denne sammenheng vil jeg si at elevene har gjennom de tre karriereundervisningsøktene utviklet seg i samspill med hverandre der de gis mulighet til å samarbeide i et fellesskap slik at elevens tidligere kunnskap blir konstruert med ny praksis. Med dette mener jeg at elevene har gjennom språket som redskap kommunisert og delt erfaringer med hverandre, dette er slik jeg tolker som viktig i teorien til Vygotsky. Dette er noe som jeg finner igjen i litteraturen blant annet hos Imsen (2014), der hun viser til en teori som viser til særlig vekt på at all intellektuell utvikling og all tenkning har utgangspunkt i en sosial aktivitet (Imsen, 2014, s. 188). Dette mener jeg studie viser til i gjennomføringsdelen, der elevene utfører noe i samspill med hverandre som de viderefører eller jobber videre med selvstendig. Jeg har benyttet ulike læringsstrategier, men alle tre aksjonene kan vise til Vygotsky sin teori der samspill med andre er en viktig læringsfremmende faktor for så videre arbeide individuelt.

Videre vil jeg trekke inn Banduras sosialkognitiv læringsteori og drøfte hvordan den passer inn i dette studie. Banduras teori mener jeg har vært viktig i alle tre aksjonene da fokuset har vært å legge til rette for læring gjennom observasjon og imitasjon. Med dette mener jeg

spesielt da elevene observerer hvordan sine medelever arbeider eller løser oppgaver, her var hensikten at de skulle lære av hverandre, som kan relateres til observasjonslæring (Imsen, 2014, s. 108). Et eksempel var når de jobbet med oppgave fra aksjon tre, som viser til at elevene opplevde at de fikk arbeide i grupper med samme interesse og likheter i sin RIASEC kode som spesielt nyttig, her kunne de etterligne og omsette det de observerte til egne handlinger. Det som da ble viktig videre i oppgaven var at elevene valgte sitt interessefelt som ville være drivkraften for motivasjon (Imsen, 2014, s. 110). I denne sammenheng vil jeg belyse også teorien i lys av viktigheten av tilbakemeldinger fra de rundt seg som en viktig læringsfremmende faktor. Gjennomføringsdelen og funn kan vise til dette der elevene opplever dette som læringsfremmende på flere nivåer både faglig med at de lærer av å dele med hverandre og gi hverandre tilbakemeldinger, samtidig som de mener dette gir en trygghet i gruppen slik at klassemiljøet blir styrket til det bedre.

Jeg har i dette studie hatt fokus på å legge til rette for en karriereundervisning med fokus på interessedifferensierte oppgaver (Nilsen & Sund, 2008), men dette mener jeg at elevene velger ut i fra sine interesser. Denne måten å arbeide på belyses hovedsakelig i aksjon tre der de arbeidet med en felles tema oppgave, der de valgte produkt, materialer og verktøy med tanke på sine interesser. På denne måten fikk elevene en bred introduksjon av mange muligheter, samtidig som de fikk sett bredden av muligheter i gruppen da de observerte hverandres arbeide. Dette er noe som elevene erfarte var nyttig da de gjennom erfaringsdelingen viste til at dette var læringsfremmende. Denne læringsstrategien har til hensikt å bidra til at hver enkelt elev utvikler egen identitet gjennom læringsoppgaver med fokus på individets premisser (Nilsen & Sund 2008, s. 82). Slik sett mener jeg denne modellen har vært nyttig og kan brukes didaktisk for å visualisere hvordan man kan arbeide med fag og karrierelæring parallelt. Etter min tolkning er dette viktig for at elevene skal se hensikten med karrierelæringen, de må sette det inn i yrkesrelaterte arbeidsoppgaver som gir mening.

Erfaringslæring og Kolbs læringssirkel har jeg benyttet meg av tidligere, men i denne sammenheng på en annen måte som passet inn i dette prosjektet. Haug (2018) henviser til variasjonsmuligheter i bruken av Kolbs læringssirkel. Jeg utformet en modell med inspirasjon fra Kolbs læringssirkel, der jeg valgt å ha fokus på at elevene skulle gis mulighet til å presentere sine tanker rundt hva de har lært og erfart i karriereundervisningen. Videre hva de ønsket seg fremover og hvilke tiltak de mente var viktig å ha fokus på for å nærme seg ønsket

situasjon. På bakgrunn av dette punktet vil det planlegges en ny karriereundervisning der elevene får en ny konkret erfaring på bakgrunn av en ny utprøving/eksprementering. Med å legge til rette for elevmedvirkning i karriereundervisningen vil motivasjonen for læring styrkes hos den enkelte elev slik jeg ser det. Elevene har i dette arbeidet blitt invitert til å medvirke til hvilke fokusområder vi skal ha i karrierelæringen, som også kan bekreftes i funn fra prosjektet. De tre aksjonene kan vise til hvordan vi systematisk har arbeidet med inspirasjon fra Klobs lærings sirkel. Elevene gir en tydelig tilbakemelding på at de lærte mye av hverandre i disse sirkulære prosessene. Som jeg har henvist til i teorien så viser den overordnede delen av læreplanverket til at elevene skal lære å lære, gjennom systematisk planlegging av karriereundervisningen i dette studie gir elevene tilbakemelding på at de lærte mye av hverandre i denne måten å jobbe.

Når jeg skulle vise til hvilke karriereteorier jeg ønsket å benytte når jeg skulle legge til rette for karrierelæring i dette studie, var mitt ønske i denne sammenheng å ha en eklektisk tilnærming til teorien. Det er ønskelig og ofte nødvendig å benytte ulike teorier med utgangspunkt i flere teoretikere, for å vise til viktigheten av en forståelse før man setter i gang. Man må som karrierelærer ha en viss grunnleggende teoretisk balast for å kunne benytte ulike læringsstrategier og karriereteorier for å kunne bruke disse på en profesjonell måte i karriereundervisning, da de vil påvirke hverandre. Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning henviser til dette flere steder i fagrappporten, et eksempel der de henviser til bruken av Kolbs lærings spiral:

Spiralen er også inspirert av Vygotsky`s læringsforståelse «i sonen for nærmeste utvikling» på den måten at hvis prosessen som er ment å støtte karrierelæring, ligger nært opptil det allerede kjente og lærte, vil ny læring i større grad kunne finne sted. (Basson, 2012; Vygotsky,1978). (Kompetanse Norge, 2019, s 49)

Dette studie kan vise til en bred forståelse av teori i praktisk utførelse av et didaktisk undervisningsopplegg, med fokus på karrierelæring i den videregående skolen. En bred forståelse for ulike teorier, som oppgaven henviser til er nødvendig for å oppnå en tilfredsstillende problemløsning, for å oppnå god praktisk anvendelse.

Det er slik jeg ser det viktig å henvise til Frank Parson sin teori da han i ulike sammenhenger blir omtalt som karriereveiledningens far. Noe av hans teori mener jeg ikke kan legges på hyllen da den er like aktuell i dag, i dette studie kan jeg vise til hans teori der elevene jobber

med karrierekompetanser som å bli kjent med seg selv sin egen identitet og kunnskap om arbeidslivet som viktige elementer i å ta videre valg (Røyset & Kleppstø, 2017).

Dette er noe elevene i dette studie har arbeidet med i alle tre aksjonene, og som jeg mener er en grunnleggende teori som er viktig å belyse da den har sammenheng med videre utvikling av karrierteorier. Krumboltz og Savickas viser til en ny måte å bruke Holland sin matching teori, der man flytter fokuset fra å teste interesser til å bruke det i arbeid med å konstruere og bli kjent med egne interesser (Røyset & Kleppstø, 2017). Dette er karriereteorien som er mest fremtreden gjennom de ulike aksjonene. Det var jeg som karrierelærer som valgte karriereverktøy i dette studie, jeg mener personlig RIASEC har fått en del negativ kritikk, da den ofte blir omtalt som matching teori. Med å bruke denne teorien der elevene får forske og bli kjent med egne interesser har vært den størst oppdagelsen i dette studie. Savickas henviser til at RIASEC koden kan brukes som en pedagogisk metafor og et pedagogisk begrepsapparat dette med hensikt om å bygge opp et språk og systematisere tenkning om interesser og personlighet (Svendsrud, 2015, s.92). Dette er slik jeg har oppdaget hvordan denne teorien kan forstås og brukes, og som elevene oppdaget nye sider med seg selv og lærte og forske på sine interesser.

Jeg henviser til Anders Loven sin artikkel, der han begrunner hvorfor vi bør inneha kunnskap om ulike karrierteorier, denne artikkelen støtter jeg, vi trenger personlig innsikt, teoretisk innsikt og metodisk innsikt for å kunne utføre profesjonalitet, i denne sammenheng karriereundervisning (Loven, 2011, s. 53).

Det har for meg i dette studie være nødvendig å henvise til flere karrierteorier for å vise forståelse for å utøve en profesjonell og faglig god karriereundervisning, det har vært nødvendig å trekke inn Super sin livsløpsteori, da hans teori viser til viktigheten av menneskets utvikling av selvet og at dette skjer i ulike livsfaser. Det vil være nødvendig i denne sammenheng å vite noe om denne gruppen elever og hvor de er i sitt livsløp for å kunne legge til rette en karriereundervisning, ifølge Super er denne gruppen elever i utforskningsstadiet (Røyset & Kleppstø, 2017). Med et slikt perspektiv så vil jeg som veileder ha mer kunnskap om hvor mennesket er i sin utvikling og livsløp.

Krumboltz viser til en teori med fokus på viktigheten av nysgjerrighet over å lære som en viktig ferdighet noe som er relevant å trekke inn i dette studie. Med bruk av karriereverktøy har jeg i dette studie hatt fokus på å legge til rette for at elevene skal være nysgjerrige på en slik måte at de lærer og oppdager noe nytt om seg selv og forsker på sine interesser, det er i

samsvar med Krumboltz teori der han henviser til viktigheten av å lære og ta tak i eget liv, det viktigste er ikke en karriereavgjørelse (Krumboltz, 2009).

Law & Watts DOTS teori henviser til viktigheten av selvinnsikt og flere ferdigheter som elevene bør lære seg sett i et livslangt perspektiv, i denne sammenheng har jeg benyttet denne teorien når jeg har valgt ut hvilke karrierekompetanser som dette studie skal handle om. Forslaget til Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning var ikke ferdig utarbeidet da jeg startet dette prosjektet, slik sett ønsket jeg å ha noe konkret å henviser til da DOTS teorien ofte blir referert til den europeiske definisjonen av CMS (Haug, 2018). Siden kvalitetsrammeverket ikke ble lagt ut for innspillsrunden før 10.04.2019, har jeg i denne sammenheng ikke fordypet meg i forslaget til kvalitetsrammeverket.

7.3 Drøfting av forskningstilnærming og forskningsmetode

Pedagogisk aksjonsforskning der jeg forsker på egen undervisningspraksis og legger til rette for demokratiske prosesser med hensikt å forske sammen med mine elever har vært interessant og lærerikt. Elevene, i denne sammenheng har påvirket prosessen og kommet med viktige innspill som har formet studie underveis. I dette studie har jeg jobbet med Kolbs erfaringslæringsteori når jeg har planlagt de ulike aksjonen, slik jeg ser det har Kolbs læringssirkel mye til felles med aksjon og refleksjonssirkelen (McNiff & Whitehead, 2006). Med denne måten å arbeide med karriereundervisning oppdaget jeg at elevene medvirket mer underveis gjennom hele aksjonen. Jeg la til rette for en systematisk karrierelæring der elevene fikk utvikle seg individuelt og i samhandling med hverandre. I dette pedagogisk aksjonsforskningsprosjektet vil det være fokus på planlegge, gjennomføre og evaluere ulike karriereaktiviteter underveis i de ulike aksjonene, der vi i denne sammenheng har benyttet ulike metoder og verktøy. Modellen (Fig.3) som jeg har tilpasset til dette studie er inspirasjon fra Kolbs læringssirkel. Denne modellen bidro til en struktur, som jeg opplevde var helt nødvendig, for å legge til rette en systematisk karrierelæring og kunne dokumentere prosessen underveis. Det er benyttet ulike metoder i dette kvalitative studie, noen kan kanskje mene det er benyttet for mange metoder, men det var etter min mening helt nødvendig.

Ved å legge til rette for erfaringsdeling og SØT – modellen som er refleksjonsverktøy etter hver aksjon fikk vi systematisert data fortløpende i aksjonsforskningsprosjektet. Elevene bidro gjennom de tre aksjonene med å produsere data og medvirket i evaluering etter hver aksjon på denne måten ble de invitert til å analysere data. I dette arbeidet har jeg vært inspirert av en

artikkel som er skrevet av Kjartan S. Kversøy (2019), der han viser til viktigheten av at deltagerne i forskningen medvirker i analyse av data. For hvem skal denne forskningen være nyttig, for meg som skal levere en masteroppgave, eller er det i denne sammenheng viktig at forskningen er relevant og gagnar de som medvirker til data i dette studie. De er en gjeng fantastiske elever. Hvis elevene i denne sammenheng bidrar til å produsere data, vil det slik jeg tolker det være å frata de noe hvis jeg ikke legger til rette for at de inviteres til å medvirke i analyse av data. Dette er noe jeg kan finne igjen i Habermas (1996), han beskriver hvordan gyldige fortolkninger kan komme til syne i en diskurs mellom deltagere. Habermas sin grunnsetning om diskursetikk (Habermas, 1996, s.86) har jeg i dette studie reflektert en del over og kommet frem til at skal jeg i dette studie kunne gjøre krav på gyldighet i dataene studie viser til, må jeg invitere deltagerne til en diskurs slik at de kan bekrefte eller komme med innspill til aksjonsforskningshistorien som viser til den praktiske gjennomføringen av karriereundervisningen. Deltagernes fortolkninger av virkeligheten kom til syne gjennom den praktiske diskursen mellom meg som forsker og deltagere, dette var nyttig oppdagelse som forsker der jeg fikk frem deltageres stemme mer, dette ble også avgjørende for studiets validitet.

7.4 Drøfting av gjennomføring og funn

Jeg skal her kort drøfte hvordan jeg opplever gjennomføringen har bidratt til funn som har gitt meg noen svar på min problemstilling. Jeg har i gjennomføringen bestrebet meg på å legge til rette for en systematisk karriereundervisning der fokuset har vært å tilrettelegge for karrierelæring i faget YFF. For at oppgaven i sin helhet skal fremstå som et eksempel på hvordan man i den videregående skolen kan legge til rette en systematisk karrierelæring har det vært nødvendig å vise til en bredde både innenfor generelle læringsteorier og karrierteorier. Jeg har i dette studie oppdaget sammenhengen mellom læringsteorier og karrierteorier og hvordan disse kan stå i et dialektisk forhold til hverandre. Jeg opplevde inspirasjon fra Kolbs læringssirkel som nyttig i arbeidet med å legge til rette for en strukturert karrierelæring. Denne modellen (Fig.4) satte karrierelæringen inn i en ramme med hensikt om å legge til rette for læringsprosesser som hadde som mål at deltagerne skulle utvikle karrierekompetanse over tid. For at jeg skulle kunne legge til rette for karrierelæring i dette studie var det viktig å legge til rette for demokratiske prosesser underveis der elevene fikk påvirke gjennom hele prosessen. Det at jeg som aksjonsforsker legger til rette for at elevene medvirker underveis gjennom dette prosjektet er knyttet til selve strategien for pedagogisk aksjonsforskning (Hiim, 2010, s. 81).

Funn fra dette studie viser til at elevene oppdaget RIASEC koden som verktøy som lærerikt og nyttig, spesielt da de satt i grupper etter likheter i RIASEC koden. Dette kan være en metode å arbeide på med tanke på å legge til rette for et godt klassemiljø fra skolestart. Dette med klassemiljø var noe som kom frem i erfaringsdelingen, det at RIASEC koden som verktøy kunne bidra til at elevene opplevde bedring i klassemiljøet var jeg ikke forberedt på. Elevene viste til en trygghet med å arbeide sammen med elever som hadde samme interesser. Når det gjelder tegning som verktøy oppdaget jeg sammen med mine elever at tegning kan benyttes på ulike måter. I dette studie valgte jeg tegning som verktøy bort da flertallet mente dette tok for lang tid etter aksjon 1. De som mente dette var nyttig fortsatte, mens de som syntes de ikke fikk noe ut av dette, jobbet etter modeller eller maler jeg hadde utarbeidet. Det fungerte bedre for de fleste da de jobbet med SØT - modellen som ramme når de skulle lage seg et visuelt tankekart i karrierelæringen. Det kan være ulike årsaker til at elevene opplevde tegning som verktøy som tidkrevende, jeg som karrierelærer hadde kanskje ikke avklart hensikten godt nok? Med dette tenker jeg spesielt på hvor tydelig hadde jeg vært med å forklare hva denne tegningen skulle brukes til og for hvem skulle denne tegningen være nyttig for. Man oppdager stadig noe nytt i sin hverdag som lærer, det som jeg i denne sammenheng vil fremheve er viktigheten av at vi forsker på egen praksis for hele tiden å justere, endre og forbedre praksisen vår etter den aktuelle gruppen vi står ovenfor.

Lærerens profesjonskunnskap slik jeg ser det må videreutvikles hele tiden. Erfaringsbasert læring vil i denne sammenheng være et bærende element i prosjekter der lærer forsker på egen praksis sammen med sine elever (Hiim, 2010, s. 79). Jeg har sammen med mine elever erfart og oppdaget noe nytt som har bidratt til hvordan de ulike didaktiske utprøvingene er blitt planlagt gjennom hele prosjektet. Jeg har benyttet strukturert karrierelæring, dette er noe som jeg finner igjen i forslaget til kvalitetsrammeverket, definisjonen på strukturert karrierelæring:

Den betegner den læring som kan skje når en person deltar i karrierelæringsaktiviteter som er tilrettelagt av en profesjonell part med karrierekompetanse som mål.

(Kompetanse Norge, 2019, s. 48)

Jeg syntes det er veldig interessant at etter gjennomføringen av de ulike aksjonene i dette prosjektet, har forslaget til kvalitetsrammeverket blitt publisert. Det henvises til bruken av Kolbs lærings sirkel i arbeid med karrierelæring og utvikling av karrierekompetanse gjennom felles utforskning (Kompetanse Norge, 2019, s. 49). Jeg opplever dette som spesielt viktig med tanke på veien videre etter dette prosjektet, jeg ser at prosjektet som er gjennomført er i samsvar med noe av det rammeverket henviser til spesielt innenfor det å legge til rette for

karrierelæring og at Kolbs modell kan brukes slik jeg har prøvd ut. Det henvises til at karrierelæring skjer i en kontekst og at karrierelæringen da må være dynamisk (Kompetanse Norge, 2019, s.51). Dette er noe jeg støtter, det er vanskelig å lage en mal på hvordan man skal legge til rette for karrierelæring. Man kan vise til modeller som kan være til hjelp i planleggingen slik som Kolbs lærings sirkel også må karrierelærer ta hensyn til hvilke kontekst karrierelæringen skal forgå i (Kompetanse Norge, 2019, s. 51). Spesielt aksjon tre viser til at elevene i denne aksjonen arbeidet med fag og karrierelæring samtidig, dette er i seg selv ikke noe nytt. Jeg har gjennom dette studie oppdaget at bevisstgjøring og en tydelig struktur, er vesentlig når man skal legge til rette for karriereundervisning. Gjennom de tre aksjonene i dette studiet vises det til en strukturert måte å legge til rette for karrierelæring og i denne sammenheng er det testet ut to karriereverktøy. Jeg vil avslutte med å vise til viktigheten av å legge til rette for karrierelæring som funn fra dette prosjektet og denne oppgaven kan bidra til å belyse, hvor viktig det er å legge til rette for god karrierelæring i den videregående skolen. RIASEC koden som verktøy viser til hvordan elevene i dette prosjektet har forsket på egne interesser og hvordan dette har styrket klasse miljø spesielt. Samtidig som elevene i denne sammenheng gir uttrykk for at med å legge til rette for en strukturert karrierelæring så lærer de å lære og bli tryggere på å ta valg.

8.0 VEIEN VIDERE

Aksjonsforskningsprosjektet har vært nyttig for meg som karrierelærer i arbeidet med å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen og hvordan jeg ønsker å bruke mine erfaringer fra dette aksjonsforskningsprosjektet i videre arbeid. Jeg har siden jeg avsluttet prosjektet byttet jobb og jobber da ikke lenger i den videregående skolen, men vil fremover arbeide for å fremme karrierelæring i den videregående skolen som et viktig satsningsområde i ny jobb. Jeg kan i min nye jobb vise til hvordan karrierelæring kan arbeides med i skolen til studenter som utdanner seg til lærere eller tar videreutdanning innenfor karriereveiledningsfeltet. Jeg har i dette prosjektet ikke fått henvist så mye til forslaget til kvalitetsrammeverket for karriereveiledning, dette er noe jeg vil systematisk jobbe med fremover, bidra med innspill. Det vil være viktig i min jobb og veien videre når man ser på karriereveiledningen på systemnivå, dette er noe jeg tenker blir interessant å jobbe med fremover på min egen karrierevei.

LITTERATURLISTE

- Grendstad, N.M. (1986). *Å lære er å oppdage* (2.utg.). Oslo: Didakta Norsk Forlag AS.
- Habermas, J. (1996). *Diskursetik. Notitser til et begrundelsesprogram*. Fredriksberg: Det lille Forlag.
- Habermas, J. (1999). *Kommunikativ handling, moral og rett*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hartviksen, M & Kversøy, K. S. (2008). *Samarbeid og konflikt: to sider av samme sak, SØT-modellen*. Bergen: Fagbokforlaget
- Haug, E. H. (2014). *CMS- et felles perspektiv for karriereveiledning i Norge?* Oslo: VOX
Hentet 10.02.2019 fra <https://www.kompetansenorge.no/statistikk-og-analyse/publikasjoner/cms--et-felles-perspektiv-pa-karriereveiledning/>
- Haug, E. H. (2018). *Karrierekompetanser, Karrierelæring og Karriereundervisning*. Bergen: Fagbokforlaget
- Hiim, H. (2010). *Pedagogisk aksjonsforskning*. Oslo: Gyldendal
- Horn, R.E. (2001). Visual Language and Converging Technologies in the Next 10-15 Years (and Beyond) A paper prepared for *The National Science Foundation Conference on Converging Technologies* (Nano-Bio-Info-Cogno) for Improving Human Performance Dec. 3-4, 2001. Hentet 12.januar 2019 fra <http://web.stanford.edu/~rhorn/a/recent/artclNSFVisualLangv.pdf>
- Imsen, G. (2014). *Elevenes verden: Innføring I pedagogisk psykologi* (5.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning - Experience as The Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Kompetanse Norge, (2018). Prosjekt: Utvikling av et nasjonalt kvalitetsrammeverk.
Hentet - 10.02.2019 fra <https://www.kompetansenorge.no/Karriereveiledning/kvalitet-i-karriereveiledning/karrierekompetanse/#ob=22189>
- Kompetanse Norge, (2019). Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. Faglig forslag til områdene etikk, karrierekompetanse og kompetansestandarder.
Hentet 01.05.2019 fra <https://www.kompetansenorge.no/globalassets/karriere/rapport-nasjonalt-kvalitetsrammeverk-for-karriereveiledning.pdf>
- Krumboltz, J.D. (2009). Happenstance Learning Theory. *Journal of Career Assessment*. Stanford: Sage Publications

- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet*. (Meld.St.nr.28 (2015–2016)) Hentet 18.05.2019 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>
- Kversøy, K. (2018). Relevant forskning for hvem? Relevans for dem forskningen involverer gjennom utvidede muligheter for medvirkning. *Forskning Og Forandring*, 1(2), 91-109. doi:10.23865/fof.v1.1220
- Lovén, A. (2011). Trenger vi teorier i veiledning? I Gaarder, I.E. og Gravås, T.F. (Red.). *Karriereveiledning* (s.35-53). Oslo: Universitetsforlaget.
- McNiff, J & Whitehead, J. (2006). *All you need to know about Action Research*. California: SAGE Publications
- McNiff, J. (2014). *Writing and Doing Action Research*. California: SAGE Publications.
- Nielsen, K. Aa. (2004). Aktionsforskningens videnskapsteori. I: L. Fuglesang & P. Bitsch Olsen (Red.), *Videnskapsteori i Samfundsvidenskabene: På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Nielsen, S.E., Søndergaard, R.K., Nielsen, G.I., & Moltke, V.H. (2016). *Grafisk Facilitering – Når ord og billeder mødes*. Danmark: Dansk psykologisk forlag.
- Nilsen, E.S. & Sund, H.G. (2008). *Læring gjennom praksis. Innhold og arbeidsmåter i yrkesopplæringen*. Oslo: PEDLEX
- Nordentoft, M.H., Hvass, H., Anderson, M.K., Bengtsen, S.S., Smedegaars, A. & Warrer, D.S. (2019). *Kollektiv akademisk vejledning- Fra forskning til praksis*. Aarhus: Aarhus universitetsforlag
- NOU 2016: 7. (2016). *Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet 14.04.2019 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-7/id2485246/>
- Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet 18.05.2019 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- OsloMet, 2019. *Karrierelæring og Utdanningsvalg*. Videreutdanning 30.stp. Hentet 05.05.2019 fra <https://www.oslomet.no/studier/loi/evu-loi/karrierelering-utdanningsvalg>
- Peavy, V. (2005). *At skabe mening - den sociodynamiske samtale*. Studie & Erhverv DK
- Postholm, M.B. & Moen, T. (2009). *Forsknings- og utviklingsarbeid i skolen. Metodebok for lærere, studenter og forskere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røyset, R. J. & Kleppstø, K. H. (2017). *Utdanningsvalg- Karrierelæring og livsmestring*. Bergen: Fagbokforlaget

- Svendsrud, A. & Hagerup, N. (2011). *Yrkeslisten*. Karriereverktøy.no
- Svendsrud, A. (2015). *Karriereveiledning i et karrierelæringsperspektiv*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomsen, R. Skovhus, R. B. & Buhl, R. (2013). *At vejlede i fællesskaber og grupper*. København: Schultz.
- Thomsen, R. (2014). Karrierekompetence og vejledning i et nordisk perspektiv – Karrierevalg og karrierelæring. *NVL & ELGPN concept note*, Oslo: NVL. Hentet 01.02.2019 fra <http://docplayer.dk/1326508-Karrierekompetence-og-vejledning-i-et-nordisk-perspektiv.html>
- Utdanningsdirektoratet. (2016). Forskrift om Yrkesfaglig fordypning. Hentet 11.01.2019 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/finn-lareplan/yrkesfaglig-fordypning/>
- Utdanningsdirektoratet. (2017). Overordnet del av læreplanverket. Hentet 10.02.2019 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/>
- Aase, T. H. 2006. En status som passer for meg? I Fossåskaret og Fuglestad (red.): *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.

Oversikt over figurer/ Illustrasjoner

Figur.1. Banduras triadiske teori, (Imsen,2014)

Figur.2. En modell som er benyttet i karriereundervisning nå jeg har lagt til rette for interessedifferensierte oppgaver. (Sund 2008)

Figur.3. David Kolbs læringssirkel (Kolb 1984)

Figur.4. Egen utarbeidet visuell modell med inspirasjon fra Kolbs læringssirkel.

Figur.5.Holland RIASEC modell, (Svendsrud, 2015)

Figur.6.Holland RIASEC inndeling, hentet og satt sammen fra Karriereverktøy.no og Yrkeslisten.

Figur.7. SØT – modellen Kversøy & Hartviksen 2018.

Figur.8. Bildet visualiserer tanken rundt å bruke tegning som verktøy, der hensikten er å uttrykke seg. (Nilsen, et al.,2017)

Figure.9 Aksjon og refleksjonssirkelen (McNiff & Whitehead,2006)

Figur.10. Hefte Yrkeslisten (2011), har vært benyttet som verktøy i karriereundervisning der eleven har forsket på sin RIASEC kode og blitt kjent med ulike yrker. (Svendsrud og Hagerup, 2011)

Figur.11. Egen utarbeidet mal som ble benyttet felles i plenum i aksjon 3, for å vise til en bred introduksjon av muligheter innenfor ulike yrker med tanke på valg av materialer, verktøy, produkt mm.

Vedlegg nr.1 Aksjonsplan

Hva ønsker jeg å undersøke?

Hvorfor ønsker jeg å undersøke dette?

Jeg ønsker å forske på egen praksis i faget YFF og prøve ut hvordan jeg kan legge tilrette for karrierelæreri den videregående skolen. Jeg opplever i min praksis at jeg møter ungdom som er usiklere på sitt valg, de kjenner lite til sine interesser og trenger kanskje tid på å bli kjent med seg selv. Men dette mener jeg at for noen unge vil det være viktig å bli mer kjent med seg selv og egne interesser før de kan ta videre karrierevalg. Jeg ønsker i dette studie å legge tilrette for karrierelæring i den videregående skolen på en systematisk måte, der elevene får testet ut ulike verktøy med hensikt om å forske på egne interesser og bli mer kjent med seg selv for å kunne ta videre karrierevalg.

Hvorfor er dette viktig for meg?

Hvordan opplever jeg dette?

Det er viktig for meg som karrierelærer å systematisere karrierelæringen med tanke på elevens læring slik at de blir kjent med seg selv, egne interesser og for å bli mer bevisst på hvorfor dette er viktig for å kunne ta valg videre i livet. På systemnivå er det viktig at jeg og mine informanter kan vise til eksempler på hvordan vi som skole kan forbedre vår praksis.

Hvordan kan jeg vise til at situasjonen er slik i virkligheten?

Tall fra forskning viser til frafall i den videregående skolen, det kan være et tiltak slik jeg ser det at vi i den videregående skolen legger tilrette for karrierelæring slik at elevene får utviklet ulike karrierekompetanse som kan bidra til at elevene er bedre rustet til å takle overganger og et fremtidig arbeidsliv. Videre kan jeg vise til røde tall fra elevundersøkelsen 2017/18 og fra tidligere år der karriereveiledningen får dårlig skår fra elevene, de opplever dette som fraværende. Det kan slik jeg tolker dette oppleves slik når tjenesten ikke er systematisert og det er tydelig for alle involverte parter hvem gjør hva og når? NOU 2016: 7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn, henviser til viktigheten av å sikre helhet og sammenheng i tjenestene når det gjelder kvalitet. Det henvises til at bør det etableres et kvalitetsrammeverk basert på en forståelse av at alle har ulike roller i et helhetlig system for karriereveiledning, skriver ekspertutvalget i rapporten. Det henvises til her til noe av min uro rundt hvordan jeg opplever tjenesten som hele skolens ansvar. Det ble 10.04. 2019, lagt ut på høring forslaget til et kvalitetsrammeverk som har tatt tak i mye av det NOU 2016: 7 henviste til av konkrete forslag.

Hvorfor er dette viktig for meg?

Hvordan opplever jeg dette?

Det er viktig for meg som karrierelærer å systematisere karrierelæringen med tanke på elevens læring slik at de blir kjent med seg selv, egne interesser og for å bli mer bevisst på hvorfor dette er viktig for å kunne ta valg videre i livet. På systemnivå er det viktig at jeg og mine informanter kan vise til eksempler på hvordan vi som skole kan forbedre vår praksis.

Hvordan kan jeg vise til at situasjonen er slik i virkligheten?

Tall fra forskning viser til frafall i den videregående skolen, det kan være et tiltak slik jeg ser det at vi i den videregående skolen legger tilrette for karrierelæring slik at elevene får utviklet ulike karrierekompetanse som kan bidra til at elevene er bedre rustet til å takle overganger og et fremtidig arbeidsliv. Videre kan jeg vise til røde tall fra elevundersøkelsen 2017/18 og fra tidligere år der karriereveiledningen får dårlig skår fra elevene, de opplever dette som fraværende. Det kan slik jeg tolker dette oppleves slik når tjenesten ikke er systematisert og det er tydelig for alle involverte parter hvem gjør hva og når? NOU 2016: 7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn, henviser til viktigheten av å sikre helhet og sammenheng i tjenestene når det gjelder kvalitet. Det henvises til at bør det etableres et kvalitetsrammeverk basert på en forståelse av at alle har ulike roller i et helhetlig system for karriereveiledning, skriver ekspertutvalget i rapporten. Det henvises til her til noe av min uro rundt hvordan jeg opplever tjenesten som hele skolens ansvar. Det ble 10.04. 2019, lagt ut på høring forslaget til et kvalitetsrammeverk som har tatt tak i mye av det NOU 2016: 7 henviste til av konkrete forslag.

Hva kan jeg gjøre med dette?

Hvordan kan jeg bidra til endring av praksis?

Jeg som karrierelærer kan bidra til å vise til eksempler på hvordan vi i den videregående skolen kan arbeide med karrierelæring. Jeg må gjennom avklaring med min avdelingsleder få godkjennelse for å gjennomføre dette studiet på egen arbeidsplass. Videre vil jeg invitere mine elever inn i prosjektet slik at vi sammen kan jobbe frem eksempler på hvordan jeg som karrierelærer kan legge tilrette for karriereundervisning med fokus på å utvikle karrierekompetanse over tid. Dette studie vil være et eksempel på å systematisere karriereundervisningen og videre vise til didaktiske utprøvinger der vi prøver ut ulike verktøy der jeg som karrierelærer forsker på egen praksis sammen med mine elever.

Hva gjorde jeg?

Jeg startet mitt studie med å avklare med min avdelingsleder om hvordan jeg tenkte gjennomføringen og hensikten med prosjektet. Jeg brukte endel tid frem og tilbake i starten på å avklare om mitt prosjekt var melde pliktig til NSD. Siden prosjektet ikke vil vise til personopplysninger, bilder, skolens navn eller andre opplysninger som kan spores til

personopplysninger så er ikke prosjektet meldepliktig. Videre startet jeg med å utarbeide et informasjonsskriv til elever og foresatte om prosjektets hensikt og formål og hva det innebærer å delta i dette studie. I dette informasjonsskrivet ble dette med anonymisering synliggjort. Da var det klart for å legge til rette for karrierelæring og prøve ut ulike karriereverktøy med hensikt om at elevene utvikler karrierekompetanse over tid. det viktigste er at elevene får delta og medvirker med sine observasjoner, utprøvinger, refleksjoner og erfaringsdeling henviser til David Kolbs læringssirkel (Haug, E. 2017, s 99). Denne måten å jobbe med karriereundervisning på vil presenteres i kapitell 5. Etter hver aksjon benyttet elevene logg som verktøy, vi gjennomførte erfaringsdeling i plenum, der alle sine innspill ble notert ned i en pedagogisk sol som jeg tok bilde av fra hver aksjon. Videre gjennomførte vi en SØT analyse etter hver erfaringsdeling der vi benyttet SØT modellen i analyse arbeidet, på denne måten ble SØT - modellen benyttet som et analyse verktøy der mine informanter var deltagende i analysen. Etter hver aksjon skrev jeg lærerlogg og når alle tre aksjonene var ferdig samlet jeg all data fra erfaringsdeling, observasjoner, SØT analysen inn i en historiefortelling. Denne historiefortellingen fikk mine informanter utdelt i paprifomat som de skulle lese igjennom i forkant av en individuell samtale med meg ca 14 dager etter siste aksjon ble gjennomført. Dette er presentert mer i kapitell 6.

Hvordan behandlet jeg mine data underveis i prosjektet for å vise til troverdige funn?

Jeg har i dette studie jobbet med deltagende observasjon, erfaringsdeling i plenum, SØT modellen som evalueringsverktøy i etterkant av erfaringsdelingen etter hver aksjon.

Elevlogger er blitt benyttet som verktøy for elevene i erfaringsdelingen. Lærelogg er benyttet etter hver aksjon.

Jeg samlet alle innspill fra hver erfaringsdeling i en pedagogisk sol (tok bilde), SØT analysen etter hver erfaringsdeling fra hver aksjon (tok bilde) dette ble benyttet som grunnlag til lærelogg der jeg systematiserte dette innholdet, som jeg tilslutt samlet i en historiefortelling som mine informanter skulle lese igjennom og komme med evt. endringer eller innspill i den individuelle samtalen jeg hadde med alle 15 elevene ca. 14 dager etter den siste aksjonen. Det var viktig å ikke vente for lenge slik at elevene hadde aksjonene friskt i minne, men det var viktig for meg å sette av noe tid til å systematisere historiefortellingen som skulle presenteres. Etter de 3 aksjonene skrev jeg en oppsummerende historiefortelling som jeg delte med mine informanter slik at de fikk lest igjennom denne historien i forkant av individuell samtale. I samtalen fikk informantene mulighet til å komme med innspill hvis noe ikke stemte eller noe de mente manglet, dette har jeg utdypet mer i kap. 6 Analyse av data.

Hva oppdaget jeg i dette prosjektet spesielt?

Jeg oppdaget sammen med elevene at det var nyttig på flere områder å arbeide med RIASEC koden i grupper noe som jeg henviser til i kap. 5 der jeg presenterer gjennomføringen.

Jeg oppdaget sammen med mine elever at tegning som visuelt verktøy kan benyttes på flere måter i arbeid med karrierelæring dette henviser jeg til i kap. 6

Jeg oppdaget sammen med mine elever at karrierelæring og fag kan jobbes med parallelt, ikke hver for seg

Jeg oppdaget at elevene ga uttrykk for at de ble sett i karriereundervisningen der fokuset var erfaringsdeling og SØT analyse etter hver aksjon, de ga uttrykk for at de opplevde dette var nyttig på det individuelle plan og sett i en sammenheng med fokus på å legge til rette for et godt klassemiljø, eleven opplevde de ble mer kjent med hverandre ikke bare seg selv.

Hvordan kan jeg belyse mine funn og hvordan har jeg jobbet med analysen av funn for å vise til validitet i forskningsresultatene?

Jeg har sammen med mine elever oppsummert hver aksjon med en erfaringsdeling der alle elevene kommer med sine innspill over hva de har oppdaget og hva de erfarte i de ulike aksjonene. Jeg belyser mine funn med å henviser til hva jeg oppdaget sammen med mine elever i de ulike aksjonene over.

Elevene ble invitert inn i analyse delen gjennom erfaringsdeling i plenum, gjennomlesning av utarbeidet historiefortelling fra de 3 aksjonene, der elevene tilslutt gjennom individuell samtale med meg kom med innspill, var det noe de oppdaget manglet? var det noe de ikke kjente seg igjen i? innspillene elevene kom med ble notert og justert. På denne måten ble elevene medvirkende også i analyse av funn i dette prosjektet.

Målet er å vise til eksempler fra våre erfaringer med hvordan karrierelæring kan legges til rette i den videregående skole og vise til noen verktøy som kan være hensiktsmessig. Kanskje kan våre utprøvinger vise til en praksis som kan bidra til å synliggjøre hvordan vi i den videregående skolen kan legge til rette på en systematisk måte der elevene utvikler karrierekompetanse over tid..

Vedlegg nr.2

Resultat av meldeplikttest: Ikke meldepliktig

Du har oppgitt at hverken direkte eller indirekte identifiserende personopplysninger skal registreres i forbindelse med prosjektet.

Når det ikke registreres personopplysninger, omfattes ikke prosjektet av meldeplikt, og du trenger ikke sende inn meldeskjema til oss.

Vi gjør oppmerksom på at dette er en veiledning basert på hvilke svar du selv har gitt i meldeplikttesten og ikke en formell vurdering.

Til info: *For at prosjektet ikke skal være meldepliktig, forutsetter vi at alle opplysninger som registreres elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.*

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, hverken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste)
- eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Vi forutsetter videre at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Med vennlig hilsen,

NSD Personvern

Vedlegg 3

Infoskriv om deltagelse i forskningsprosjektet «Karrierelæring i den videregående skolen»

” Hvordan legge til rette for karrierelæring i faget YFF, i den videregående skolen?”

Dette er et informasjonsskriv til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å legge til rette for karrierelæring i faget YFF. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om formålet for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette forskningsprosjektet vil hensikten være er å legge til rette for karrierelæring i den videregående skolen. Jeg som karrierelærer vil starter dette arbeidet med å stille meg selv spørsmålet, hvordan kan jeg forbedre min nåværende praksis?

Dette arbeidet er en masteroppgave i karriereveiledning der hensikten er å vise til eksempler på hvordan karrierelæring kan jobbes med i den videregående skolen.

- *Hvordan kan RIASEC koden brukes som verktøy i karriereundervisning med fokus på og utforske karrieremuligheter basert på egne interesser?*
- *Hvordan kan tegning som verktøy benyttes i karriereundervisning?*

Problemstillingen i dette studie vil omhandle hvordan jeg som karrierelærer kan legge til rette for karrierelæring i den videregående skole. Det vil da i den forbindelse være nødvendig å gjennomføre individuelle samtaler i etterkant av studie. Du som elev får lese igjennom en historiefortelling fra de ulike utprøvingene, der du kan komme med innspill. Det vil i denne sammenheng være av interesse og vise til sitater fra samtalen og fra de ulike utprøvingene. Dette for å kvalitet sikre funn fra de ulike utprøvingene vi har gjennomført. Det er av stor interesse for skolens videre praksis med tanke på å legge til rette for karrierelæring i skolen. Spørsmål som: Hvordan opplever elevene de ulike karriereverktøyene? Hva mener de har vært bra med karrierelæring, har tilrettelegging av karrierelæring bidratt til utvikling av karrierekompetanse innenfor noen av disse områdene?

1. Bli kjent med seg selv
2. Bli kjent med sine interesser
3. Utvikling av valgkompetanse

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du er elev i den videregående skolen og at du som elev kan bidra til å komme med dine meninger om hvordan du opplever tilretteleggingen av karrierelæringen og hvilke grad de verktøy du har jobbet med i denne perioden kan bidra til utvikling av karrierekompetanse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil som elev i gruppen prosjektet skal prøves ut jobbe med karrierelæring i faget YFF.

Selve utprøvingen vil gjennomføres en gang i uken i 3 uker.

Etter gjennomføring av alle de 3 dagene med karriereundervisning, vil karrierelærer som gjennomfører prosjektet gjennomføre en samtale med deg. I forkant av samtalen vil du bli spurt om å lese igjennom bearbeidet materiale av våre observasjoner og erfaringsdeling vi har hatt fra de ulike utprøvingene, dette for at forskningen skal vise til gyldighet og forskningsetiske prinsipper.

Ditt personvern

Det skal ikke behandles personopplysninger i prosjektet. Det skal kun behandles anonyme opplysninger i prosjektet, dette kan være i form av sitater, men kan ikke spores da personopplysninger ikke er relevant i denne sammenheng, hverken skolens navn, linjen du går på eller navn på elever vil bli nevnt. Noen tegninger vil bli vist til i prosjektet, men de vil på ingen måte vise til personopplysninger. Et anonymt datamateriale består av opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner, hverken direkte, indirekte eller via e-post/IP-adresse eller koblingsnøkkel. All data vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

(Forsker/Karrierelærer)

Vedlegg nr. 4

Elevlogg 1

Tema: Tegning som verktøy i karrierelæring

Hvordan opplevde du tegning som verktøy i karrierelæringen?

Hva gjorde du og var bra med dagens oppgave?

Hva oppdaget du gjennom bruk av SØT- modellen i din visuelle fortelling?

Vedlegg nr. 5

Elevlogg 2

Tema: Bli kjent med seg selv og sine interesser med RIASEC koden som verktøy

Hva gjorde du og var bra med dagens oppgave?

Hva oppdaget du gjennom arbeide med oppgaven?

Hva tenker du at vi kan arbeide mer med neste gang?

Hvordan opplevde du arbeidet med RIASEC koden som verktøy i karrierelæringen?

Vedlegg nr. 6

Elevlogg 3

Tema: Utvikle valgkompetanse

Hva gjorde du og var bra med dagens oppgave?

Hva oppdaget du gjennom arbeide med oppgaven?

Hvordan opplevde du å arbeidet i grupper med elever med samme eller likheter i RIASEC koden?

Refleksjoner rundt dette?

Hva oppdaget du med bruk av bilder kombinert med ord i idefasen til temaoppgaven?

Vedlegg nr. 7

Lærerlogg

KORT VURDERING AV PROSESSEN:

Hva fungerte bra?	Hvorfor?
Hva kan forbedres?	
1.	
2.	
3.	
Erfaringsdeling i plenum	SØT analyse
Bilde / punkter	Bilde/ punkter
-	-
-	-

Vedlegg nr.8

SØT analyse i plenum etter erfaringsdeling der jeg som forsker noterer på tavlen

Nå situasjonen

Hva har vi oppdaget i dag?

Ønsket situasjon

Hva ønsker vi oss fremover?

Tiltak

Hvilke tiltak bør vi prioritere slik at vi nærmer oss ønsket situasjon?